Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE TARILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul III, nr. 25 (119) - Joi 21 iunie 1956 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

CONGRESUL SCRIITORILOR — ziua III-a

Problemele criticii

Coraportul tovarășului PAUL GEORGESCU

In fenomenul literar, critica ocupă o poziție deosebită. Complexitatea situației decurge din faptul că fiind una din ramurile literaturii, ca și poezia, proza sau dramaturgia, critica nu își extrage rațiunea de a fi din propria ei activitate, ci menirea ei este aceea de a analiza și sintetiza producția celorlalte genuri literare. Pentru a putea determina natura unei anumite critici, este necesar să ne întrebăm de pe ce poziții orientează ea literatura, cu ce criterii operează analiza fenomenului literar. Inainte, însă, de a răspunde la aceste întrebări firești, raportate la critica noastră literară, este absolut necesar să facem o precizare.

Lenin spunea în 1920, la al III-lea Congres al Uniunii Tineretului Comunist: „Cultura proletară nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară. Ar fi ceva cu totul absurd. Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea după anumite legi a acelui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, a societății moșierești, a societății birocratice".

Acest adevăr leninist a stat și stă la baza procesului de dezvoltare a literaturii noastre noi. Literatura noastră nouă, despre ale cărei realizări discutăm în acest Congres, nu constituie un salt în necunoscut, nu este ceva ieșit nu se știe de unde, nu este o născocire a unor esteticieni și critici literari. Creată prin folosirea metodei realismului-socialist, oglindind procesul de transformări revoluționare din patria noastră, literatura noastră actuală continuă și dezvoltă pe o treaptă calitativ nouă, tradițiile progresiste ale literaturii romîne. E un adevăr care trebuie afirmat cu toată tăria. Adresîndu-se intelectualilor, în noiembrie 1946, tov. Gh. Gheorghiu-Dej, Secretarul General al Partidului Muncitoresc Romîn, spunea: „Faptele au dovedit că, concepția democratică și muncitorească asupra vieții, nu este cîtuși de puțin o brutală ruptură cu tot ceea ce a fost valabil în viața și cultura trecutului. Concepția noastră este o soluție de continuitate cu marile tradiții culturale. Căci democrația și concepția care o călăuzește înseamnă tocmai salvarea de la naufragiu a celor mai autentice valori etice, culturale și politice, înseamnă o realizare a tuturor valorilor reale ale trecutului".

Atitudinea leninistă a partidului față de valorile reale ale trecutului a fost urmată cu fermitate. Firește, literatura noastră progresistă a cunoscut în procesul său dialectic de dezvoltare diferite etape; firește, au existat stiluri și curente diferite; firește, în lupta împotriva concepțiilor retrograde, chiar scriitorii legați de popor au suferit influența ideologiei claselor dominante... Există însă anumite principii de bază care caracterizează literatura romînă în ceea ce are ea înaintat ca concepție și valabil artisticește. Este necesar să reamintim măcar unele din aceste permanențe întrucît ele au constituit și constituie chezășia succeselor literaturii romîne.

Primul principiu important al scriitorilor noștri progresiști a fost acela că literatura este expresia artistică a unei epoci, a unui popor și că ea cristalizează năzuințele cele mai înaintate ale acestui popor. Referințe explicite la acest principiu abundă în literatură și e îndestulător să amintim fericita „cugetare" a lui Alecu Russo: „Ce este literatura de nu chiar expresia vieții unei națiu?" Și tot el: „Clasicii se cheamă clasici, pentru că rezumă în ei, cu talentul sau cu geniul, civilizația și calitățile veacului lor".

Programul „Daciei literare", redactat la 1840 de Mihail Kogălniceanu, și care constituie primul manifest programatic al literaturii romîne, conține numeroase idei fertile, verificate de un veac de realizări strălucite. „Dorul imitației s-a făcut la noi o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul național". Mania cosmopolită a imitației a constituit o primejdie nu numai pe vremea lui Kogălniceanu. Scriitorii au avut de luptat tot timpul împotriva transformării literaturii noastre într-o sucursală a altor literaturi și e suficient să ne amintim de perioada dintre cele două războaie mondiale, în care unii se întreceau în a mimetiza mode literare căzute în desuetudine în Apus. Clasele exploatatoare, care vindeau țara puterilor imperialiste, căutau să ne transforme într-o colonie și pe plan artistic.

Programul „Daciei literare" indica literaturii unicul ei izvor de existență, oglindirea vieții poporului, abordarea tematicii proprii, naționale: „Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitorești și poetice, pentru ca să putem găsi și la noi sujeturi de scris..."

Această idee, extrem de îndrăzneață pe atunci, și-a dovedit din plin valabilitatea și a fost dusă la triumf de un Eminescu, Caragiale, Sadoveanu.

Pe această bază patriotică și democratică a literaturii despre popor și pentru popor, s-a dezvoltat la noi o literatură realistă. Deși lupta dintre realism și antirealism a fost deosebit de grea în condițiile în care ideologia dominantă era aceea a claselor exploatatoare, se poate spune cu claritate că marile realizări ale literaturii romîne, monumentele ei, sînt rezultatul aplicării metodei realiste. Această literatură realistă și-a tras forța din cunoașterea vieții poporului și din cunoașterea marii sale arte.

Folclorul a fost pentru clasicii noștri un izvor artistic permanent. Dacă pașoptiștii erau cu toții culegători entuziaști ai folclorului, nu putem spune oare același lucru despre Filimon și Odobescu, Eminescu și Hașdeu, Coșbuc și St. O. Iosif și atîția alții?!

In marea artă a lui Mihail Sadoveanu întîlnim nu numai motive folclorice ci auzim și susurul cristalin al acelei poezii populare pe care dînsul o denumește diamantină.

Caracterul popular al literaturii noastre majore se împletește cu cel democratic.

Tradițiile spiritului critic, ale satirei sociale sînt o caracteristică permanentă a tuturor scriitorilor noștri valabili, de la Golescu și Anton Pann la Tudor Arghezi și Camil Petrescu. Toți „Stîlpii societății" burgheze au fost loviți cu dispreț, cu sarcasm, cu mînie, cu ură! Monarhia batjocorită, armata burgheză înfierată, școala lor condamnată, familia lor ridiculizată, demagogica lor democrație demascată. De această critică necruțătoare se leagă numele tuturor scriitorilor noștri buni. Ei au fost alături de popor, în lupta lui grea și îndelungată, luptă care a dus la victorie, la regimul de democrație populară. Cei mai buni scriitori ai noștri au participat prin opera lor literară, prin publicistică sau chiar prin activitate politică directă la marile evenimente naționale. E cunoscută participarea lor la mișcarea revoluționară de la 1848, la Unirea Principatelor, la războiul pentru independență de la 1877. Mulți dintre ei au sprijinit revendicările mișcării muncitorești, iar după primul război mondial, — influențați direct sau indirect de partidul clasei muncitoare — s-au opus procesului de fascizare a țării și au luptat pentru pace și democrație. Ion Ghica îi scria lui Alecsandri: „Mie nu-mi este iertat să scriu, decît numai atunci cînd pot spune un adevăr". Aceste cuvinte pot fi puse drept motto de către toți scriitorii noștri buni. Acei care au călcat acest jurămînt nescris, și au servit interesele claselor exploatatoare au plătit scump, cu însăși valabilitatea operei lor.

Și pentru că am amintit de această celebră corespondență, îngăduiți-mi să citez portretul pe care tot Ion Ghica îl face lui Grigore Alexandrescu. In acest portret veți recunoaște portretul moral al acelui scriitor care, în condițiunile extrem de grele ale asupririi poporului de către clasele exploatatoare, a știut cu demnitate, fără patimi personale, să lupte pentru cauza celor oprimați.

„Era din școala aceea care consideră darul poeziei ca un depozit sacru, pe care omul înzestrat (...) este dator să-l păstreze curat, neatins de patimile și slăbiciunile omenești, așa că el privea (...) splendoarea adevărului și frumosului, care luminează binele și love ște viciul și nemernicia, în mîndra și majestuoasa sa indignațiune, condeiul său stigmatiza înjosirea, cinismul și lipsa de probitate, precum o vedem în unele din poeziile sale. Viața lui a fost o viață de luptă și de martir, a luptat pe față, cu curaj, la lumina mare, pentru libertate contra despotismului, pentru dreptate în contra abuzului și năpăstuirii, păstrînd totdeauna căldura și devotamentul tinereții. A luptat fără altă ambițiune decît aceea de a fi folositor țării sale. Condeiul său original și plin de spirit și de grație nu s-a inspirat decît de pulsațiunile mari și patriotice ale sufletului său".

Dacă Rebreanu a scris o „laudă a țăranului romîn" rămîne încă de scris o laudă a scriitorului romîn legat de popor, a acelui tip de intelectual care, prin întreaga lui viață a proclamat devotamentul față de cei exploatați. Nu intenționăm aici cîtuși de puțin să facem o schiță a dezvoltării esteticii noastre. Trebuie să spunem însă că gîndirea estetică progresistă — care s-a dezvoltat în lupta împotriva esteticii reacționare, idealiste — nu este exclusiv opera criticilor literari ci în principal rezultatul gîndirii creatoare a scriitorilor progresiști. Pașoptiștii au elaborat o concepție destul de unitară despre caracteristicile și menirea literaturii, concepție care a fost preluată și îmbogățită apoi de marii clasici și de criticii progresiști C. Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu ș.a.

Ei au susținut că literatura trebuie să fie expresia vieții unui popor, să exprime tendințele lui cele mai avansate și să contribuie la educarea maselor în spiritul patriotic și democratic. Ei au dezvoltat metoda realistă și au folosit marele model al poeziei populare. Ei au învățat de la marii clasici ai literaturii universale, au luptat pentru cunoașterea poporelor prin artă.

Această literatură realistă, militantă și democratică stă la baza literaturii noastre actuale iar principiile ei sînt folosite de critica noastră actuală. Iată de ce este o datorie de onoare pentru noi să folosim cu fermitate aceste principii atît de fertile pentru dezvoltarea literaturii romîne. Iată de ce este o datorie de onoare pentru noi să contribuim — în condițiile calitativ superioare ale victoriei poporului asupra exploatatorilor — la consolidarea acelui tip de intelectual umanist, devotat cauzei construirii socialismului, cu o cultură multilaterală, cu o atitudine civică principială și curajoasă.

Am insistat asupra ideii continuității, asupra contribuției adusă de clasici la noua noastră literatură, la sistemul nostru de valori. Să trecem acum în revistă contribuția istoriei noastre literare la reconsiderarea valorilor trecutului.

Partidul a trasat adesea sarcina valorificării moștenirii culturale ca una din cele mai importante probleme ale construirii culturii noastre noi, socialiste în conținut și naționale ca formă. Presa de partid a sprijinit cu perseverență toate eforturile rodnice depuse în această direcție, a combătut delăsarea în această muncă, a criticat manifestările de interpretare falsă, nihiliste, sociologist-vulgare, denaturările adevărului istoric sau tendința preluării în bloc. Indrumată atent de partid, istoria literară a corectat falsificările grosolane ale istoriografiei burgheze. A fost repusă în valoare mișcarea literară creată în jurul revistei „Contemporanul" și legată de lupta clasei muncitoare, s-a analizat, — pe bază de documente — influența exercitată de mișcarea muncitorească asupra unor scriitori clasici. In acest domeniu, cu toate exagerările cunoscute, un merit deosebit îi revine lui I. Vitner. Au fost restabiliți în drepturile lor scriitori nedreptățiți, mutilați și deformați — vom aminti doar cazul lui Anton Pann și Macedonski la a cărui restaurare a contribuit mult poetul Mihu Dragomir.

Istoria a dovedit cu prisosință că singurii și autenticii apărători ai moștenirii culturale sînt oamenii muncii. Partidul clasei muncitoare a inițiat o impresionantă operă patriotică de editare și popularizare a clasicilor. Cele mai de seamă creații ale literaturii romîne au fost redate poporului în ediții cu tiraj uriaș și cu un preț extrem de scăzut. Au fost organizate conferințe, s-au tipărit studii și monografii. Centenarul Eminescu (1950) și Caragiale (1952) au constituit momente hotărîtoare. Nu putem trece peste cîteva realizări importante cum ar fi apariția ediției științifice a postumelor lui Eminescu, îngrijită de Acad. Perpessicius, ediția Neculce, îngrijită de Acad. Iorgu Iordan, ediția Odobescu, îngrijită de Acad. Tudor Vianu, edițiile lui Anton Pann și Gr. Alexandrescu, îngrijite de I. Fischer, primul volum din „Antologia poeziei românești", — constituie succese incontestabile. Meritã stimă ediția lui J. Byck din „Țiganiada", în care ni se restituie pentru prima dată textul autentic al operei lui Budai-Deleanu. Cred că merită să felicităm competentul colectiv pentru editarea clasicilor de la „Espla", condus cu pricepere de Ion Manole, pentru munca entuziastă depusă în acest nobil scop.

Partidul i-a înarmat pe cercetătorii istoriei literare cu învățătura marxist-leninistă. La baza acestor cercetări stă teza leninistă a celor două culturi în societatea împărțită în clase antagonice.

Lenin a demonstrat că aceste două culturi — aceea înaintată, legată de viața și lupta poporului, și aceea retrogradă, decadentă, emanată de clasele dominante în descompunere — se află în stare de permanentă opoziție, în raporturi antagonice.

„In sînul fiecărei culturi naționale — spune Lenin — se găsesc elemente, fie și nedezvoltate, de cultură democratică și socialistă, fiindcă în sînul fiecărei națiuni există masa de muncitori și exploa-

(Continuare în pag. II-a)

Problemele dramaturgiei

Coraportul tovarășului MIHAIL DAVIDOGLU

Sînt numai cîteva săptămîni de cînd sub îndrumarea partidului, prin grija și organizarea Ministerului Culturii, teatrele din cuprinsul țării noastre s-au înmulțit la București în cadrul Decadei dramaturgiei originale. A fost un impresionant și nemaicunoscut turneu artistic, în care diversitatea temelor aduse pe scenă, multiplicitatea eroilor și dăruirea cu care erau interpretați, precum și receptivitatea spectatorilor, ne-au dat tuturor pe deplin o imagine veridică a situației teatrului și dramaturgiei noastre contemporane.

Iată-l pe Machidon Olteanu, tăind cu vorbirea grea de înțelepciune:

Noi sîntem un neam de oameni mîndri. Purtăm obraze cinstite de cînd ne știm".

Machidon Olteanu înțelege și sprijină năzuința lui Petrișor, tînărul și înflăcăratul agronom de la S.M.T. către o viață mai bună și mai dreaptă. Iat-o și pe nora-sa, Florica, femeie harnică și iubitoare, care a pornit și ea pe drumul luminii și adevărului, cu toate necazurile și vorbele grele pe care le-a întîmpinat o vreme de la ai săi.

Cel mai tînăr teatru din țară, acela din Galați, a venit cu piesa Anei Novac, cea mai tînără din rîndurile dramaturgilor, prezentîndu-ne eroi ca directorul institutului de teatru, comunistul Adam, ca tinerii Ana, Lia, Baleriana, Mihai, Andrei și întreg mănunchiul de studenți, fără să-i uite pe actorii bătrîni, de tipul „Balaurului". Pe aceeași scenă-gazdă pe care am putut admira bogăția de viață a „Preludiului", Anei Novac, teatrul din Timișoara a prezentat comedia mai veche, „Omul care a văzut moartea" de Victor Eftimiu.

Teatrul din Cluj ne-a făcut să-l cunoaștem, în piesa lui Virgil Stoenescu și Octavian Sava „Nota zero la purtare", pe Vardia, uteciștul anilor 1944-45, care, cu elanul tinerești sale, ajunge să stringă în jurul său elementele cele mai înaintate ale școlii și să schimbe, să împrospăteze întreaga atmosferă a liceului.

Teatrul din Pitești, prin fresca lui Al. Sever ne-a pus față în față boierii și țăranii anului de fioroase masacre, 1907.

Avînd drept temă participarea marinarilor flotei noastre la mișcarea revoluționară a marinarilor din Odesa lui 1917, Vladimir Colin ne-a prilejuit să-l cunoaștem pe luptătorul comunist Ojoc, din piesa „Torpilorul roșu" în interpretarea teatrului din Constanța.

„Arcul de triumf" de Aurel Baranga, înfățișînd evenimentele din preajma eliberării, cu bestialul Ciolac, dar și cu bătrînii soți Zapan, cu comunista Magda și tovarășii săi de acțiune, ne-a fost prezentat de teatrul din Ploești.

La acești eroi mai înainte amintiți, nu putem să nu adăugăm unele reușite personaje satirice ale lui Eugen Naum: inspectorul Boboșca, Gavrilă Motroască, președintele comitetului sindical, și Vasile Barca, șeful gării, din piesa „Avansarea șefului".

Decada ne-a mai prilejuit vizionarea unor lucrări scrise mai de mult, ca „Iarbă rea" de A. Baranga sau „Furtună în munți" de Kiss și Kovacs, însă și unele foarte recente ca „Inima noastră" de Vateriu Luca, „Zile obișnuite" de Földes Maria, sau „Atențiune, copii!" care, sub titlul de „Cei de mîine", a avut de curînd premieră în București — precum și altele asupra cărora ne vom permite să revenim.

Au fost multe și diferite lucrările dramatice ale Decadei. Uneori neegale ca forță de prezentare a caracterelor, ca măiestrie a închegării conflictului, dar mai toate căutînd a reflecta întîmplări și oameni ai zilelor noastre, răsplata caldă a aplauzelor mergînd întotdeauna înspre acele spectacole care în confruntarea cu adevărul vieții ieșeau biruitoare. Aceasta, dacă n-ar fi decît interesul cu care a fost urmărită binecunoscuta „Citadelă" cu întreaga faună a Dragomireștilor, a lui Costică și tante Adele, lumea Gotteștilor, cu doi „t", și așa-zișilor gînditori de tipul Matei Dragomirescu, individ descompus și cu o mentalitate fascistă.

Primiți cu multă bunăvoință, reușind uneori adevărate biruințe, eroii pieselor noastre noi s-au mișcat totuși puțin stînjeniți. Fiindcă acei care hotărăsc astăzi destinele țării noastre, ne dăruiesc roadele pămîntului, clădesc uzine și deschid mereu alte teatre, vin să ne vizioneze piesele, — contemporani ai noștri nu s-au văzut oglindiți pe scenă în aceeași măsură în care însuflețesc toate sectoarele de viață ale noii noastre realități.

Dar această problemă merită să fie adîncită și asupra ei vom reveni pe larg.

Un lucru însă este cert și trebuie s-o mărturisim dintru început, că niciodată teatrul nostru n-a cunoscut în cadrul aceluiași moment istoric atîția dramaturgi atît de înzestrați și așa de feluriți unul de celălalt, ca experiență, ca formație artistică și ca posibilități de expresie.

Iată-l pe Camil Petrescu, dramaturgul de înaltă ținută, promovînd un teatru de idei, autor al „Jocului ielelor" al „Actului venețian" și al lui „Danton" — ca să numim numai cîteva din realizările sale dintre cele două războaie, cărora în anii puterii populare vine să li se adauge neuitatul său „Bălcescu". Apariția acestei realizări atît de valoroase se leagă îndeaproape de atmosfera deosebit de prielnică, creată literaturii noastre, autorul dînd dezlegare nouă frămîntărilor unor eroi ai săi, din piesele mai vechi, cărturari, ca Gelu Ruscanu din „Jocul ielelor". In dăruirea totală a lui Bălcescu către cauza revoluției și în acțiunea hotărîtă a maselor oprimate, eroul intelectual al lui Camil Petrescu găsește răspuns întrebărilor care l-au chinuit.

Apropiat de Camil Petrescu, deși de o factură cu totul diferită, alternînd duioșia cu rîsul gras sau folosind satira, Mircea Ștefănescu a scris după 23 August 1944 „Rapsodia țiganilor", precum și „Matei Millo", o emoționantă evocare a începuturilor teatrului românesc sub semnul luptei pentru promovarea dreptății și adevărului. Mircea Ștefănescu a scris, de asemeni, comediile „Nepotul domnului prefect" și „Patriotica romînă". Tot în anii de după eliberare academicianul Victor Eftimiu a scris drama sa istorică „Haiducii".

Cu un verb bogat, cu puternice situații teatrale, autorul trilogiei „Renașterii", Al. Kiriței cu, a dovedit că mînuiește deopotrivă și satira, în incisivul său „Dictatorul".

Deși au trecut ani și ani de la premiera piesei sale „Titanic-Vals", comedia lui Tudor Mușatescu se joacă și azi, și ne face o deosebită plăcere să anunțăm întoarcerea tovarășului Mușatescu la vechile sale unelte, cu o comedie aflată în lucru, și care se vestește cu mulți sorți de izbîndă.

Printre autorii dramatici care se bucură de dragostea publicului și al căror debut a avut loc înainte de ultimul război mondial, se numără și Tudor Șoimaru, care, după a sa „Furtuna în Olimp", a repurtat un binemeritat succes cu comedia sa satirică „Afaceriștii", în care a creionat cîteva personaje de politicieni bine cunoscuți din panamalele veroaselor afaceri antebelice. Din păcate, în ultima sa lucrare — „Zorile Parisului" — din cauza unei înguste viziuni asupra Comunei din Paris și a rolului său istoric, s-a lăsat purtat înspre creionări neesențiale și efecte de teatru, fără a marca o creștere în ceea ce privește concepția sa generală, ca și în aceea a adîncirii caracterelor.

Paralel cu acești dramaturgi de seamă, care au debutat între cele două războaie, activînd și astăzi în chip susținut, deceniul nostru cunoaște un număr nu mai puțin impresionant de autori dramatici ale căror cărți de vizită au fost piesele din anii de după eliberare.

Să-i enumerăm fără a stabili vreo ierarhie. Iat-o pe Lucia Demetrius. A scris proză și a încercat și teatru în preajma războiului, dar adevăratul său debut și consacrarea le-a cunoscut în anii puterii populare, dăruindu-ne un număr însemnat de piese: „Cumpăna", „Vadul nou", „Oameni de azi", „Atențiune, copii!" și piesa de curînd prezentată „Trei generații". Lucia Demetrius este un dramaturg al atmosferei, al nuanțelor, interesantă prin problematica pieselor ei, creînd personaje de o certă forță dramatică, precum Anton Vadu din **Cumpăna**, Vincent din **Vadul nou**, doctorul Murgu din **Oameni de azi**, ori Ruxandra din **Trei generații**, care, născută în veacul celălalt, trece de partea contemporanilor săi, fiindcă înțelege că zilele noastre nu mai îngăduie silnicia și nedreptatea ca lege și îndreptar.

Fără pretenția unei ierarhii, ținem să amintim alături de Lucia Demetrius pe Horia Lovinescu, care prin scrisul său, personal, de o precisă închegare și arhitectonică, prin cunoașterea sufletului omenesc, a pasiunilor și mobilurilor sale interioare, și-a cîștigat un loc de frunte în dramaturgia noastră.

De o nu mai mică prețuire se bucură piesele lui Aurel Baranga, care a atacat cu curaj tematica actuală încă din piesa sa „Iarbă rea" în care elementele de dramă se îmbină cu cele de comedie. „Mielul turbat", prima noastră comedie satirică din contemporaneitate, precum și piesa sa „Pentru fericirea poporului" scrisă în colaborare cu Nicolae Moraru, au însemnat succese ale teatrului nostru. O ultimă lucrare dramatică a lui Aurel Baranga și de care am amintit mai înainte este „Arcul de triumf".

Socotindu-se printre prozatori, dar cu reale însușiri de dramaturg, Laurențiu Fulga, prin „Ultimul mesaj" ne-a lăsat o mărturie dramatică din a doua și ultima perioadă a războiului, cu toate frămîntările pe care le-au trăit ofițerii și soldații în drumul lor de la Stalingrad pînă la vîrfurile Tatrei. L. Fulga a dăruit literaturii noastre dramatice chipuri iubite ca acela al lui Bogdan și al căpitanului Zarandu. Cu mult interes a fost primită de spectatori și cea de-a doua lucrare de teatru a lui Laurențiu Fulga, „Ion Vodă cel Cumplit", care — continuînd tradiția teatrului nostru istoric — cuprinde cei cîțiva ani de dramatică domnie și luptă pentru neatîrnare ai neînfricatului voievod moldav.

Nicolae Tăutu abordează mai cu seamă subiecte din viața militarilor noștri de astăzi, cum s-a văzut în „Furtuni de primăvară", ori în recentul său „Zbor de noapte", piese în care se apleacă cu interes asupra creșterii oamenilor noi și a noii lor conștiințe.

Cu toată înșiruirea de pînă acuma, numărul colegilor noștri care activează în cîmpul dramaturgiei este departe de a fi epuizat. Alexandru Șahighian s-a făcut cunoscut prin comediile sale „Nepotul din Giurgiu" și „Pensiunea doamnei Stamate", care au văzut lumina rampei în primii ani de după eliberare și, în vremea din urmă, cu o comedie mai puțin realizată, „Calul troian".

Indreptîndu-ne atenția asupra pieselor cu teme din mediul țărănesc, ne amintim de Valeriu Luca, autorul pieselor „Vară, furtunoasă" și „Inima noastră", scriitor ce vădește o bună cunoaștere a mediului pe care-l înfățișează dar și o insuficientă stăpînire a meșteșugului; acest fapt l-a dus la o inegală îmbinare a materialului dramatic, conflictul închizîndu-se deseori cu mult înainte de sfîrșitul piesei — de unde scene ce lîncezesc și pe care autorul a căutat să le anime în chip artificial, căzînd uneori în confabulații și scheme neconvingătoare.

Nu tot același lucru vom spune de cei doi autori ai „Miresei desculțe", tovarășii Sütö Andras și Hajdu Iuliu, care cu mult umor de factură populară ne-au înfățișat aspecte inedite ale vieții noastre noi din lumea satelor cu populație maghiară. Singurul nostru regret, precum și al iubitorilor de teatru, este că acest cuplu n-a perseverat în scrisul dramatic.

Prozatorii de pînă mai ieri, Tiberiu Vornic și Ioana Postelnicu, au reușit să creeze o puternică figură de țăran, Machidon Olteanu. Dar, pe de o parte nestăpînind îndeajuns mijloacele teatrului, iar pe de alta dintr-o lipsă de îndrăzneală de a merge pînă în miezul realității, autorii „Imărătitei" își rezolvă conflictul la finele actului I, cele două acte care urmează nemaifiind decît episoade ori reluări, cu mult diluate, astfel că personajele, pe măsură ce se îndreaptă spre final, își pierd din suflul lor dramatic și deci din puterea lor de convingere.

In chip firesc, la începutul cuvîntului despre grupul de dramaturgi care au scris despre realitățile noastre noi de la țară, s-ar fi cuvenit s-o punem pe Maria Banuș. Totuși am lăsat „Ziua cea mare" mai la capăt pentru a stărui asupra ei și pentru a ne arăta gratitudinea pentru un coleg al nostru care, primul, a adus pe scenă în chip artistic și veridic țăranii zilelor noastre, cu problemele și frămîntările pe care viața le-a ridicat, aceasta, în pofida lipsurilor reale ale piesei și pe care critica le-a ridicat la vreme. Se vor scrie desigur piese din viața țăranilor mereu mai închegate, cu ca-

(Continuare în pag. IV-a)

Din lirica finlandeză

ARVO TURTAINEN

Despre artă

Leagănul artei:
poalele patriei.
Sîngele artei:
poporul, pămîntul.
Muma artei:
flacăra, dragostea.
Părintele artei:
însuflețirea, înțelegerea.

Cînd se spulberă aceste daruri
din inima creatorilor,
ei înșiși se spulberă
în uitare și noapte.

ELVI SINERVO

Intr-o celulă

Floarea ta se va vesteji curînd,
sora mea!
E întuneric aici.
Intre degetele mele, strălucirea ei
s-a și întunecat.
Dar pe corola veștedă încă scli-
pește
darul niciodată cerut, un zîmbet
uman.

In romîneste de
Veronica Porumbacu

Scriitori oaspeți la Congres

K. I. BENEȘ
(R. Cehoslovacă)

PETR KARVAS
(R. Cehoslovacă)

STANISLAW DOBROWONSCHY
(R. P. Polonă)

Desene de GION

A treia zi a Congresului

Miercuri, 20 iunie, ora 9,30 dimineața, lucrările Congresului scriitorilor din R.P.R. au continuat sub președinția acad. Cezar Petrescu.

Tovarășul Paul Georgescu *a prezentat coraportul asupra problemelor criticii noastre literare. După citirea coraportului au continuat discuțiile. A luat cuvîntul scriitorul* Demostene Botez.

Partea a doua a ședinței de dimineață a fost prezidată de scriitorul Nagy Istvan. *Au luat cuvîntul:* George Vraca, *artist al poporului din R.P.R., care a adus salutul oamenilor de teatru și* Petre Nicolae, *muncitor fruntaș de la atelierele „Grivița Roșie" București, care a salutat în numele muncitorilor pe scriitorii adunați în Congres.*

Din partea delegației scriitorilor coreeni, a salutat Congresul Se-Man-Ir, *prim secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.D. Coreeană.*

Ședința de dimineață s-a încheiat cu cuvîntul acad. Zaharia Stancu.

După amiază, ședința s-a deschis sub președinția tov. Aurel Baranga, *care a dat cuvîntul tov.* Alexandru Balaci *pentru a citi scrisoarea adresată Congresului de acad.* Camil Petrescu *precum și unele telegrame primite de Congres de la scriitori de peste hotare.*

Tov. Mihail Davidoglu *a prezentat apoi coraportul cu privire la dezvoltarea dramaturgiei noastre actuale.*

In continuarea ședinței au luat cuvîntul tov. Ion Dobre, care a salutat Congresul în numele Consiliului Central al Sindicatelor, Al. Dima (Iași) și Aurel Gurghianu (Cluj).

In partea a doua a ședinței de după amiază, prezidată de tov. Eusebiu Camilar, *Congresul a fost salutat de scriitorul* Chen Po-Chi *în numele Uniunii Scriitorilor din întreagă Chină. Scriitorul Chen Po-Chi a oferit daruri și cărți scriitorilor din R.P.R. Au mai luat cuvîntul tov.* Dumitru Mircea, *scriitorul* Emil Kolosvary Grandpierre *care a transmis salutul scriitorilor din R. P. Ungară, și tov.* Aurel Baranga.

Coraportul tovarășului PAUL GEORGESCU

(Urmare din pagina I-a)

tați ale unor condiții de viață creează în mod inevitabil ideologia democratică și socialistă. Dar în sînul fiecărei națiuni există și o cultură burgheză (iar în majoritatea cazurilor chiar o cultură ultrareacționară și clericală) și, ceea ce trebuie să remarcăm, nu numai sub formă de „elemente", ci sub formă de cultură dominantă".

Așadar, literatura realistă și democratică s-a dezvoltat în luptă grea împotriva curentelor dominante, oficiale, a curentelor antirealiste și reacționare. Istoria literară are de luptat împotriva teoriei naționaliste a „torentului unic", a preluării necritice, „în bloc" a unei opere, întrucît a existat și există o permanentă infiltrare a ideologiei claselor exploatatoare chiar în literatura realistă care nu se află în stare chimică pură. De aceea Lenin scria „...Noi luăm din fiecare cultură națională numai elementele ei democratice și elementele ei socialiste, le luăm numai pe acestea și în mod exclusiv în opoziție cu cultura burgheză, cu naționalismul burghez al fiecărei națiuni".

Pe calea leninistă, înarmați cu o metodă științifică de lucru, istoria noastră literară a obținut succese. Un succes îl constituie primele două volume ale „Istoriei literaturii române", cu toate lipsurile semnalate de critică. Este greu să amintim aici toate realizările din acest domeniu. Ne mărginim să menționăm serioasa monografie despre I. L. Caragiale a lui Silvian Iosifescu, erudita monografie despre Anton Pann, a lui Ion Manole, studiul competent al lui Tudor Vianu despre Odobescu, al lui Ciopraga despre Hogaș, al lui N. I. Popa despre Alecsandri, lucrări ale lui Breazul, Pervain ș.a. Studiul lui I. Vitner despre Eminescu constituie doar nucleul monografiei sale pe care o așteptăm.

Cu toate realizările, cu tot numărul impresionant de prefețe și articole comemorative, ne așteaptă încă o muncă grea în acest domeniu. Cu excepțiile menționate, ne lipsesc încă monografii științifice despre clasicii literaturii noastre. Ne lipsesc încă studii de sinteză care să cristalizeze contribuția pașoptiștilor la dezvoltarea gîndirii estetice, contribuția realiștilor critici din a doua jumătate a secolului al XIX-lea la dezvoltarea procedeelor realismului, la îmbogățirea măiestriei și desăvîrșirea limbii literare, studii sintetice despre contribuția clasicilor la demascarea societății burghezo-moșierești, etc., etc. Există anumite probleme interesante cum ar fi aceea a specificului romantismului românesc și relațiile sale complexe cu realismul, problema modalităților satirei ș.a.

În aplicarea tezei leniniste a celor două culturi, istoria literară a avut unele inconsecvențe și abateri de la interpretarea științifică. Le vom reaminti doar pe cele mai importante.

Dăunătoare a fost influența sociologismului vulgar, mai accentuată în primele încercări critice de reconsiderare și eliminată treptat dar nu încă definitiv din istoria literară. Una din formele de manifestare a sociologismului vulgar a fost transformarea originii sociale a scriitorului în criteriu dominant de apreciere a poziției sale, a orientării ideologice a operei sale. Astfel, în primul studiu al lui G. C. Nicolescu despre Vasile Alecsandri, poetul devenea un exponent al moșierimii. Fruntașul revoluționar de la 1848, luptătorul pentru Unirea Principatelor devenea un junimist retrograd, zelos apărător al feudalismului, iar democratismul lui, o eroare de tinerețe.

O manifestare mult mai largă a sociologismului vulgar și deci mult mai dăunătoare a fost aceea practicată în anii 1948—1950. Ea constă în asimilarea scriitorilor pașoptiști, legați de popor, poziției burgheziei. Scriitorii de după 1860 erau declarați în bloc exponenți ai micii burghezii. Opera pașoptiștilor se găsea ruptă în două: pînă la 1848, progresistă, după 1848, reacționară, cu ecouri, rămășițe progresiste. Această interpretare cronată pornea de la teza nejustă după care revoluția de la 1848 ar fi fost rezultatul integral al acțiunii burgheziei.

Trebuie reamintit că Partidul a intervenit și a spulberat aceste teze false, restabilind adevărata orientare leninistă.

O altă manifestare a sociologismului vulgar a fost aceea a judecării operei după criteriul participării directe a scriitorului la evenimentele politice contemporane. Or, fără a nega importanța acestui element în determinarea poziției scriitorului, el nu poate fi transformat în criteriu principal. În felul acesta se ajungea uneori la concluzii eronate, jignitoare pentru memoria scriitorului. Astfel, E. Boldan scria în prefața la „Scrieri alese" de Al. Russo: „Negruzzi e mai mult un „ruginit", fire pasivă și aproape indiferentă la freamătul din jurul lui care creștea tot mai puternic..." Fără îndoială că o cercetare mai atentă a minunatei nuvele „Alexandru Lăpușneanu", demonstrează cu totul altceva. O interpretare strîmtă, dogmatică, ruptă de contextul istoric a făcut ca la „Centenarul Eminescu", unii critici să susțină că reprezentative pentru marele poet sînt doar poezii ca „Viața", „De ce să mori tu", „Frumoasă-i" ș.a., pe cînd despre „Luceafărul" sau „Glossa" s-a amintit cu jenă sau chiar cu caracterizări negative. Este, credem, necesar să reamintim că înaintea „Centenarului Eminescu" s-au dat unele aprecieri profund greșite. Astfel, I. Vitner scria în articolul „Poetul culorilor sumbre", apărut apoi în volumul „Pasiunea lui Pavel Korceaghin" (1948): „Nu-l simțim pe Eminescu printre noi, așa cum îl simțim pe Coșbuc sau chiar pe Alecsandri, pe Boliac sau Bolintineanu". „Este vorba de o desprindere lentă, dar activă și continuă, a opticei meșterului, de optica maselor de cititori, care creează operei eminesciene un unghi de vizibilitate specific, în care contururile se șterg din ce în ce mai mult, pentru a nu mai rămîne decît lumina crepusculară"... Realitatea a infirmat aceste afirmații. Niciodată Eminescu nu a fost mai citit decît astăzi iar marile tiraje ale operei sale, dispar imediat din librării. Dealtfel, marele poet s-a răzbunat în felul său asupra lui I. Vitner care prins în mrejele lui Eminescu și-a consacrat activitatea analizei operei eminesciene. Fără îndoială că I. Vitner a procedat just revenind asupra acestei greșite aprecieri: „Toate acestea constituiesc unghiul „boieresc" al viziunii lui Eminescu. Pare curios faptul că un reprezentant al micii burghezii să poată deveni un exponent al marii boierimi și al tendințelor ei retrograde". Și „...în glasul său poetic răsună în mod puternic conștiința de clasă a marii boierimi, a feudalității, avînd încă un prestigiu imens, dar simțindu-și sfîrșitul inevitabil". Nu se poate spune despre opera poetului nostru național că reprezintă „mesajul unei clase decadente agonice". Aceste vechi afirmații îi creează lui I. Vitner obligația de a da interesantului său curs universitar forma unei monografii cercetată de marele public.

Un moment deosebit de important în lupta dintre concepția progresistă și aceea retrogradă îl constituie bătălia lui C. Dobrogeanu-Gherea și a marilor clasici împotriva esteticii reacționare, idealiste, a lui Titu Maiorescu. Studiul amplu al lui N. Tertulian asupra acestei probleme, studiu din care au apărut doar fragmente, pare un început valoros în acest domeniu. Mărturisim însă că studierea activității pline de contradicții dar în ansamblu puternic pozitivă a lui Gherea în domeniul criticii lasă mult de dorit.

De-abia anul trecut, cu prilejul Centenarului, au fost publicate mai multe articole juste dintre care acela al lui S. Fărcășan. Dacă reamintim și faptul că o ediție a criticelor lui Gherea nu a fost încă publicată, constatăm că în reconsiderarea acestui moment important al criticii noastre, sîntem încă datori.

Aceeași înțelegere limitată, dogmatică a noțiunii de conținut, i-a făcut pe unii critici să afirme că pastelurile lui Alecsandri sînt „o parte înapoiată" a creației lui. La „Centenarul Eminescu", unii comentatori restringeau influența clasei muncitoare în opera poetului doar la „Împărat și proletar". O adevărată manie a constituit-o, la unii prefațatori, „limitologia". Scriitorul era practic scos din epoca respectivă și opera lui comparată cu poziția noastră actuală. Inlocuirea analizei concret-istorice cu această atemporalizare ducea uneori la faptul că citind, spre exemplu, prefața lui Orzea și Bociort la volumul de teatru al lui Vasile Alecsandri, cititorul neavizat se putea întreba pentru ce a fost nevoie să se tipărească un scriitor atît de confuz. Reieșea în mod clar că nivelul intelectual al lui Alecsandri, care nu înțelegea lucruri „ghe tot elementare" era net inferior nivelului intelectual al lui Orzea și Bociort.

Recent, s-au manifestat cu preponderență alte forme ale ruperii scriitorului din contextul istoric. In această greșeală cade, de exemplu, A. Martin în studiul său despre Delavrancea în care dispar limitele înțelegerii scriitorului, iar Bociort, prin autoricoșeu, ignorează poziția lui Panait Cerna, îi analizează poeziile în mod atemporal, rupîndu-le de problemele concrete și frămîntările epocii respective.

Critica literară a fost unanimă în a declara monografia lui Andronescu Pompiliu Caraioan despre Ion Creangă drept vulgarizatoare și neștiințifică. Autorul, înțelegînd mecanic raportul dintre realitatea economică, socială și fenomenul literar, a căutat să găsească, în mod subiectivist, oricărui element de basm un corespondent în viața economică-socială.

Putem afirma că prin eliminarea treptată a greșelilor și prin clarificarea multor confuzii se observă o creștere substanțială a nivelului științific și al orientării studiilor de istorie literară. Totuși, mai apar uneori prefețe, cele mai adesea nesemnate, care se caracterizează prin schematism, lipsa de interes pentru arta scriitorului, pentru contribuția lui specifică. Chiar atenția acordată conținutului este convențională, descriptivă, problemele specifice literare fiind nu numai expediate dar rupte de conținut. Printre aceste prefețe pot fi amintite și aceea a lui S. Alterescu la piesa „Vlaicu Vodă" sau a lui G. C. Nicolescu la Duiliu Zamfirescu.

In general, se poate spune că problema originalității scriitorilor clasici este încă subapreciată. Chiar într-o lucrare atît de valoroasă cum este „Istoria literaturii române", cititorul nu înțelege totdeauna bine prin ce se deosebesc între ei unii scriitori — ne referim îndeosebi la pașoptiști — de vreme ce Alexandrescu biciuiește, Boliac biciuiește, Bolintineanu biciuiește, Alecsandri biciuiește, etc. Chiar în paragraful sortit specificului scriitorului, se folosesc aceleași caracteristici și chiar aceleași expresii. O perioadă deosebit de complicată este aceea cuprinsă între cele două războaie mondiale. Aici, lupta dintre cultura democratică și cea reacționară ajunge la cea mai mare violență, reflectînd putrezirea și fascizarea societății burghezo-moșierești. Lupta de clasă ia forme de o mare duritate.

Clasele exploatatoare, instaurînd o perioadă de reacțiune sălbatecă, de domnie a fascismului, transformînd țara într-o colonie a puterilor imperialiste, s-au izbit de puternica rezistență a oamenilor muncii, de un puternic curent antifascist în rîndul intelectualilor. In această perioadă s-a desfășurat lupta eroicei noastre clase muncitoare, în frunte cu comuniștii, pentru democrație, pace și independență națională. Clasele exploatatoare au promovat nu numai o literatură decadentă, descompusă, ermetică dar au întreținut naționalismul șovin, mistica isterică, cultul morții, proslăvirea Evului Mediu, a supraomului, etc. Literatura realistă, democratică s-a menținut printr-o luptă extrem de grea. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, lupta partidului clasei noastre muncitoare, au exercitat direct sau indirect o influență binefăcătoare asupra literaturii și publicisticii noastre. Dar chiar scriitorii realiști au suferit într-o oarecare măsură și influența nefastă a literaturii decadente fapt care face ca drumul celor mai mulți dintre ei să fie plin de contradicții și șovăieli. Partidul nostru a trasat de la început sarcini precise criticii literare în cercetarea acestui domeniu:

Reliefarea puternică a operelor realiste, scoaterea în evidență a filonului realist în operele în care acesta este predominant.

Combaterea științifică a literaturii decadente, a criticii estetizante. Nimicirea hibridelor fasciste, șovine, mistice.

Analiza atentă a operelor în care întrepătrunderea dintre realism și antirealism a luat forme complicate.

Ce s-a realizat din aceste sarcini?

Mai întîi au apărut o seamă de studii interesante cum ar fi acelea ale lui Ov. S. Crohmălniceanu despre Rebreanu și Topîrceanu, al lui V. Mîndra despre Mihail Sebastian, al lui Dima și al lui S. Bratu despre Ibrăileanu, al lui N. Tertulian și al lui Dumitru Solomon despre Camil Petrescu, al lui G. Macovescu despre Sahia, al lui Mircea Zaciu despre Agîrbiceanu etc.

S-au scris numeroase studii și articole valoroase despre opera maestrului Mihail Sadoveanu dintre care menționăm îndeosebi pe acelea ale lui Ov. S. Crohmălniceanu. Articolele lui I. Vitner din „Critica criticii" și „Pasiunea lui Pavel Korceaghin", în care este combătută concepția estetizantă și, cosmopolită a unor critici dintre cele două războaie sau literatura decadentă, se citesc și astăzi cu interes. Ne mai rămîn însă multe lucruri de făcut.

Nu s-au scris încă studii de analiză tematică, pe text, a operelor lui Tudor Arghezi, Goga, H. P. Bengescu, Matei Caragiale, V. I. Popa, G. M. Zamfirescu, N. D. Cocea și atîția alții.

Avem nevoie de studii serioase care să nimicească principalele curente reacționare, de felul semănătorismului, gîndirismului ș.a. care au otrăvit conștiința oamenilor.

Asemenea studii sînt cu atît mai necesare cu cît s-a manifestat și se manifestă la unii critici tendința nejustă de preluare în bloc a unor opere care sînt expresia ideologiei reacționare, fasciste, șovine.

Această greșeală o face, credem, Acad. Perpessicius în prefața la valoroasa ediție a Postumelor lui Eminescu, această greșeală serioasă o fac aceia care încearcă să introducă în moștenirea culturală pe Titu Maiorescu, reprezentantul oficial al ideologiei claselor exploatatoare. Estetica reacționară, idealistă, a lui Maiorescu a fost extrem de dăunătoare culturii noastre atît prin ea însăși cît și prin posteritatea ei critică reprezentată prin Lovinescu, Zarifopol ș.a.

Numai printr-o respingere teoretică, temeinică, științifică, a esteticii reacționare a lui Maiorescu, Lovinescu ș.a., putem stăvili aceste încercări de infiltrare a otrăvitoarei lor concepții.

Există de asemeni o tendință liberalistă de preluare necritică sau insuficient de critică a unor opere valoroase în care apar însă elemente, mai mult sau mai puțin pronunțate, ale ideologiei burgheze. Așa cum spuneam, această tendință se manifestă mai nociv în cercetarea epocii dintre cele două războaie, în care presiunea ideologiei burgheze reacționare, a formalismului și subiectivismului, a fost mult mai violentă. Astfel, credem că atitudinea necritică a lui M. Gafița și T. Șelmaru față de debutul formalist și ermetic al poeziei lui Cicerone Theodorescu a fost dăunătoare. Numai o discuție minuțioasă, pe text, o atitudine științifică față de problemele complexe ale acestei epoci, poate duce la o clarificare deplină. Este evident că trebuie să fim mult mai vigilenți față de tendința antileninistă a preluării în bloc a moștenirii literare.

Nu putem încheia acest capitol fără a ne manifesta stima pentru activitatea rodnică în domeniul valorificării clasicilor literaturii universale, depusă prin studiile lui T. Vianu, G. Călinescu, I. M. Sadoveanu, Vera Călin, Mihnea Gheorghiu, Valentin Lipatti, Al. Balaci ș.a.

Putem spune, în concluzie, că istoria literară, datorită îndrumării partidului, are numeroase succese, că a eliminat treptat diferitele tendințe neștiințifice și că se află acum pe un teren ferm, în fața unor sarcini mari pe care are toate posibilitățile să le îndeplinească în mod fericit.

Iată suficiente dovezi care fundamentează această afirmație leninistă cuprinsă în Raportul de activitate al C.C. la Congresul al II-lea al partidului nostru: „Scriitorii și artiștii noștri continuă tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului, tradițiile clasicilor literaturii și artei noastre"

După eliberare și mai ales după preluarea puterii în stat de către oamenii muncii, literatura noastră s-a îndreptat cu precădere către temele vieții, a obținut mari succese în oglindirea realității noastre revoluționare, a reușit să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului. Aceste succese însemnate au fost obținute de scriitorii noștri datorită, în primul rînd, îndrumării literaturii de către partid. Literatura noastră a urmat un drum ascendent continuu, pe care l-a străbătut în lupte grele împotriva ideologiei burgheze.

Dar sectorul în care lupta a fost cea mai grea a fost, cum era și firesc, acela al criticii literare.

In anii anteriori eliberării, critica literară fusese aproape complet infectată de estetica burgheză. Putem vorbi, deci, de o înviere a criticii, care nu s-a produs desigur, spontan ci a constituit un proces complicat, adesea dramatic, în care chiar și cei mai devotați critici au plătit uneori tributul lor esteticii burgheze. Cred că noi, criticii, trebuie să mulțumim în mod deosebit partidului care ne-a îndrumat, ne-a format și care ne ajută să ne însușim concepția științifică despre lume a clasei muncitoare, concepția marxist-leninistă. Trebuie să mulțumim criticii și esteticii sovietice care ne-a ajutat să trecem mult mai ușor prin acest proces complex.

Cred că noi, criticii, cu toate serioasele lipsuri existente încă în activitatea noastră, putem veni cu fruntea sus în fața Congresului.

In ce constau succesele noastre? Mai întîi, critica literară a reușit — în ansamblul ei — să înfrîngă principalele poziții ale esteticii burgheze. De la o critică predominant reacționară, idealistă și estetistă, s-a ajuns acum la o critică predominant științifică, partinică.

Noi slujim ideile umaniste, apărăm concepția marxist-leninistă, militățm cu devotament pentru o literatură de mare artă, socialistă în conținut și națională în formă.

Spuneam la început că, făcînd parte din literatură ca și poezia, proza sau drama, critica literară ocupă totuși un loc aparte prin aceea că ea nu-și extrage rațiunea de a exista din propria ei creație ci se preocupă de analiza operelor literare stabilind valoarea lor artistică, se ocupă de dezvoltarea unor tendințe, curente și stiluri pe care le încurajează sau le consideră nevalabile, dăunătoare. Așadar, critica lucrează cu noțiuni, cu valori și este interesant că în ultima vreme s-a discutat mult despre „critica de valoare", „aprecierea de valoare", etc. Toate acestea presupun însă nu numai un sistem de valori, o estetică, ci și, sau mai ales, o poziție ideologică fermă. Fără spirit de partid, diferitele criterii ale complexului valoric se fărîmițează, se risipesc și critica devine o pradă ușoară a esteticismului, a ideologiei burgheze.

Principiul fundamental al întregii noastre literaturi este acela al spiritului de partid, recunoașterea deschisă a faptului că pentru noi literatura face parte integrantă din cauza generală a proletariatului.

Considerînd literatura ca parte integrantă a construirii socialismului în țara noastră, noi opunem concepției false a „artei pentru artă", a „independenței" artistului și a „autonomiei esteticului", convingerea noastră liberă că literatura slujește interesele poporului, luptă împotriva exploatării și umilinței, pentru reala libertate și fericire a omului. Partidul îndrumă literatura înarmîndu-i pe scriitori și pe critici cu metoda de gîndire științifică marxist-leninistă, elaborînd linia generală a dezvoltării construirii socialismului, analizînd periodic situația frontului literar. In acest proces al îndrumării, critica literară are un rol important și activ. Sarcinile criticei literare sînt sarcinile trasate literaturii de către partid. Obiectivul criticii literare, misiunea ei constă în a ajuta literaturii să-și îndeplinească mai bine și mai repede sarcinile ei de onoare, de a veghea la puritatea ideologică a literaturii, la păstrarea și creșterea prestigiului ei artistic. Iată de ce criticii literari nu pot fi simpli funcționari sau contabili ai literaturii, ci trebuie să fie luptători pasionați pentru o măreață literatură socialistă în conținut și națională în formă, luptători pasionați pentru dezvoltarea multilaterală și armonioasă a omului nou. Critica noastră literară are nobila misiune să prelucreze bogata moștenire a scriitorilor clasici și să generalizeze experiența literaturii noastre noi, să contribuie la creșterea ideologică și artistică a literaturii noastre.

Iată de ce întrebarea fundamentală pentru critica literară este dacă o operă servește — și anume în ce măsură o face — cauza scumpă a poporului nostru, construirea socialismului în Republica Populară Română. Dacă acest criteriu este „uitat" sau „neglijat", toată construcția ulterioară este fără valoare.

Critica, fie în aprecierea valorii unei opere și cu atît mai mult în aprecierea unor fenomene mai largi, nu poate izola opera sau curentul respectiv de procesul general de dezvoltare al literaturii noastre. Critica nu poate rupe analiza și judecata de valoare a unei opere de sarcinile generale ale literaturii.

Partidul Muncitoresc Romîn, forța conducătoare în Republica Populară Română, a îndrumat și îndrumă literatura noastră, arătîndu-i cu claritate sarcinile de onoare care-i stau în față. Nu este nevoie, credem, să reamintim aici toate documentele de partid care au ajutat, în repetate rînduri, frontul literar să-și întărească vigilența ideologică, să-și limpezească neclarităților, să vadă mai precis calea de urmat. Ne vom referi doar la Salutul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn adresat Conferinței Scriitorilor, acelei conferințe care stabilise întemeierea Uniunii noastre de creație și luptă. In acest „Salut", adresat scriitorilor în martie 1949, se spunea: „In fața scriitorilor din țara noastră stau astăzi sarcini de onoare dar și de mare răspundere. Ei sînt chemați să creeze o literatură care să oglindească profundele transformări prin care trece țara noastră în drumul ei spre socialism, o literatură care să fie ea însăși un factor activ al acestor transformări". Și în continuare: „Luptînd cu hotărîre pentru înlăturarea concepțiilor și deprinderilor vechi, burgheze, din creația literară, studiind în mod atent și profund realitatea vie, scriitorii trebuie să-și pună ca sarcină de a contribui la educarea oamenilor muncii în spiritul ideilor nobile ale luptei împotriva claselor exploatatoare, împotriva obscurantismului și incult urii. Ei trebuie să pună în centrul operelor lor uriașul proces de transformare socială, clocotitoarea muncă creatoare ce se desfășoară în țara noastră, pe oamenii muncii ce lăuresc orînduirea nouă socialistă. Ei trebuie să arate cum în procesul luptei pentru transformarea societății și construirea socialismului, se naște în țara noastră omul nou — omul socialist".

Și Salutul se încheia astfel: „Creați opere de înaltă valoare artistică, care să oglindească fidel măreața luptă a poporului nostru, ziditor al socialismului!"

Iată expusă aici, cu claritate, linia fermă, leninistă a partidului nostru în problemele literaturii.

S-a vorbit mult, în ultima vreme, despre îndrumarea literaturii și de „îndrumători". Partidul îndrumă literatura prin stabilirea liniei generale, prin ajutorul dat scriitorilor de a-și însuși concepția marxist-leninistă, de a putea cunoaște mărețele realizări ale oamenilor muncii în construirea socialismului.

„Muncă de îndrumare" deci face orice scriitor, membru sau nemembru de partid, care analizează situația concretă pe baza metodei noastre științifice de cercetare și stabilește în mod just cauzele anumitor fenomene, obiectivele imediate, metodele de realizare ale acelor obiective. E suficient să amintim unele articole apărute în presa de partid în care se analizează activitatea revistelor literare sau acelea în care, analizîndu-se lipsurile unei cărți valoroase, se dă un substanțial ajutor autorului pentru îmbunătățirea operei sale. Așa au fost articolele despre „Drum fără pubere" și „Pasărea furtunii", „Cetatea de foc", „Arcul de triumf" ș.a.

De aceea, nimeni nu l-a împărțit pe scriitori în două categorii fatale: îndrumători și îndrumați, ci fiecare face parte din ambele categorii după posibilitățile sale. Firește că, în munca de îndrumare, critica literară — la care participă adesea și scriitorii — are un rol extrem de important.

Trebuie să spunem că în bătălia ideologică al cărei rezultat îl constituie literatura noastră actuală, cu succesele ei incontestabile, critica literară — cu toate inconsecvențele și confuziile ei — a dat un ajutor substanțial. Ea a crescut și s-a format, îndrumată de partid, în lupta împotriva ideologiei burgheze. Procesul de dezvoltare al criticii noastre este foarte complicat: El este procesul de maturizare al criticilor noștri, al însușirii treptate a unei metode științifice de lucru, al eliminării treptate a rămășițelor estetiste și subiectiviste.

Fără îndoială că acest proces de creștere nu a luat sfîrșit dar există astăzi o serioasă echipă de critici cu experiență, a căror dorință este de a sluji marile interese ale poporului, de a sluji dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist, pe drumul leninist.

Este greu pentru noi și ar fi o acțiune pripilă aceea de a încerca să subdivizăm o perioadă atît de scurtă istorice și atît de apropiată. Totuși, se desemnează cu conturul și specificul ei o perioadă a dezvoltării, mai corect, a întemeierii, a închegării criticii literare. Ne referim la perioada începută imediat după eliberare și care continuă pînă în 1948. Trecerea la o nouă epocă în critica noastră — și în genere în literatura noastră — o constituie sau o consfințește Conferința Scriitorilor din R.P.R. și întemeierea Uniunii noastre. A fost o epocă de lupte grele în care forțele democratice din țara noastră, conduse de partidul clasei muncitoare, au înfrînt forțele reacționare, fascizante, care dețineau puterea economică și de stat. Și pe plan ideologic a fost o luptă înverșunată în care ideologia burgheză, decadentă, curentele șovine și mistice au fost înfrînte.

Reamintim doar lupta împotriva „criziștilor" care, contestînd proletariatului rolul conducător pe planul creației artistice, prooroceau lichidarea literaturii române. Numărul însemnat de cărți apărute după aceea și care purtau un mesaj uman progresist, au închis gura „criziștilor" și au determinat o cotitură în creația literară. „Scînteia" marca această nouă etapă printr-un editorial „Spre un nou avînt al creației literare". Aceasta a fost perioada de constituire a tinerei critici literare care a avut totuși forța ideologică necesară de a da o lovitură mortală criticii burgheze, idealiste, retrograde. In această perioadă au început să se manifeste și să depună o rodnică activitate criticii I. Vitner, Traian Șelmaru, M. Novicov, Ov. S. Crohmălniceanu, N. Moraru, V. Mîndra și alții. Au apărut studii și articole care expuneau concepția noastră despre literatură, atacau concepția estetică a claselor exploatatoare, analizau problemele generale ale literaturii.

Odată cu preluarea puterii în stat de către clasa muncitoare, noua literatură începe să se dezvolte din ce în ce mai mult. Firește că linia acestei creșteri nu poate fi trasă cu rigla Există momente mai fertile și altele de acumulare, de căutare a noi drumuri, există momente de dezvoltare mai rapidă a unui gen sau altul etc. Este însă hotărît vorba de un drum ascendent.

Firește, există și în critică realizări importante. Studii de ansamblu: „Oameni deosebiți" de S. Iosifescu, „Imaginea glorioșilor noștri contemporani" de S. Bratu, „Generalitatea și individualitatea ideii operei literare" de S. Damian, „Despre originalitate în literatură" de Ov. S. Crohmălniceanu, „Problemele romanului social" de L. Raicu, articolele recente ale lui M. Gafița despre unele probleme ale prozei ș.a.

Ele sînt însă insuficiente, tocmai în acest domeniu al sintetizării unor experiențe, al analizării fenomenelor și problemelor mari, a deschiderii unor perspective largi activității creatoare a scriitorilor noștri.

E drept, au apărut destule articole în presa noastră din ultimul timp, tratînd probleme importante, dar lipsa analizei fenomenului literar concret le lipsea de eficiență.

Deficiența este activitatea noastră și în ceea ce privește crearea unor monografii a operelor scriitorilor de azi. Trasarea evoluției unui scriitor, a modului progresiv în care și-a însușit concepția marxist-leninistă despre lume, și-a îmbogățit experiența de viață și și-a desăvîrșit măiestria, este necesară nu numai pentru scriitori, ci mai ales pentru marele public, ca să nu mai vorbim despre elevi, studenți și profesori, care duc o mare lipsă de aceste monografii. Remarcăm în acest domeniu monografia deosebit de valoroasă a lui B. Elvin despre Geo Bogza, a lui D. Micu despre Maria Banuș.

Mult mai activă a fost critica literară în analiza cărților literare. Aici s-au afirmat tineri critici: S. Damian, S. Bratu, A. Martin, D. Micu, G. Horodincă, I. Vrancea, G. Munteanu, Al. Oprea, L. Olteanu, G. Șerban, S. Arghir, V. Rîpeanu, H. Zalis, D. Solomon, I. D. Bălan, ca să nu mai amintim de critici cu mai multă experiență ca Ov. S. Crohmălniceanu, S. Iosifescu, V. Călin, V. Mîndra, M. Petroveanu, S. Fărcășan, M. Gafița, Radu Popescu, S. Alterescu ș.a.

Se poate vorbi de o înviorare a criticii în ultimii ani, de o creștere a profunzimii analizei literare, de înlăturarea dogmatismului și șablonului, de manifestare a personalității critice.

Cronica literară ținută de Ov. S. Crohmălniceanu la „Viața românească", de Savin Bratu la „Gazeta literară", cronica dramatică a lui V. Mîndra, cronica literară din „Contemporanul" a lui Radu Popescu au creat obligația morală a generalizării acestui sistem bun al cronicii permanente. „Mica bibliotecă critică" a adus o contribuție pozitivă la dezvoltarea criticii noastre. Abundența articolelor și a studiilor, varietatea punctelor de vedere și a stilurilor este o necesitate vitală pentru critica literară, întrucît numai din fertilitate și varietate pot apare acele lucrări de mare valoare științifică de care avem mare nevoie.

Așa cum se specifică în „Raportul" la cel de-al II-lea Congres al partidului, în paragraful privitor la sarcinile literaturii, toate generațiile colaborează în vederea realizării acestui scop. Activitatea bogată, mai ales din ultima vreme, a scriitorului și criticului de mare prestigiu G. Călinescu, intervenția lui în problemele actuale, contribuțiile erudite în istoria literară a lui T. Vianu, aduc foloase însemnate acestui larg front, a cărui latură extremă de tinerețe aduce prin S. Damian, L. Raicu, D. Micu o pasionată participare.

Dar în această activitate au existat și unele confuzii, manifestări de estetism și apolitism, de care vom aminti îndată. Aceste lipsuri sînt legate de slaba activitate a criticii în domeniul problemelor generale și de pierderea din vedere a unor criterii de apreciere.

In aprecierea noțiunii de valoare, care este istorice concretă, există o seamă de elemente importante, cu care toată lumea e în principiu de acord și a căror repetare într-un articol este deseori considerată drept „lozincărie". Totuși, în practica literară, aceste principii sînt adesea încălcate, într-un sens sau altul, ceea ce demonstrează că ele nu au fost totdeauna asimilate.

Vom da un singur exemplu, deși numărul lor poate fi înmulțit. Toți criticii sînt de acord că abordarea tematicii noi, actuale, este vitală pentru dezvoltarea literaturii noi și că nu putem realiza sarcinile trasate fără a scrie cît mai multe opere valoroase despre viața muncitorilor din uzine și mine, despre transformarea socialistă a satului. Se scriu deseori articole despre importanța tematicii majore și despre faptul că abordarea tematicii majore nu este pentru scriitori o scuză a deficiențelor lor artistice, ci le creează mari îndatoriri și responsabilități. Dar din atîta claritate au ieșit adesea confuzii, ceea ce demonstrează, cum spuneam, că problema nu era chiar bine lămurită pentru mulți dintre noi.

Spre exemplu: Ov. S. Crohmălniceanu, într-un articol în care pleda pentru calitatea nuvelisticii — principiu excelent — anula în fapt majoritatea nuvelelor și schițelor scrise pe teme actuale. Or, fără ca ele să fie de valoare artistică excepțională, aveau meritul de a fi fost atunci primele detașamente care porneau pe un drum cu totul nou. Dacă această atitudine s-ar fi generalizat, evoluția literaturii noastre ar fi fost mult îngreunată, dacă nu frînată. A trebuit ca partidul să intervină prompt și energic, pentru ca linia justă față de nou să fie restabilită. Asemenea subaprecieri a tematicii, deși în forme mult mai benigne, s-au manifestat și în articolul lui A. Martin despre E. Frunză, sau în articolele recente ale lui Paul Georgescu despre volumul „Trăinicie" de Mihai Beniuc, al lui M. Petroveanu despre volumul „Un cîntec pe ulița noastră" de Cicerone Theodorescu, cronica lui Savin Bratu despre poezia lui V. Tulbure ș.a. In aceste articole se trece foarte ușor peste poeziile cele mai prezente în actualitate, subliniindu-se puternic alte laturi, și ele pozitive, dar mai puțin reprezentative pentru gîndirea înaintată a scriitorilor amintiți. Fără îndoială că asemenea critică nu ajută la mergerea înainte a poeziei în ansamblul ei, și la dezvoltarea scriitorilor analizați.

Un exemplu în același sens ni se pare acela manifestat recent în discuția purtată în jurul fragmentelor ample și concludente din romanul „Groapa", publicate în „Viața românească". Mihai Gafița a scris un articol în care arată existența unor puternice elemente naturaliste și a unei viziuni străine concepției noastre în aceste fragmente. Mai mulți critici au sărit asupra lui M. Gafița, legîndu-se de unele formulări neclare ale lui despre raportul dintre realismul-socialist și realismul-critic, discutînd dacă un roman poate fi apreciat numai după fragmente etc. Fondul chestiunii însă a fost abandonat, și punîndu-se accentul pe chestiuni lăturalnice, nu s-a dat un ajutor serios talentatului autor al romanului, E. Barbu, care tocmai lucra la refacerea cărții.

Nu e mai puțin adevărat că uneori tematica a fost criteriul, dacă nu unic, în orice caz determinant pentru aprecierea anumitor opere.

Astfel, vrînd să demonstreze valoarea poeziei „In numele vieții, semnează" de Dan Deșliu, M. Novicov se înflăcărează pentru frumusețea luptei pentru pace, fără a analiza cîtuși de puțin valabilitatea artistică a poezei.

In general, articolul lui M. Novicov „Pe marginea poeziei lui Dan Deșliu" poate fi acuzat de faptul că este credincios titlului, adică este scris pe marginea poeziei lui Deșliu și, în general, a poeziei. Deși autorul se înflăcărează, gesticulează, exclamă, totuși nu ne convinge nici de calitățile, nici de lipsurile poeziei lui Deșliu, pentru că el se mărginește să arate importanța tematicii poetului, fără să arate cum această tematică este convertită în imagine artistică, în poezie. Sau, cu termenii lui M. Novicov, se preocupă doar de „șira spinării întregului poem" — „pe care se clădește mesajul înflăcărat al poetului". Un bun critic, Ileana Vrancea, dă girul semnăturii sale unei cărți proaste, „Orașul nou", scrisă de un om netalentat, Ștefan Andrei, numai pentru că ataca o temă realmente importantă, construirea unui oraș. M. Gafița, laudă excesiv un roman cu lipsuri, „Ogoare noi", de A. Mihale — pe același criteriu. In articolele despre ultimul roman al lui G. Vaida „Clocote", nu se amintește nici că este prost scris, deși redactorii de la E.S.P.L.A. au asudat la stilizare, nici mai ales că, pentru autor, ilegaliștii sînt niște oameni a căror ocupație principală este aceea de a suporta bătăi de la agenții „Siguranței", și toate aceste „menajamente" neprincipiale dintr-o greșită înțelegere a problemei tematicii.

Exemplele pot fi înmulțite. Ceea ce este esențial este faptul că atît greșelile „conținutiste", manifestări ale dogmatismului, cît și greșelile de celălalt ordin, estetiste, dovedesc că s-au făcut greșeli în aprecierea fenomenului literar concret, dovedesc o necunoaștere suficientă a relațiilor dintre conținut și formă.

Firește, toate aceste șovăieli și aprecieri greșite au fost îndreptate, dar ele au dăunat procesului de dezvoltare al literaturii, fie prin impunerea trecătoare a unor false valori, fie prin subaprecierea tematicii.

Pentru evitarea unor asemenea greșeli în critica literară, este necesară fermitatea principialității partinice, cunoașterea vieții nu numai de către scriitori, ci și de critici și înțelegerea fenomenului literar ca un proces în dezvoltare.

Stabilirea științifică a valorii unei opere, „judecata de valoare", nu poate fi realizată analizînd opera „în sine" și comparînd-o cu diferite norme considerate de critic ca dogme. Metoda marxist-leninistă cere o analiză istoricește concretă, raportarea la adevărul vieții și la ansamblul fenomenului literar.

De aceea greșește N. Tertulian în articolul său, dealtfel plin de observații judicioase, despre schematism. Abătîndu-se de la leninism, el rupea fenomenul analizat de fenomenul literar concret și compara, în mod dogmatic, anumite cărți cu teze abstracte, căutînd să facă o stabilire a valorii estetice „în sine". De aceea articolul rămîne, cu toată subtilitatea unor afirmații, schematic și dogmatic.

Spre aceeași greșeală pot duce și unele formulări neclare din articolul lui L. Raicu despre judecata de valoare. Ar putea reieși din articolele acestea că judecata de valoare estetică nu implică filozoficul și eticul, ceea ce ne-ar putea duce înapoi, la „autonomia esteticului". Discutînd despre valoare ca despre o colecție de criterii fixe, istorice, L. Raicu deschidea poarta din neglijență dogmatismului, care după cum se vede, nu este chiar atît de opus subiectivismului

Coraportul tov. PAUL GEORGESCU

(Urmare din pag. II-a)

place" — este de menționat și slaba participare a criticii literare, care ar fi putut să analizeze anumite teze dogmatice pe atunci încă în vigoare.

Intervenția vioalte și sceptică a lui Ov. S. Crohmălniceanu a fost mult sub posibilitățile sale. S. Fărcășan, făcînd o analiză mai atentă a creației poetice și luptînd cu argumente serioase împotriva apolitismului în poezie, a pus sub semnul apolitismului o serie de lipsuri de altă natură, cum ar fi lipsa de măiestrie, de adîncire a temelor tratate, improprietatea noțiunilor etc. Cu alte cuvinte, a simplificat problemele, a redus factori diverși la unul singur. Semnalăm acest fapt nu din dorința unei polemici tardive, ci pentru că o altă manifestare a rigidității dogmatice ni se pare a fi obiceiul nostru destul de răspîndit și anume acela de a pune la un moment dat toate lipsurile sub un anumit semn pe care-l schimbăm după circumstanță. Dacă toate lipsurile poeziei s-au denumit un timp intimism, ele s-au denumit apoi proletcultism s.a.m.d. In această greșeală de a simplifica problemele, de a reduce fenomene complexe și adesea antagonice la o cauză unică, am căzut mulți dintre noi.

Un mod oarecum dogmatic de a-bordare a problemelor s-a produs și în introducerea unor criterii valorice în poezie, ca „lung" și „scurt", crearea unor opozite false între modalități poetice de expresie, ca epic și liric. Unii au vrut ca poezia să fie numai o povestire versificată sau măcar o anecdotă. Asemenea false criterii au dus uneori la o discuție scolastică, la crearea unor dogme, care nu pot decît să dăuneze poeziei. Prigonirea persoanei întîi singular în poezie ca expresia necesară a intimismului, a adus într-o vreme prejudicii liricii. Criteriul nostru ferm este, înlăturînd toate tezele dogmatice, ca sentimentele și gîndurile exprimate de poet să fie sentimentele și gîndurile înaintate care să ne înflăcăreze în măreața noastră operă, construirea socialismului în patria noastră.

Criticii noștri s-au ocupat destul de puțin de problema personalității artistice, a curentelor și stilurilor diverse, în cadrul realismului socialist. Aceasta nu i-a împiedicat, firește, pe cei mai buni scriitori ai noștri să-și manifeste personalitatea lor artistică și nimeni n-ar putea confunda o pagină din „Desculț", cu una din „Cronica de familie", sau din „Moromeții". După cum n-ar putea confunda o poezie de Maria Banuș cu una de Mihai Beniuc sau de Eugen Jebeleanu. In Raportul ținut la Congresul al II-lea al partidului, se spune pe bună dreptate: „Dușman al oricărei nivelări sau egalizări mecanice în materie de creație, realismul socialist oferă creatorului cele mai largi posibilități de manifestare a personalității sale artistice, dînd frîu liber unei mari varietăți de stiluri și gusturi artistice".

Credem a vedea aici o indicație pentru critica literară de a analiza științific aceste probleme complexe. Studiul lui Ov. S. Crohmălniceanu despre problema personalității artistice, ca și discuția începută despre receptivitatea criticului au adus elemente interesante dar care nu pot fi considerate suficiente pentru elucidarea teoretică a chestiunilor amintite. Varietatea literaturii noastre oferă un material uriaș cercetătorilor.

Lupta pentru calitate, pentru o înaltă măiestrie s-a dat necontenit în acest deceniu și nu s-ar putea cita astăzi nici un exemplu de scriitor sau de operă nedreptățită, de valoare nerecunoscută, chiar printre debutanți. Este primul deceniu al literaturii noastre în care acest lucru poate fi afirmat cu conștiința curată. Critica noastră a făcut serioase progrese în analizarea complexității procedeelor artistice ale scriitorilor. Este drept că aspecte teoretice importante ale problemei măiestriei au fost neadîncite temeinic și că tămîierea a dus la ascunderea unor nerealizări deci la scăderea parțială a exigenței. Dar există toate condițiile ca aceste lipsuri să fie lichidate și nivelul artistic al literaturii noastre să crească neîncetat. Cititorii ne cer să intensificăm lupta împotriva literaturii plate, cenușii, lipsită de curaj și de profunzime. Marile succese ale literaturii noastre, creșterea nivelului artistic general ne cer exigență artistică mult sporită.

O problemă deosebit de importantă și care privește cu precădere critica literară, este aceea a manifestărilor ideologiei burgheze sub forma liberalismului. Succesele literaturii noastre au fost dobîndite prin însușirea ideologiei marxist-leniniste, prin întărirea spiritului de partid în rîndurile scriitorilor, prin îndrumarea literaturii de către partid. Dar lupta împotriva ideologiei burgheze este departe de a se fi încheiat. Procesul este îndelungat, complex, necesită eforturi comune serioase și intransigență, consecvență. Ideologia burgheză mai are încă în țara noastră o bază materială în existența sectoarelor nesocialiste ale economiei, în existența rămășițelor claselor exploatatoare și este alimentată, din afară, de cercurile imperialiste agresive.

Pe de altă parte, noi, criticii, care avem în majoritatea cazurilor, serioase rămășițe ale educației burgheze, nu ne-am însușit încă temeinic marxism-leninismul. Asemenea cauze au determinat apariția unor manifestări de liberalism. Anumiți oameni, cu o redusă pregătire politică și contaminați de ideologia burgheză interpretează destinderea pe plan internațional, drept o încetare implicită a luptei ideologice, o renunțare măcar parțială la principiile marxism-leninismului. Congresul al II-lea al P.M.R. a dat o ripostă categorică teoriilor diversioniste despre o așa-zisă pauză în lupta ideologică. In Raportul de activitate al C.C. se spune răspicat: „Trebuie dusă o luptă neîncetată împotriva influențelor ideologice străine în domeniul creației artistice, împotriva feluritelor resturi ale influențelor literaturii și artei burgheze din Occident, de genul formalismului și subiectivismului". Raportul aprobat de recentul nostru Congres subliniază asemenea, în mod special, că partidul nostru privește lupta împotriva ideologiei burgheze drept una din cele mai importante sarcini ale sale. De asemenea, Raportul C.C. al P.C.U.S. la cel de-al XX-lea Congres, a demonstrat că ar fi o gravă eroare dacă am transpune în domeniul ideologiei teza absolut justă cu privire la posibilitatea coexistenței pașnice a țărilor cu sisteme social-politice diferite. „Faptul că noi ne pronunțăm pentru coexistența pașnică și întrecerea economică cu capitalismul — se arată în Raport — nu ne îndreptățește deloc să tragem concluzia că putem slăbi lupta împotriva ideologiei burgheze, împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor. Sarcina noastră este de a demasca neîncetat ideologia burgheză, de a scoate în evidență caracterul ei dușmănos poporului, caracterul ei reacționar".

Trebuie să întărim vigilența față de manifestările concrete ale ideologiei burgheze. Nu putem admite ca sub paravanul luptei de opinii — pe care e necesar să o dezvoltăm — să se ascundă diferite tendințe care pun în primejdie principiile noastre, cuceririle noastre obținute prin muncă. S-au manifestat unele încercări nihiliste, calomnioase, de a nega succesele literaturii noastre, fie în bloc, fie pe o perioadă îndelungată. Incercările serioase de a stabili o periodizare falsă a literaturii noi (1944—1948—1953) ducea fie la negarea realizărilor valoroase dintre 1948—1953, fie la negarea succeselor din ultimii trei ani.

Scriitorii noștri au respins cu fermitate și dezgust atitudinea antipartinică și calomnioasă a lui Jar care a încercat să lovească în linia justă a partidului nostru, în principiul îndrumării literaturii de către partid, să nege succesele noastre și să arunce stigmatul lașității asupra scriitorilor.

Incercările calomnioase de a nega succesele noastre pe plan literar, ca și tendințele care pot slăbi principiul îndrumării literaturii de către partid, își pot face loc favorizate de atitudini liberaliste. Desigur, noi avem multe probleme de discutat dar nu putem admite cu nici un chip să repunem în discuție principiile noastre de bază. Acelora care vîntură iresponsabil și calomnios teoria autonomiei esteticului, a „libertății absolute a creației", care încearcă să reînvie teoriile reacționare ale lui Maiorescu și ale urmașilor lui, le răspundem că aceste chestiuni au fost lămurite de clasicii marxismului și nu există nici un temei să le repunem în discuție. In clasicul său articol „Organizația de partid și literatura de partid", Lenin a demonstrat științific falsitatea tezei „neutralității" scriitorului în societatea împărțită în clase. Lenin a demonstrat dependența materială directă în societatea capitalistă, a scriitorului față de „sacul cu bani". Noi luptăm pentru adevărata libertate de creație care implică eliberarea de lăcomia editorului burghez, noi credem că arta nu este o marfă ci o misiune. Această misiune rezultă din înțelegerea necesității istorice de a lupta pînă la capăt pentru desființarea exploatării omului de către om, de a lupta pentru fericirea omului. „Aceasta — scria Lenin — va fi o literatură liberă pentru că ea nu va servi unei eroine suprasătule, nu „celor zece mii" din pătura de sus, care se plictisesc și suferă de obezitate, ci milioanelor și zecilor de milioane de muncitori care alcătuiesc floarea țării, forța ei, viitorul ei".

Influența acestor teorii burgheze despre libertatea absolută a creației, a putut duce la lansarea unor asemenea formulări confuze ca aceea a „redării adevărului integral". Reflectarea veridică a vieții în literatura realist-socialistă nu se poate face în afara concepției despre lume a clasei muncitoare, singura obiectivă din punct de vedere istoric.

Tot datorită atitudinilor liberaliste s-a manifestat o slăbire a vigilenței ideologice față de recidivele tezelor burgheze cu privire la istoria literaturii noastre, față de denaturările principiului leninist al moștenirii literare, ca încercarea recentă a acad. Victor Eftimiu de a reabilita estetica reacționară a lui Titu Maiorescu. „Gazeta literară" a publicat conferința acad. Tudor Vianu „Romînia și Franța", care conține o privire obiectivistă asupra relațiilor culturale dintre poporul nostru și poporul francez.

Ar reieși din articolul amintit al stimatului și iubitului nostru om de cultură, o părere la care — sîntem siguri — acad. Tudor Vianu nu poate adera și anume că întreaga noastră cultură ar fi o imitație a celei franceze. A-i reduce pe Grigorescu și Enescu, pe Babeș și Parhon, pe Eminescu și Sadoveanu, la simpli „învățăcei" ai maeștrilor francezi e nedrept și jignitor pentru poporul nostru, acest mare creator de valori autentice, originale.

Liberalismul s-a manifestat prin faptul că stimularea luptei de opinii nu s-a fundamentat totdeauna pe pozițiile spiritului de partid. Unele intervenții în discuții au fost uneori lipsite de claritate ideologică, unii tovarăși rătăcindu-se în meandrele concepțiilor burgheze.

O răspundere serioasă pentru aceste manifestări de liberalism revine presei noastre literare și îndeosebi „Gazetei literare" — în care s-au purtat majoritatea discuțiilor — și mie personal. Astfel, eu am dat la tipar interviul lui Jar care cuprindea, în germene, ieșirea lui antipartinică și calomnioasă, produsă ceva mai tîrziu. Am publicat interviul lui D. Corbea și al lui Ov. S. Crohmălniceanu care cuprindeau, în parte, o agitație diversionistă asupra unor greșeli remediate de mult, în loc să discute problemele reale ale literaturii. De asemeni, liberalismul s-a manifestat și în unele participări la discuțiile din preajma Congresului, pe care le-am publicat.

„Gazeta literară" nu a greșit publicînd mai multe „puncte de vedere" asupra unor probleme. Dar am dat dovadă de condamnabilă nepăsare, neluînd atitudine față de acele „puncte de vedere" confuze sau greșite. In felul acesta am pierdut din vedere că lupta de opinii nu este o distracție, nu are un scop în sine, ci are un obiectiv precis: dezvoltarea literaturii și criticii literare pe drumul realismului socialist.

Asemenea manifestări trebuiesc de îndată curmate, pentru a putea contribui, cu toții, cît mai mult, la crearea unei literaturi demne de epoca măreață pe care o trăim. Cel de-al II-lea Congres al partidului nostru ne-a trasat „sarcina de a combate cu hotărîre tămîierea reciprocă, spiritul de grup, tendința de a prefera o atmosferă slătută unei discuții curajoase, adînc principiale, pătrunsă de spirit de partid".

Una din manifestările acestor tendințe, condamnate pe drept de către Congresul al II-lea, îl constituie critica apologetică sau pe numele ei mic, tămîierea. Unele cronici n-au manifestat o preocupare serioasă pentru stabilirea valorii reale a unei opere, analiza competentă a operei literare, în unitatea conținut-formă, ci au ocolit toate deficiențele cărții respective.

Dăm cîteva exemple: articolul meu despre volumul „Trăinicie" de Mihai Beniuc, al lui Ov. S. Crohmălniceanu despre romanul „Bărăgan" de V. Em. Galan, al lui D. Micu intitulat „Drama luciditățiî" în „Ultima noapte de dragoste, prima noapte de război", articolele lui Traian Șelmaru despre „Anii împotrivirii" de Geo Bogza și neîncetatele referiri apologetice ale lui L. Raicu la opera lui Camil Petrescu, cronica lui Radu Popescu la volumul de versuri alese al lui Radu Boureanu, cronica lui Savin Bratu la „In tîrg la Iași — 1917" de Marcel Breslașu, articolul lui S. Alterescu „Concepția umanistă în dramaturgia lui Mihail Davidoglu" etc. Firește că este justificată dorința criticului de a populariza succesele literaturii — și cărțile amintite sînt incontestabil succese — de a face cunoscute și iubite aceste cărți care merită să fie cunoscute și iubite. Dar nu e vorba aici de pasiunea criticului pentru opera analizată — apologia s-a manifestat uneori și față de cărți lipsite de valoare — ci de tocirea spiritului critic, de ocolirea lipsurilor existente. Elogiile neîntrerupte, teama de a critica deficiențe evidente, creează o atmosferă lîncedă de automulțumire, primejdioasă atît pentru scriitori cît și pentru critica literară. In această atmosferă de îngăduință reciprocă, liberalismul se poate dezvolta în voie. Inlocuirea analizei științifice prin apologie, ocolirea greșelilor ideologice sau a lucrului de mîntuială, deschid calea spiritului de grup, fac posibile recidive primejdioase ale ideologiei burgheze. Este necesar să împrăștiem grabnic — printr-un efort comun — fumul sufocant de tămîie.

O altă formă a liberalismului, o constituie neluarea de atitudine, promptă și principială, față de anumite greșeli evidente, cum ar fi publicarea de fragmente din piesa „Satul fără dragoste" de Radu Boureanu sau din romanul cu serioase lipsuri „Groapa" de E. Barbu, — ambele apărute în „Viața Romînească". Dealtfel, am avea de reproșat acestei reviste de prestigiu de a nu încuraja suficient lupta de opinii. Sub acest aspect „Steaua" este mai activă. Firește, aceasta nu scuză publicarea unor note jignitoare, cu aspect de răfuială, cum ar fi acelea cu totul reprobabile despre Eugen Jebeleanu, Mihu Dragomir sau S. Fărcășan, după cum nu putem fi de acord nici cu calomnierea unei opere de mare valoare ca „Moromeții" în recenzia lui D. Isac. Credem că „Iașul literar" nu trebuia să permită apariția unui articol haotic ca acela al lui C. Demetriad „Despre partinitate".

Tot datorită liberalismului s-au manifestat și unele forme de estetism. Conceperea imaginii artistice ca un organism închis, autonom, analiza procedeelor artistice ruptă de semnificația generală a operei, părerea că valoarea artistică este desprinsă de gîndirea filozofică, de valoarea educativ-politică, iată cîteva trăsături ale acestui neo-estetism. Tot de această latură se leagă și un alt aspect pe care Eugen Jebeleanu l-a numit „critica de cameră". Limbajul ezoteric, adesea contorsionat, prețios, îngreunează lectura, ascunde ideile sau lipsa de idei, ușurează calea spre estetism.

Sub acest aspect, analizat recent de S. Iosifescu, pot fi criticate unele articole ale lui Paul Georgescu, Mihail Petroveanu, S. Damian, Horia Bratu, Aurel Martin și alții. Pledînd pentru claritate și sobrietate științifică, nu înseamnă deloc că apărăm simplismul și vocabularul limitat. Critica literară este un gen literar și din acest punct de vedere, unii critici ca Mihai Gafița, Sergiu Fărcășan, Mihai Novicov, Al. Oprea și alții ar putea să facă eforturi mai serioase.

Sîntem ferm convinși că trebuie să luptăm și împotriva stilului alambicat și sucit dar și împotriva exprimării ideilor într-un mod searbăd, cenușiu, simplist.

In concluzie, putem spune că teoria literară și critica au reușit — în ansamblu — să înfrîngă principalele poziții ale esteticii burgheze. De la o critică predominant reacționară, idealistă și estetistă, s-a ajuns acum la o critică predominant științifică, partinică. Noi slujim ideile umaniste, apărăm concepția marxist-leninistă, milităm cu devotament pentru o literatură de mare artă, socialistă în conținut și națională în formă. Desigur, însușirea unei metode științifice nu se face ușor.

Critica noastră a dat un ajutor efectiv dezvoltării literaturii noastre și s-a depus un remarcabil volum de muncă. Astfel s-au tipărit numeroase prefețe, articole, studii, volume de critică, monografii dintre care foarte multe valoroase. Numărul criticilor tineri a sporit mult cu elemente talentate. Dar comparativ cu sarcinile grandioase care vă stau în față mai avem multe de făcut.

Critica noastră trebuie să fie combativă, să discute problemele în spirit partinic, să descopere în literatură și să sprijine tot ceea ce e nou și înaintat, să descopere lipsurile existente în mod principial, fără regim privilegiat și fără mentalitate de răfuială. Mai avem multe de făcut în aprofundarea principiilor esteticii marxist-leniniste, discutînd documentat problemele reflectării adevărului vieții, ale tipicului, ale măiestriei artistice. E necesar să depunem un efort sporit în sintetizarea experienței literaturii noastre. E necesar să dezvoltăm succesele obținute în preluarea critică a moștenirii literare, și urmînd cu mai multă perseverență învățătura leninistă cu privire la existența a două culturi în fiecare cultură națională, să respingem atît tendințele nihiliste față de clasicii noștri, cît și cele de preluare necritică, în bloc, a literaturii trecutului. Pentru realizarea acestor sarcini e neapărat necesar să dezvoltăm cît mai larg discuțiile, confruntarea de opinii, în spirit de partid, pentru a înlătura cu totul dogmatismul, diferite manifestări ale ideologiei burgheze, recidivele esteticii idealiste.

Fără îndoială, există toate condițiile pentru ca — sub îndrumarea înțeleaptă a partidului — critica noastră să facă un mare salt calitativ, în realizarea sarcinilor pe care poporul nostru, care construiește socialismul, ni le indică.

Cuvîntul tov. SE-MAN-IR (R. P. D. Coreeană)

Permiteți-mi înainte de toate să vă transmit salutul fierbinte al scriitorilor coreeni ale căror priviri calde și atente sînt îndreptate astăzi spre această tribună.

Astăzi noi aici nu sîntem numai oaspeții dvs., noi sîntem frații dvs. credincioși, membrii aceleași familii minunate de popoare renăscute. Intre noi există o legătură de sînge, deoarece trăim cu aceleași idei și năzuințe și ne simțim permanent umăr la umăr.

Astăzi sîntem mai apropiați ca niciodată. Și doar acum zece ani, noi priveam țara dvs. iar dvs. țara noastră ca ceva foarte îndepărtat, de neatins, de neînțeles, de basm, exotic.

Astăzi noi rezolvăm împreună aceleași probleme și „exotici" ne apar nu numai locuitorii țărilor dușmănoase și deaceea străine nouă, ci și chiar concetățeni noștri care închid ochii la problemele noastre, problemele cele mai importante ale contemporaneității noastre sau nu înțeleg aceste probleme și continuă să folosească lozinci ce și-au trăit de mult traiul.

Sîntem fericiți însă că „exotismul" dispare și cu trecerea fiecărei zile un număr tot mai mare de scriitori din întreaga lume intră în familia noastră unită.

Trăim o eră măreață, cînd fantezia înaripată, plină de îndrăzneală pășește braț la braț cu realitatea pe pămîntul nostru minunat; cînd țările despărțite de oceane și munți cărunți s-au apropiat atît de mult datorită înțelegerii reciproce și comunității de interese, încît rominul și cu coreeanul se au ca doi vecini buni.

In afară de comunitatea de idei și năzuințe ne-au mai apropiat deasemenea și cunoașterea realizărilor culturale ale țării dvs., cunoașterea minunatei dvs. literaturi care a dezvăluit în fața noastră sufletul poporului dvs.

Aici trebuie să recunoaștem aportul literaturii sovietice care este nu numai propagandista celor mai bune opere ale contemporaneității ci și o mijlocitoare bună între literaturi. Literatura sovietică slujește astfel măreața cauză a internaționalismului.

Dar n-ar fi just să se creadă că poporul coreean cunoaște rominii numai după cărți. Ne sînt apropiați și dragi nu numai eroii romanelor dvs. Cunoaștem numeroși eroi reali ai țării dvs. și dacă e să credem proverbul că prietenii se cunosc la nevoie atunci putem spune că am cunoscut prietenii noștri romîni într-una din cele mai grele și hotărîtoare clipe pentru istoria noastră, în timpul războiului care a fost unul dintre cele mai sîngeroase și îngrozitoare războaie.

In timpul războiului nostru pentru apărarea patriei împotriva intervenționiștilor americani și împotriva lisinmaniștilor, noi am simțit din plin prezența medicilor romîni. Ei au împărțit cu noi foametea și frigul, au împărțit cu noi pericolele mortale și laurii victoriilor. Poporul nostru recunoscător nu-i va uita niciodată.

Și astăzi, cînd poporul nostru este ocupat cu munca creatoare, specialiștii romîni ne ajută să ridicăm împreună țara noastră din ruine.

Nu, acești oameni nu sînt numai eroii literaturii voastre, dragi prieteni, ei au intrat și în literatura noastră. Ei ne aparțin și nouă, nu numai dvs. Avem drepturi sfinte asupra lor.

Noi scriitorii diverselor popoare ne-am întîlnit azi aici la primul Congres al scriitorilor romîni. Și înainte de toate, ne-am dat seama că astăzi forțele noastre sînt mai puternice, mai luminoase ca și cum ar fi pierit de pe ele o umbră. E și natural. Incă puțin timp în urmă, deasupra noastră era un cer de furtună. Astăzi vînturi prielnice gonesc norii și toți dorim ca ele să gonească norii de pe toate cerurile.

Noi, scriitorii, sîntem oameni pașnici. Noi creăm. Ne sînt dragi căminele noastre. Toți avem pe masa noastră de scris manuscrise neterminate la care ținem ca la lucrul cel mai prețios din viața noastră. Dar nu numai pentru că ne e dragă pacea și luptăm pentru ea. Ne e dragă nu numai munca noastră. Și noi ne gîndim întotdeauna la acele genii care astăzi sînt poate în ilegalitate și sîntem gata prin toate mijloacele să apărăm aceste ideale, indiferent de continentul pe care s-ar afla. Și nici nu poate fi altfel, deoarece noi sîntem scriitorii lagărului păcii, deoarece sîntem moștenitorii credincioși ai tradițiilor umaniste ale literaturii universale.

Popoarele au adus o uriașă contribuție la cauza păcii și internaționalismului. Și nu voi greși dacă voi spune că în această luptă nobilă, noi scriitorii, am stat totdeauna în primele rînduri.

Primul Congres al scriitorilor romîni este un uriaș eveniment din viața culturală a țării dvs., el reprezintă începutul unei pagini noi în literatura dvs. Congresul este o mare sărbătoare la care noi scriitorii coreeni avem cinstea să participăm în calitate de oaspeți. La acest Congres ne-am bucurat din toată inima de succesele dvs., și am pătruns, ca să spun așa, în laboratorul de creație al literaturii dvs., am participat sincer și cu entuziasm în toate problemele ce vă frămîntă.

Tot ceea ce vă frămîntă ne este deosebit de apropiat și nu ne îndoim că și frămîntările noastre sînt tot atît de apropiate inimii dvs.

Desigur că aș fi fericit să fi avut posibilitatea să profit de ocazie și să vă împărtășesc istoria literaturii noastre, cu străvechile ei tradiții naționale. Dar aici, la Congresul dvs. sînt numeroși prieteni care doresc ca și mine, să vă spună cîteva cuvinte calde, așa încît eu nu-mi permit să vă reținatenția pentru prea mult timp. Voi arăta în trăsături generale cîteva dintre preocupările care stau în fața literaturii coreene.

Poporul nostru ca și poporul dvs. este ocupat de munca creatoare și de aceea, multe ce s-au spus de la această tribună sînt actuale și pentru noi scriitorii coreeni. Totuși, spre deosebire de Rominia, țara noastră are o particularitate — dacă pot să mă exprim astfel — tragică. Ea este împărțită artificial de paralela 38. O asemenea dezmembrare a unui popor și a unei țări a dat naștere la conflicte foarte nepăcute. Acum trei ani, unul din conflictele obișnuite a avut caracterul unei provocări militare și s-a transformat în agresiune. Mă îndoiesc că s-ar putea găsi un om cu bun simț să creadă că frații noștri din sud sînt fericiți că sînt subjugați de colonizatori. Iată de ce, noi, scriitorii coreeni nu uităm nici o clipă frații noștri din sud, iată de ce una din cele mai actuale teme ale noastre este tema unificării pașnice a patriei noastre, tema păcii. Noi știm că dacă n-am fi suferit calamități atît de îngrozitoare, n-am fi avut milioane de victime și patria noastră ar fi atins pînă în prezent o deplină înflorire economică și culturală.

Iertați-mă că în sărbătoarea dvs. am adus amărăciunile noastre coreene. Dar, îmi era greu să trec sub tăcere în fața prietenilor, ceea ce sfîșie astăzi poporul nostru, calamitatea care încă întunecă viața poporului nostru.

Consider ca o datorie să vă împărtășesc și bucuriile noastre.

La recentul Congres al Partidului Muncii din Coreea au fost trase concluziile asupra perioadei care a trecut, concluzii ce și-au găsit expresia materială în uzinele reconstruite și înzestrate cu tehnica cea mai modernă, în școlile refăcute, în spitalele, teatrele reconstruite, în construirea economiei cooperatiste, etc. La acest Congres a fost adoptat un nou plan cincinal, datorită căruia la sfîrșitul anului 1960, economia noastră națională nu numai că va fi refăcută în întregime, dar va crea în țara noastră un belșug de bunuri.

Lupta poporului nostru condus de înțeleptul Partid al Muncii, încercat în lupte grele, își găsește reflectarea și în literatura noastră. Alături de lucrările consacrate trecutului, în literatura noastră un loc tot mai mare îl ocupă tema construcției, chipul omului nou, călit în război și care acuma participă la construcția pașnică.

Spuneam că numeroasele probleme ridicate la acest Congres sînt actuale și pentru noi scriitorii coreeni. Iată de ce Congresul dvs. este pentru noi nu numai o sărbătoare, ci și o învățătură. Am auzit aici multe învățăminte utile pe care le vom folosi și în practica noastră, multe lucruri pe care le vom povesti neobosit atunci cînd ne vom întoarce acasă din patria marelui dvs. Sadoveanu.

Vă mulțumim tovarăși pentru prieteniei Vă mulțumim pentru căldura sufletească și pentru învățătură!

Tovarășii Mihai Beniuc și Mihail Davidoglu între delegații străini

Cuvîntul tov. CHEN-PO-CHI (R. P. Chineză)

Dragi tovarăși și prieteni,

Cu un simțămînt de profund entuziasm am venit din îndepărtatul Pekin, în frumoasa dvs. capitală București, pentru a participa la Congresul Scriitorilor din R.P.R.

Permiteți-mi ca, în numele Uniunii Scriitorilor din întreaga Chină, să vă aduc un sincer și călduros salut dvs. și, prin dvs., și întregului popor — frate romîn.

Poporul chinez și poporul romîn, împreună cu popoarele Uniunii Sovietice și cu popoarele tuturor țărilor noastre înfrățite, construiesc cu avînt și însuflețire fără seamăn socialismul și comunismul, luptînd pentru apărarea măreței cauze a păcii în întreaga lume.

Prin arta lor, scriitorii din țările noastre și-au adus o contribuție importantă la lupta pentru cauza noastră comună, pentru întărirea prieteniei dintre popoarele noastre și dintre popoarele lumii.

Literatura romînă, cu minunata-i tradiție literară este de mult cunoscută și iubită de poporul chinez. Incă în perioada revoluționară din 1919, perioada cunoscută sub numele de „mișcarea de la 4 mai" a noii literaturii chineze, marele nostru dascăl Lu Sin a tradus nuvela maestrului Mihail Sadoveanu „Cîntec de dragoste", publicînd-o în revista „Iven" (Traducere) al cărei redactor șef era.

Curînd, în aceeași revistă, precum și în revista „Vensiue" („Literatura") au mai fost publicate și alte traduceri din operele lui Sadoveanu.

Aceste fapte dovedesc nu numai legăturile strînse care existau încă în acele timpuri între literaturile noastre, ci și un bun început al schimbului literar dintre țările noastre.

După eliberarea popoarelor noastre, sub regimul popular, acest schimb ia o mare dezvoltare. In publicațiile și în presa noastră, putem citi mereu articole despre scriitorii romîni clasici și contemporani, precum și traduceri din operele lor, ca de pildă: articole despre marele poet Mihail Eminescu și traduceri din poeziile lui; opere alese din Caragiale, s-a editat separat și „O scrisoare pierdută", poveștile lui Ion Creangă, printre care „Harap Alb", „Capra cu trei iezi", și altele.

Dintre operele scriitorilor care au luptat în ilegalitate pentru cauza revoluției s-au editat nuvelele lui Alexandru Sahia, printre care „Revolta din port", poeziile lui A. Toma între care cea închinată „Partidului" și altele.

Scrierile a mai mult de zece scriitori romîni contemporani fruntași, printre care Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, Eusebiu Camilar, Aurel Baranga, Mihail Davidoglu, Aurel Mihale și alții, sînt apreciate de cititorii chinezi.

După datele, incomplete, de care dispunem, au fost publicate douăzeci și trei diferite opere ale scriitorilor romîni clasici și contemporani. Numai din opera maestrului Mihail Sadoveanu s-a tipărit pînă acum „Mitrea Cocor" precum și încă alte trei lucrări.

Aș vrea să subliniez aci că, în ultimii ani, vizitele reciproce neîntrerupte ale scriitorilor din țările noastre, au contribuit la stringerea legăturilor dintre literatura chineză și cea romînă.

Scriitorii romîni care au vizitat China au publicat multe cărți valoroase despre construcția și viața poporului Chinei Noi. Scriitorii chinezi, care au vizitat R.P.R., au desfășurat și ei o activitate literară în acest sens. Pe viitor vom intensifica și mai mult această activitate.

Dvs., scriitori din R.P.R., după eliberare, călăuziți de Partidul Muncitoresc Romîn și datorită muncii dumneavoastră susținute, ați obținut mari succese în creația literară, ați scris multe opere frumoase.

Congresul trece în revistă aceste realizări, făcînd bilanțul experienței acumulate și dă astfel și mai mult avînt forțelor dvs. creatoare pentru înflorirea literaturii în slujba măreței cauze a construirii socialismului în patria dvs., în slujba cauzei păcii.

In aceste două zile cît am participat la Congres, noi am făcut cunoștință și mai bine cu realizările din diferite domenii ale literaturii romîne.

Pe lîngă aceasta am simțit în mod evident la Congres, atmosfera de discuții libere în spirit democratic și am constatat că aceste ample discuții se duc în spirit partinic.

In luna februarie a.c. cînd țara noastră a intrat în plin avînt socialist, Uniunea Scriitorilor din întreaga Chină a convocat cea de a doua sesiune lărgită a Comitetului său de conducere.

Odată cu dezvoltarea rapidă a construcției socialiste, economice și culturale din țara noastră, e nevoie ca și creația literară să ia o amplă dezvoltare.

De aceea la noi s-a trasat și mai puternic orientarea pentru dezvoltarea multilaterală a literaturii, simbolizată prin cuvintele „sute de flori să înflorească laolaltă". Ca participanți la aceste două evenimente, sesiunea din țara noastră, despre care am vorbit mai sus, și Congresul dvs., ne-am dat bine seama că în literaturile țărilor noastre sînt multe puncte comune în ceea ce privește orientarea, sarcinile și problemele existente.

Ne vom îmbogăți în acest Congres cu prețioasa dvs. experiență, ceea ce va contribui la îmbunătățirea muncii noastre.

Urez succese depline Congresului.

Dorim ca scriitorii din țările noastre să aducă o contribuție și mai mare la triumful deplin al cauzei noastre comune.

Trăiască prietenia frățească dintre poporul chinez și poporul romîn!

Trăiască pacea în întreaga lume!

Rugăm Congresul să primească aceste modeste daruri din partea Uniunii Scriitorilor din întreaga Chină.

Aceste două panouri decorative și sculptura în lemnul de pe ele sînt creații artistice populare. Ele povestesc în grai lor întîmplări de acum două mii de ani din istoria Chinei.

Mai sînt cîteva cărți, traduceri în limba chineză, din lucrările unora dintre scriitorii romîni.

Fiece carte adusă de noi este în dublu exemplar: unul pentru Biblioteca Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și celălalt pentru autorul romîn respectiv.

Cuvîntul tov. EMIL KOLOSVARY GRANDPIERRE (R.P. Ungară)

Desen de GION

Dragi tovarăși, permiteți-mi să vă transmit salutul scriitorilor maghiari și în numele lor să urez Congresului spor la muncă.

Țările noastre sînt vecine; în politica internă și externă luptăm pentru aceleași scopuri; în R.P.R. trăiesc mulți maghiari și de asemenea la noi trăiesc romîni. Aceste condiții dau o deosebită importanță colaborării din ce în ce mai profunde și din ce în ce mai frățești dintre scriitorii romîni și maghiari.

De bună seamă, tovarășii știu că în R. P. Ungară încă înainte de cel de al XX-lea Congres al P.C.U.S. a început în viața literară un sănătos proces de efervescență.

Această mișcare spirituală și-a făcut în scurt timp simțită influența în întregul domeniu al culturii. Inițiatorii dezbaterii au fost scriitori dintre cei mai cunoscuți membri ai Partidului celor ce muncesc din R. P. Ungară.

Dezbaterile au avut ca bază noul program din 1953 al guvernului. Datorită acestor dezbateri au existat la noi și pe tărîm literar realizări care au fost confirmate apoi de cel de al XX-lea Congres.

Hotărîrile Congresului al XX-lea au arătat că scriitorii maghiari au urmat o cale justă atunci cînd au deschis luptă pentru înnoirea vieții literare.

Se înțelege de la sine că, după cel de al XX-lea Congres viața literară a cunoscut o și mai puternică înviorare. Noi am dezbătut și înainte probleme teoretice ca aceea cu privire la schematism, la rolul partidului, la tipic, la spiritul de partid, cu privire la manifestările devierii de dreapta manifestate în literatură.

Aceste dezbateri, însă, nu și-au atins în mare parte scopul fiindcă nu au avut o influență creatoare în viața literară și nu au stimulat creația scriitorilor. Dimpotrivă, cei mai mulți dintre scriitori și-au pierdut buna dispoziție și încrederea.

Cauza principală a acestei situații a fost faptul că, sub presiunea cultului personalității, n-a existat la noi posibilitatea unor discuții eficiente. Mulți dintre scriitori nu au spus ceea ce gîndeau și ceea ce se aștepta din partea lor. Cum scriitorii nu și-au putut exprima nestingheriți părerile, discuțiile s-au desfășurat în gol, în jurul unor probleme abstracte și, chiar dacă uneori au fost adoptate hotărîri juste ele nu au putut fi aplicate în practică. Mai puțin au fost create prilejuri pentru experiențe — ori, se știe că, fără experiențe, fără încercări, cu greu se poate imagina viața literară.

Congresul al XX-lea a creat atmosfera cea mai propice pentru dezbateri libere și cu adevărat eficiente. In răstimpul de la cel de al XX-lea Congres și pînă azi toate problemele importante ale literaturii au fost din nou luate în discuție. Discuțiile nu se desfășoară numai cu privire la problemele teoretice, ci sînt atinse și problemele de practică și problemele organizatorice. Azi trăiește, fierbe, înflorește uimitor întreaga viață literară maghiară. Niciodată ca azi n-au apărut atîtea cărți frumoase, valoroase. Scriitori care ani de zile au tăcut, apar cu opere noi și din ce în ce mai des se ivesc în vitrinele librăriilor noastre noi ediții ale operelor unor scriitori pe nedrept dați la o parte. Cu cîțiva ani în urmă, editurile nu puteau satisface cererile cititorilor; nu prea aveai ce citi. Azi, trei colecții populare de cărți ieftine oferă cititorilor cărți de un înalt nivel: Colecția cărților ieftine, Colecția cărților vesele și Mica colecție pentru tineret. Datorită acestor trei colecții, amatorii de cărți politiste în trecut, sînt azi educați prin cărțile clasice ale literaturii universale și maghiare.

*In încheiere aș vrea să mai spun cîteva cuvinte despre legăturile culturale dintre țările noastre. Convenția culturală romîno-maghiară a și început să-și arate influența binefăcătoare. In ultimii ani, numeroase opere literare romîne au cucerit publicul maghiar. Ca să amintesc exemplul unui scriitor clasic — scrierile satirice ale lui Caragiale sînt deosebit de populare în Ungaria, iar piesele sale de teatru au obținut un m

Coraportul tovarășului MIHAIL DAVIDOGLU

(Urmare din pagina I-a)

ractere mereu mai puternice, dar emoția de care am fost cuprinși la premiera piesei „Ziua cea mare", cînd am văzut călcînd pentru prima oară pe scenă țăranț ai timpului nostru, nu ni se va șterge curînd din memorie.

Cea de a doua piesă a Marieî Banuș, „Indrăgostiții", nemaiavînd prospețimea aceasta de directă participare și mărturie a vieții, a suscitat mult mai puțin interesul spectatorilor, însemnînd și pentru autoare o dare înapoi.

Nu ne propunem să epuizăm numărul dramaturgilor care au debutat în acești ani din urmă, dar ne simțim datori să amintim de tînărul cuplu Mănescu și Andreescu, autorii lui „Simion Albac"; de Ludovic Bruckstein, autorul „Schimbului de noapte" și al „Familiei Grünwald", o piesă din lumea meseriașilor evrei; de tînărul nostru coleg Al. Mirodan, a cărui piesă „Ziariștii" va însemna, credem, un debut interesant; de Virgil Stoenescu cu al său „Drumul soarelui" și recenta comedie scrisă în colaborare cu Octavian Sava, „Nota zero la purtare"; de Mioara Cremene, autoarea piesei pentru copii și tineret „Trestiile de aur"; de Vladimir Colin cu al său „Torpilorul roșu"; de Al. Sever care prin piesa „Boieri și țărani" marchează o prezență făgăduitoare, precum nu mai puțin promițător este și talentul satiric al lui Eugen Naum — pentru a încheia cu unul din cele mai originale talente care, prin debutul său, ne îndreptățește multe speranțe: e vorba de Ana Novac, cu ale sale piese: „Preludiu" și „Familia Kovacs", lucrări pline de viață, de gînduri și de oameni vii.

Această scurtă trecere în revistă a drumului parcurs de noua noastră dramaturgie scoate puternic în evidență caracterul său ascendent, creșterea neîncetată a interesului pentru noile teme ale realității, calitatea artistică mereu sporită a lucrărilor dramatice reprezentate, realismul lor tot mai profund.

Această înflorire a scrisului nostru dramatic nu are un caracter întîmplător, ci, mergînd pe tradiția literaturii noastre clasice realiste a marilor noștri înaintași Alecsandri, Hașdeu, Caragiale, Davilla, Delavrancea, s-a îmbogățit în același timp cu ce a fost mai înaintat în literatura dramatică progresistă dintre cele două războaie, perioadă în care, în afară de dramaturgii pe care i-am amintit, au activat autori dramatici legați de popor, de valoarea unui Mihail Sorbul, sau dispăruții dintre noi G. M. Zamfirescu, Victor Ion Popa și Mihail Sebastian.

Dramaturgia de după 23 August 1944 s-a călit în tumultul luptelor sociale. Lupta condusă de partidul clasei muncitoare a înarmat pe autorii dramatici cu înțelegerea fenomenelor sociale, dîndu-le astfel posibilitatea făuririi unor reale imagini de viață. Arta teatrală a încetat să fie un joc în sine sau un simplu amuzament destinat burghezului sătul, ci o școală a vieții și umanismului în slujba omului și cîntînd faptele lui.

Această biruință s-a dobîndit în urma unor lupte ideologice cu acei ce susțineau existența unei crize în cultura românească, în urma unor lupte nu ușoare pntru cîștigarea de poziții împotriva promotorilor cosmopolitismului, care învadaseră scenele noastre cu traduceri de un cuprins îndoielnic, deseori morbid, evazionist. La această biruință a contribuit și alungarea de pe scenele noastre a teatrului de tip bulevardier, în care trucurile scenice, vulgaritatea, pornografia și totala lipsă de idei însemnau tot atîtea momeli pentru spectatorul neavizat.

In această luptă dramaturgii au simțit zi de zi sprijinul și îndrumarea partidului, iar literatura lor, eliberîndu-se de sub tirania saculul cu bani al burgheziei, a devenit „dintr-o literatură țărănic liberă, în realitate legată de burghezie, o literatură într-adevăr liberă, legată în mod deschis de proletariat" după cum spunea Lenin.

Nu este dramaturg în țara noastră, după cum nu este un singur om de litere și artă, care să nu fi simțit îndrumarea și sprijinul partidului. Partidul i-a înarmat pe creatori cu învățătura științei marxist-leniniste, ridicîndu-i la o reală cunoaștere a lumii și a tuturor fenomenelor vieții. Partidul ne-a ajutat să reflectăm în chip artistic în operele noastre tot ce-i mai esențial și mai semnificativ din realitate. In acest chip, pentru prima oară în istoria țării noastre s-a redat scriitorilor adevărata lor demnitate. Dragostea și respectul miilor și zecilor de mii de spectatori, publicul bun și entuziast, vibrînd de viață și cu interes pentru viață, cum n-au mai cunoscut niciodată stalurile teatrelor noastre, public nou, efect al politicii de culturalizare a partidului și guvernului nostru, este o confirmare că scriitorii noștri dramatici și-au înțeles misiunea lor reală.

La înflorirea dramaturgiei noastre noi, un rol de seamă l-a avut cunoașterea și studierea dramaturgiei noastre clasice și dramaturgiei ruse, precum și a întregului tezaur al dramaturgiei universale.

Insă ajutorul hotărîtor pentru orientarea noastră ni l-a dat dramaturgia sovietică, iar însușirea de către scriitorii noștri de teatru a celei mai înaintate metode de creație, metoda realismului socialist, constituie chezășia succeselor noastre.

S-au împlinit zilele acestea douăzeci de ani de la trecerea spre cele veșnice — și poate că niciodată această expresie n-a fost mai potrivită — a lui Alexei Maximovici Peșkov, acela ce s-a făcut cunoscut întregii lumi sub numele de Maxim Gorki.

Cinstind memoria lui Maxim Gorki, părintele realismului socialist, geniul dramaturg, autor al atîtor nemuritoare opere, îi aducem mulțumirea și prinosul nostru de recunoștință pentru tot ce-am învățat și ne vom strădui să învățăm și de aici înainte din scrisul său pus în slujba slăvirii omului.

Tovarășl, literatura noastră dramatică nouă, cu tot ce are ea mai bun și cu toate slăbiciunile pe care noi nu ni le amnistiem, înseamnă ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a creației dramatice.

Pentru prima oară poporul muncitor în frunte cu clasa muncitoare este principalul erou de-a lungul pieselor noastre, alungînd pentru totdeauna de pe scîndurile teatrelor noastre întregul arsenal al teatrului decadent.

Au urcat pe scenele noastre muncitori ca Antoni Vadu din „Cumpăna", țărani muncitori ca Machedon Olteanu, intelectuali care s-au alăturat luptei clasei muncitoare, ca Irina Bîrlea din „Iarbă rea", doctorul Murgu din „Oameni de azi" sau bătrîna savantă din „Citadela sfărîmată"; au apărut într-o lumină clară personaje istorice legate de popor ca Ion Vodă cel Cumplit, înflăcărați patrioți din trecutul nostru, adevărați reprezentanți ai celor mulți, ca Nicolae Bălcescu; au pătruns pentru prima oară în teatru luptători comuniști ca Mihai Buznea, care, pentru fericirea poporului, au fost gata să-și dăruiască și viața, luptînd pînă la ultima lor picătură de sînge.

Care este caracteristica tuturor acestor lucrări și care e temeiul succesului lor?

Prima lor caracteristică și totodată temei al dragostei cu care au fost înconjurate de publicul spectator, este faptul că sînt scoase din viață și că reflectă viața noastră, în tot ce are ea mai esențial.

Anton Vadu, muncitor cinstit, membru de partid, întîlnește în fiul său Mircea, de care a fost despărțit ani de zile, o unealtă a patronilor. In plin act revoluționar al naționalizării, Mircea Vadu continuă să facă jocul patronilor, dosind registrele lor măsluite. Anton Vadu este tată. Totuși își biruie tristețea și denunță justiției pe nemernic. Este o atitudine logică, expresie a unui om liber, ridicat la o înaltă morală.

Puternic, complex și uman, cu acea minunată umanitate care face mîndria luptătorului comunist, se înfățișează Mihai Buznea, eroul din piesa „Pentru fericirea poporului". Este meritul autorilor de a fi dăruit literaturii noastre dramatice un personaj cu o stare civilă distinctă, tipic pentru o întreagă categorie de luptători comuniști din ilegalitate.

Meritul acestei piese este situarea sa hotărîtă pe poziția de luptă a clasei muncitoare, întreg conflictul piesei fiind un conflict de clasă. Mihai Buznea rostește prea puține din replicile piesei. Dar, prin așezarea sa în conflict, mișcă întreaga acțiune, acționînd, Mihai Buznea se caracterizează, definindu-și chipul moral, oricare alt mijloc de a caracteriza personajele fiind neconvingător. Degeaba spui tu, autor dramatic, prin gura vreunui personaj: — Priviți, cutare construiește socialismul. El este un om cinstit și drept. Bun tovarăș, bun soț și bun tată de familie.

Personajul nu va fi crezut, oricîte mărturii ar aduce autorul său, fiindcă scriitorul a uitat să aducă cea mai bună mărturie: faptele eroului. Definindu-se în acțiune, eroul se recomandă prin faptele sale, prin sarcinile pe care le are de îndeplinit. Fără această sarcină a sa, personajul cade afară din subiect, necontenit, neconvingător, parazitar. De felul însă cum își îndeplinește sarcinile sale, din scena cînd le-a primit și pînă în final, cînd se apropie de împlinirea lor, de felul cum acționează pe tot acest traiect, eroul se definește viu după modul său personal de a rezolva obstacolele ce i se ivesc în cale.

Mihai Buznea este un bun exemplu de ceea ce se cheamă un erou cu o sarcină precisă în economia piesei. Prin comunistul Mihai Buznea întreaga noastră dramaturgie se bucură de a fi înscris unul din cele mai înaintate personaje ale teatrului nostru. Ne-am permis să întîrziem asupra lui Anton Vadu și Mihai Buznea tocmai pentru că ei reprezintă poziții dintre cele mai avansate ale clasei noastre muncitoare, eroi mereu consecvenți cu ei înșiși, — baza lor de plecare fiind o hotărîtă apartenență la poziția de luptă a clasei muncitoare.

In prezentarea paginilor din lupta eroică a partidului în anii ilegalității, cunoașterea insuficientă a condițiilor istorice concrete a dus la unele denaturări ale adevărului vieții. Partidul a atras pe drept cuvînt atenția asupra viziunii strîmte, greșite, care s-a vădit în realizarea pieselor „Orașul în flăcări" de M. Davidoglu și „Arcul de triumf" de A. Baranga, piese în care rolul măreț al luptătorilor comuniști din zilele premergătoare eliberării țării noastre n-a fost prezentat în imagini autentice și convingătoare.

Ținînd seama de aceste critici autorul „Arcului de triumf" a putut să-și îmbunătățească lucrarea.

Nu este aspect cît de felurit din viața patrei noastre unde efortul de construcție a socialismului să nu-și fi spus cuvîntul. Increzător în viitorul luminos al patriei noastre, poporul nostru pășește hotărît pe calea deschisă de partid, ridicînd zi de zi din mijlocul său mii și mii de eroi ai muncii de construcție pașnică.

Acest nou erou luptă cu aspre greutăți, oriunde se găsește, în toate sectoarele de muncă și se înalță viu, puternic și clocotind de un fierbinte patriotism, cu o nouă morală, cu o nouă atitudine față de muncă și problemele sale de viață, un adevărat erou de neuitat al zilelor noastre.

Așa stînd lucrurile, rezultă de la sine întrebarea:

Oare îndeajuns îl reflectă lucrările noastre pe acest constructor al vieții noastre noi? Il ajutăm noi îndeajuns să se cunoască, să-și știe puterea, ca să îndrăznească și mai mult?

Din păcate, răspunsul nu este întotdeauna cel afirmativ. Multe și mai ales unele deosebit de reușite piese ale noastre se petrec în lumea micii burghezii — aceasta întrucît și autorii au cunoscut mai bine această lume, iar atunci cînd se apropie să-i înfățișeze pe muncitori, tocmai dintr-o mai slabă cunoaștere, îi redau simplist, fără o viață sufletească proprie.

Concludentă este diferența dintre personajele piesei „Trei generații", valoroasă sub aspectul notației descompunerii morale a micii burghezii și cele ale puțin izbutitei lucrări din mediul muncitoresc „Atențiune, copii", aparținînd aceleiași autoare. S-ar putea da și alte exemple în același sens. Este semnificativă deosebirea de realizare dintre Baziliade și Preda din „Lumina de la Ulmi", dintre Caterina și Matei Dragomirescu din „Citadela sfărîmată" sau dintre Ciolac și Magda din „Arcul de triumf".

E bine să nu ocolim această rămînere în urmă a literaturii noastre în general, și a celei dramatice în special: cunoașterea mai puțin aprofundată a muncitorului, a țăranului muncitor, a oamenilor muncii din țara noastră.

La această slabă cunoaștere de către dramaturgi a vieții oamenilor muncii, vine să-și dea contribuția și una din formele de manifestare a influenței ideologiei dușmane care, căutînd să discrediteze frumusețea și bogăția de viață a noii noastre societăți, seamănă neîncrederea în dramatismul conflictelor din viață.

De aceea, atunci cînd unii dintre autorii noștri, deși inspirîndu-se din realitate și uneori cu o prețioasă cunoaștere a ei, nu au reușit să creeze personaje la nivelul modelelor lor din viață, aceasta s-a datorat de bunăseamă și neîncrederii de care vorbeam mai înainte. Deseori scriitorul de teatru, în loc să-și desfășoare larg viziunea sa dramatică, dînd frîu liber fantaziei creatoare, se împiedică azvîrlindu-și singur bețe între picioare și nu-și ridică scrisul la înălțimea pasiunilor fierbinți ce animă pe constructorii vieții noastre noi. Fără pasiuni puternice, fără gîngășia și amănuntele pline de semnificație ale vieții cotidiene, fără lacrima ce aburește uneori privirea, fără zîmbetul ce întinerește chipuri aspre și muncite, nu se pot concepe opere emoționante și convingătoare.

In legătură cu această timiditate în a ne apropia de oamenii cei mai înaintați, ne vine în minte remarca pe care a făcut-o la una din plenarele noastre un tînăr coleg, care în cuvîntul său i-a comparat pe unii dramaturgi cu acei părinți care se poartă foarte sever și foarte neîngăduitor cu fiii lor buni, înaintați și cuminți. Tovarășul de care vorbim s-a folosit în argumentația sa de două exemple. A pus fața în față pe Petru Arjoca și pe Munteanu, secretarul organizației de partid din „Cetatea de foc", arătînd cum lui Petru Arjoca, un om cu o mentalitate încă înapoiată, cu unele influențe și concepții individualiste, autorul i-a dat libertatea să fie om, să-și exprime liber pe scenă, în fața spectatorilor toate părerile, toate sentimentele, să nu-și ascundă nimic din complexitatea, gîndirea și sentimentele sale, în vreme ce activistului de partid i se refuză de către autor nu numai pitorescul și vorbirea colorată, dar, de atîta „exigență", i se refuză cele mai elementare drepturi la viață, ajungînd pînă la urmă a fi o funcție, o schemă.

Același tînăr coleg, referindu-se la „Mielul turbat", arăta cum Spiridon Biserică, fiind un simplu muncitor, fără nici o muncă de răspundere, are posibilitatea și libertatea de a fi personal, de a avea vervă, de a avea spirit, de a fi cald, de a zburda, de a face tot ce-i poftește inima. In clipa însă, cînd în același „Miel turbat" apare pe scenă un om din aceeași familie cu Spiridon Biserică, dar care ocupă o funcție și o muncă de răspundere — este vorba de Mitică, secretarul organizației de bază — acesta este mai puțin viu, are o personalitate mult mai redusă decît Spiridon Biserică.

Alături de influențele ideologiei străine de clasă, alături de problema actuală și mereu vie a cunoașterii vieții, trebuie să vorbim și de tributul plătit dogmatismului. Exemplificări de înlocuire a materialului de viață cu o dogmă, putem găsi în multe din piesele noastre, de la „Iarbă rea" trecînd prin „Vadul nou", „Ziua cea mare", pînă la „Impărătița lui Machidon", „Avansarea șefului", „Citadela sfărîmată", ori, foarte recenta „Trei generații".

Inlocuirea observației vieții și a redării ei veridice cu un mod dogmatic de a gîndi chipul și caracterul comuniștilor a dus ca la multe din piesele noastre tocmai acei eroi pe care viața ni-i arată ca fiind cei mai interesanți, caractere complexe, oameni de inițiativă, cu o largă posibilitate a înțelegerii fenomenelor vieții, tovarăși buni, plini de omenie, de umor, vorbind o limbă pitorească, populară, presărată cu cuvinte de duh și proverbe, să fie înlocuiți cu niște figuri uscate, sentențioase, intolerante, brutale, deținători de formule miraculoase în rezolvarea aproape a tuturor problemelor ce li se ivesc în cale. Astfel s-a întîmplat cu „atotștiutorii" pieselor noastre, ca Sofronie din „Iarbă rea", ca Neagu din „Ziua cea mare", Gligore din „Oameni de azi", Munteanu din „Cetatea de foc" sau atîtea alte corolarii și reflexe ale unei gîndiri dogmatice.

In afara acestei oglindiri rupte de realitate s-au ivit fenomene de poleire a vieții. Conflicte grele și acute, greu de rezolvat, care cer o mare încordare, au fost uneori expediate cu ajutorul unui artificiu teatral.

Acest lucru se remarcă și în piesa „Inima noastră" de Valeriu Luca, și în „Lumina de la Ulmi", și în „Preludiu", și în „Impărătița lui Machidon". Dacă lucrurile ar merge în viață așa de ușor cum se rezolvă în unele din piesele noastre, lupta pentru socialism n-ar fi atît de patetică și n-ar cere uneori jertfe așa de mari. Tocindu-se ascuțimea conflictului, poleindu-se viața, este limpede că personajele nu-și pot dezvălui caractere interesante. Așa se explică de ce unii dintre eroii noștri înaintați nu suscită interesul pe care ar trebui să-l trezească, par mediocri, lipsiți de strălucire. Iată unde duce poleirea vieții: la denigrarea ei.

Dacă e adevărat că această încercare de poleire a dus la cu totul alte rezultate decît cele propuse, apoi și mai virtos trebuie condamnată alunecarea primejdioasă ce s-a văzut într-un număr de piese, cînd una după alta scenele noastre făceau să defileze înaintea spectatorului activiști și conducători de unități socialiste imorali, dacă nu de-a dreptul trădători. Amintim întregul șir de directori și activiști construiți parcă cu ștanța, care denigrau munca și abnegația de zi cu zi a activiștilor noștri, a directorilor de unități, a președinților de gospodării, care în marea, în imensa lor majoritate, fac mîndria noii noastre societăți. Cu atît mai nefirească era această avalanșă de personaje negative, care o vreme s-au văzut protăpite în centrul lucrărilor noastre, cu cît directorul cinstit, ori omul simplu, făuritorul zilelor noastre mai bune, reprezentant al poporului, creator al istoriei, modestul personaj pozitiv, se prezenta tot mai famelic, mereu mai închistat în aspra-i centură de seacă moralitate, cu care îl înzestra fără de remușcare vitregul său părinte. Această alunecare negativistă nu se explică altfel decît dintr-o necunoaștere a realităților ori dintr-o cunoaștere care nu are nimic comun cu aceea de pe poziția partidului, care e cunoașterea în spiritul promovării noului și a victoriei noului asupra vechiului, victorie nu întotdeauna ușoară, dar întotdeauna certă, cu certe perspective.

Lucrările noastre sînt încă în deficit și sub aspectul individualizării eroilor. Intr-adevăr, citi din eroii noștri nu sînt departe de a fi individualizați, putînd fi înlocuiți între ei, eșuînd în imagini seci de viață.

Din păcate, Panait Șerban din „Schimbul de onoare" n-a fost singurul reprezentant al acestui mod de a construi eroi înaintați. O vreme a reușit să-și facă loc printre noi o ciudată tendință de a se despărți viața obștească a eroului de aceea a vieții sale personale. In acest sens, piesa „Indrăgostiții" este din nefericire un exemplu concludent.

Desigur că viața socială, munca în condițiile pe care noi le înțelegem, modifică și influențează în mare măsură relațiile personale. Fără îndoială că aceste trăsături ale vieții sale personale, eroul de tip nou le va dezvălui și în relațiile de prietenie, și în munca lui, precum și în felul cum el se manifestă în viața obștească. Atunci de unde acești eroi-mașini de calculat, eroi-schemă, — din fericire din ce în ce mai puțini la număr — dar care se mai rătăcesc prin lucrările noastre?

Credem că lipsurile cele mai manifeste apar atunci cînd nu se simte prezența puternică a spiritului de partid al autorului, spiritul de partid fiind cheia de boltă a creației realist-socialiste, cuprinzînd întregul proces de creație în care sînt incluse alegerea temei, selectarea materialului de viață și exprimarea artistică a acestui material.

Vorbind de lipsurile pe care le mai prezintă dramaturgia noastră, trebuie să arătăm că trăsături lăturalnice iau uneori locul adevărului care activează cu putere de necesitate.

Creînd personajul Ruxandra din piesa sa „Trei generații", Lucia Demetrius ar fi trebuit să-și pună întrebarea: este Ruxandra numai o victimă a unei orînduiri care calcă în picioare orice sentiment sfînt, sau, prin pasivitatea de care dă dovadă, în fapt este și va fi și beneficiară a acestei orînduiri? Este deci Ruxandra o reprezentantă a dramei majorității femeilor? Oare soarta multor fete în familiile muncitorești și țărănești nu era infinit mai cutremurătoare decît soarta oricărei Ruxandre?

Indepărtarea de la adevărul vieții se manifestă și în idilicul final al piesei „Impărătița lui Machidon". Oare autorii nu au știut că actul de înființare a gospodăriei agricole colective nu înseamnă sfîrșitul luptei, sfîrșitul greutăților? Oare nu s-au gîndit că atmosfera festivă a înființării unei gospodării colective nu poate face pe noii colectiviști să nu reflecteze la zilele ce vor veni? Numai gîndul la problemele complicate ale gospodăririi unor mari întinderi de pămînt, numai gîndul la lupta care se va duce pentru smulgerea din rădăcină a influențelor proprietății private din conștiința oamenilor, numai aceste gînduri și încă i-ar fi obligat pe autori să nu pluteasă doar la suprafața atmosferei festive unilaterale din finalul piesei lor. Vorbindu-se mai înainte de aceeași lucrare a tovarășilor Vornic și Postelnicu, s-a arătat cum autorii și-au închis conflictul în finalul actului întîi. Or, aceasta nu se datorește numai necunoașterii legilor dramaturgiei, ci în mare măsură se conjugă cu o îndepărtare de la adevărul vieții. Altfel cum se poate explica ușurința cu care se rezolvă toate problemele, fie și dacă nu ne-am gîndi decît la chipul simplist și miraculos de ușor cu care Măria lui Machidon Olteanu, cumplit de potrivnică noilor realități în primul act, în celelalte două acte se arată cu totul convinsă la aceleași realități.

Virgil Stoenescu și Octavian Sava au scris o piesă despre perioada imediat următoare eliberării noastre. E vorba de lucrarea lor „Nota zero la purtare". Perioada anilor 1944—45 a fost, fără îndoială, ca și aceea a anilor care au urmat, o perioadă de optimism pentru masele muncitoare. Descătușarea este purtătoare de veselie. Dar substanța vie din viață a acestei perioade n-a fost numai comică, ci mai ales de un intens patos dramatic. A fost perioada unei încleștări pe viață și pe moarte. Nu se mai putea trăi ca pînă atunci. Aceasta era concluzia la care ajunseseră masele. Fără îndoială că optimismul, veselia, speranța puneau stăpînire pe masele largi ale țării, dar, autorii au împins uneori prea departe această veselie, chiar pînă la îndepărtarea de la adevărul vieții.

Problemele specifice ale dezvoltării comediei satirice trebuie să ne preocupe de asemeni într-o largă măsură, pe aceeași linie a reflectării adevărului vieții.

O vreme s-a încercat a se înpămînteni între dramaturgi o concepție greșită conform căreia eroii și fenomenele negative n-ar fi tipice realităților noastre, teorie insuficient combătută o vreme, fapt care a dus la întîrzierea apariției comediei noastre satirice — aceasta fiind înlocuită cu lucrări călduțe, lipsite de patosul demascării.

Această rămînere în urmă aparea cu atît mai ciudată cu cît dramaturgii noștri din veacul trecut, de la Costache Caragiale, Constantin Facca, și Matei Millo la Alecsandri și genialul Ion Luca Caragiale și-au îndreptat arma ascuțită a satirei împotriva a tot ce este vechi și perimat, demonstrînd astfel pe deplin uriașa sa valoare educativă. Reînnodînd firul acestei vechi tradiții a comediei noastre, căreia perioada dintre cele două războaie i-a adăugat condeie înzestrate, anii puterii populare au dat satirei alt conținut și alte obiective de combătut și demascat decît acelea din orînduirea burghezo-moșierească, mai întîi cu timide încercări de comedii, după care, primelor începuturi le-au luat locul lucrările mai directe, mai îndrăznețe, ca în ultimii ani să obținem o realizare ca „Mielul turbat" de A. Baranga. De asemenea trebuie să menționăm „Afaceriștii" de Tudor Șoimaru, și „Avansarea șefului" de Eugen Naum.

In „Mielul turbat" eroul central al comediei este un personaj prin excelență pozitiv — e vorba de binecunoscutul Spiridon Biserică, care, pe linia hazului popular, demascator prin firescul său, vine să înscrie în teatrul nostru una din cele mai reușite biruințe. Tov. Eugen Naum a surprins cîteva personaje negative, ca șeful de gară Bîrcă, inspectorul Boboșca, ori necinstitul președinte de sindicat Motroașcă. In comparație cu aceștia, împiegatul Ionescu, ori secretara organizației de bază, adică tocmai personajele pozitive, cărora autorul le-a dat sarcina de a demasca grupul ticăloșilor, apar lipsiți de vigoare. Astfel se creează o prezentare necorespunzătoare a raportului de forțe care se înfruntă.

Desigur că nu s-au bîruit toate rezervele, toate temerile care îl stăpînesc mersul înainte al comediei satirice. Dar primii pași s-au făcut și au fost pași buni, de bun augur. Rămîne doar să nu ne oprîm în drum și, de la aceste poziții ale noastre, nu ușor cucerite, să nu îngăduim încercările de reînviere a știutelor rețete ale comediilor bulevardiere, care vor încerca mereu să bată la poarta vieții, înlocuind trăsăturile și substanța de viață cu artificii și confecții, pindind fisuri. Să nu le îngăduim, să luptăm împotriva lor, pînă vor expira sub definitivul și iremediabilul nostru dispreț. Astfel în comedia „Patriotica română", Mircea Ștefănescu — autor de o mare înzestrare — este departe de realizările sale anterioare, tocmai din cauză că se bazează pe fapte nu totdeauna semnificative, aduse pe scenă de dragul calamburului și al efectului comic, uneori generînd confuzii tocmai prin această gratuitate a lor.

S-a jucat de asemeni comedia „Articolul 19" de Ștefan Tita și Ionel Țăranu, piesă cu unele merite în demascarea politicienilor veroși și afaceriști dintre cele două războaie, dar critica, departe de a pătrunde pînă la esența fenomenelor sociale, se oprește aici asupra unor aspecte exterioare, neesențiale. Iar acolo unde autorii caută să aducă pe scenă personaje zise pozitive, ele se arată îndeosebi neconvingătoare, forțate, elementele voit înaintate nereușind cu nimic a influența în vreun fel evoluția unor de-alde Șaluparu și Mistrețu.

A respecta adevărul vieții înseamnă printre altele a sezisa raportul de forțe între două ideologii opuse, între două fronturi opuse, între două caractere opuse. Nu-i nici un secret că ori de cîte ori s-a întîmplat ca acest raport de forțe să nu fie respectat, s-a ajuns la lucrări nerealizate, uneori de-a dreptul negativiste prin didacticismul cu care erau înfățișate personajele înaintate.

Nu se poate vorbi despre acest adevăr al vieții fără a oglindi cu putere în literatură nou, fără a oglindi apariția și dezvoltarea trăsăturilor spirituale specifice omului eliberat de sub jugul proprietății private, fără a milita în numele idealurilor comuniste împotriva a tot ce aduce încă suferințe omului muncitor.

Scriitorul care vrea ca scrierile sale să dureze nu poate pluti în atemporal și în spații siderale. Ca să existe, el trebuie să-și reflecte epoca, contemporanii, să-i descrie în ce au ei mai specific. Și epoca noastră a văzut ridicîndu-se clasa cea mai activă, făuritoare a tuturor bunurilor materiale și culturale, purtătoare a celei mai înalte morale, clasa muncitoare. Să ne reamintim ce spune Gorki despre acest contemporan al său și care, în mare măsură, se aplică și în ce privește pe contemporanii noștri.

„Dar cel mai dramatic erou al timpurilor noastre este omul, care e înarmat cu înțelegerea lumii, omul care năzuiește să studieze și să înțeleagă lumea în scopul de a o valorifica ca o gospodărie a sa. Este omul lumii noi, un om măreț, puternic, plin de îndărătnicie. Tocmai de aceea îl și urăsc cu atîta înverșunare oamenii lumii vechi. Tinerii noștri dramaturgi — spune în continuare Gorki — se află într-o situație fericită. Ei au în fața lor un erou cum nu s-a mai văzut vreodată. Simplu, limpede, și totodată măreț — măreț, fiindcă este cu mult mai intransigent și mai răzvrătit decît toți Don Quijoții și toți Faustii trecutului".

Desigur că și clasa care piere, poate oferi destule subiecte dar marele, inepuizabilul subiect al literaturii noastre este clasa purtătoare de idei înalte, înnoitoare, clasa care biruie.

Crește acest contemporan al nostru cu toate grelele lui răspunderi pe care le înfăptuiește, iubitor de poezie, cu vorbe de duh, duios cu ai săi, aspru și neîngăduitor cu dușmanul de clasă, cald și uman, uman în înțelesul cel mai bun al cuvîntului. Numai cu o parte din bogăția lui de viață și ar fi de ajuns să umplem de viață zeci și zeci de lucrări dramatice. Ca niște piraie peste care a căzut o rupere de nouri și nu le mai pot ține malurile, așa să izbucnească și viața din lucrările noastre dramatice.

Trebuie relevat ca un succes al dramaturgiei noastre contemporane faptul că în anii din urmă au apărut un număr tot mai mare de piese într-un act, din ce în ce mai bine scrise. Aceste piese într-un act adresîndu-se celor peste 11.000 de formațiuni teatrale de amatori ale sindicatelor și cămînelor culturale care activează pe tot cuprinsul țării, pe de o parte pregătesc noul nostru public și pe de altă parte duc cuvîntul nostru pînă în cele mai îndepărtate sate și cătune ale noastre. Nu este ușor să pui o problemă și s-o rezolvi, să desfășori caracterele, să închegi și să dezlegi un subiect, într-o piesă de un singur act, piesa într-un act surprinzînd conflictul între forțele aflate în luptă în momentul în care li se hotărăște soarta, în momentul de salt calitativ pregătit de întreaga desfășurare anterioară a conflictului. Cu toate dificultățile genului s-au scris o serie de piese într-un act care se bucură de favoarea acestui cel mai nou spectator al nostru, ca: „Zestrea Ilenuții" de Mircea Ștefănescu, „O noapte grea" de Lucia Demetrius, „Bulevardul împăcării" de A. Baranga, „Oaspetele în faptul serii" și „Elena" de Horia Lovinescu, „Nepotrivire" de Silvia Andreescu și Theodor Mănescu, „Rafuiala" de Tiberiu Vornic, „Peste munți" de Mira Iosif ș.a. Pentru a putea răspunde însă miilor de echipe culturale, noi dramaturgii avem datoria de a ne însuși cerințele piesei într-un act, să învățăm a stăpîni la maximum arta caracterizării concise, a concentrării și economiei de dialog și, încheind acest capitol al nostru, ne simțim datori a sublinia cu deosebită tărie că piesa într-un act departe de a fi o cenușăreasă a genului, e o școală a măiestriei.

Nu putem să nu amintim și de teatrul cu cele mai multe premiere, teatrul cu milioane de auditori, e vorba de teatrul radiofonic. Susținînd o vie activitate în domeniul promovării și popularizării celor mai bune lucrări ale noastre, teatrul radiofonic a difuzat cu succes, de cele mai multe ori chiar înaintea teatrelor, numeroase piese originale. Prin specificul său, teatrul radiofonic, presupunînd un anumit fel de creație dramatică, emisiunea teatrului la microfon s-a străduit să promoveze un nou gen dramatic, scenariul radiofonic, dar n-a reușit a realiza acest lucru decît cu foarte puține excepții. In această privință putem da de exemplu doar scenariile: „Momente din viața lui Eminescu" de Mircea Ștefănescu, „Leonardo da Vinci" de Al. Kiriței, „Tudor din Vladimiri" de Mihnea Gheorghiu ș.a. Această situație se datorește în bună parte puținului interes manifestat de către dramaturgi față de teatrul radiofonic și a posibilităților sale de difuzare. Numărul mare de scrisori pe care le primește „Ora de teatru" din partea iubitorilor de teatru radiofonic precum și prețuirea de care se bucură în masele largi de oameni ai muncii din țara noastră, este un fapt peste care nu putem trece cu ușurință și care ne impune necesitatea unor mai largi dezbateri pentru a găsi cele mai propice modalități în vederea sprijinirii active a teatrului radiofonic.

Tovarăși,

In anii primului nostru plan cincinal a apărut și s-a consolidat o nouă ramură a dramaturgiei — de o mare importanță pe plan național — „dramaturgia cinematografică". Apariția și dezvoltarea ei a fost și este strîns legată și condiționată de dezvoltarea cinematografiei noastre naționale, creație a regimului nostru de democrație populară. Tocmai pe terenul unei asemenea vaste și complexe construcții a devenit posibilă, și în țara noastră, apariția dramaturgiei cinematografice, originale, multilaterale, care de pe acum a absorbit atenția unei întregi serii de scriitori valoroși.

Aceasta arată în linii generale că scenariul literar cinematografic a triumfat asupra prejudecăților care urmăreau să-l ținuiască ca gen minor, ca semifabricat literar, îndepărtînd scriitorii de dramaturgia cinematografică. Este fără îndoială că realizarea celor 14 filme de lung metraj și 12 filme de metraj mediu și scurt, precum și a celor 30 de filme de desen animat și păpuși — n-ar fi fost posibilă fără efortul colectiv al scriitorilor noștri, tineri și virstnici.

In această direcție sînt demne de interes cîteva cifre care vorbesc de larga pătrundere în masă a filmului, comparativ cu difuzarea cărții de literatură. Iată cîteva cărți și filme românești, foarte populare în țara noastră:

1) **Mitrea Cocor** — tiraj carte: 155.000 exemplare; 3.778.000 spectatori film.

2) **Noptile din iunie** — tiraj carte: 65.000 exemplare; 3.260.000 spectatori film.

3) **Desfășurarea** — tiraj carte: 40.000 exemplare; 1.780 000 spectatori film într-un singur an.

Toate filmele citate mai sus au fost difuzate în 6—7 țări.

Totuși trebuie să remarcăm că în etapa actuală, dramaturgia cinematografică rămîne încă tributară prozei și dramaturgiei noastre, că majoritatea filmelor realizate în primul nostru plan cincinal sînt realizate pe bază de ecranizări și că, deci, eforturile scriitorilor noștri au rodit mai puțin în direcția dezvoltării unei dramaturgii cinematografice independente și originale, care să aducă o contribuție creatoare în ansamblul literaturii noastre, să ajute la rezolvarea sarcinilor majore care îi stau în față.

Ignorînd specificul mijloacelor de expresie ale genului respectiv, mulți dintre scriitorii noștri ignorează și faptul că scenariul literar operează în cadrul unui specific, cu elementele fundamentale ale prozei și dramei, idei, subiect, conflicte, caractere, compoziție și limbă literară — deci cu toate acele elemente care îi asigură un cert profil literar. Polemica dusă în jurul faptului dacă scenariul literar este sau nu este un gen literar aparte — ne apare sterilă, lipsită de finalitate practică, și menită să încurce lucrurile, decît să le limpezească.

Fie că este, fie că nu este un gen literar aparte, scenariul literar este fără îndoială un mod literar major, prin care scriitorul comunică cu milioane și milioane de spectatori — transmițîndu-le un înalt mesaj de viață, mobilizîndu-i la o atitudine activă față de problemele contemporaneității.

Scenariul literar mai mult decît oricare gen, avînd în vedere popularitatea filmului în masele largi de oameni ai muncii, comportă o răspundere imensă a scriitorului pentru cuvîntul scris — o înaltă atitudine cetățenească.

Fără îndoială că unele practici care au dominat în îndrumarea scriitorilor care colaborau la cinematografie și care au avut la bază dogmatismul și îngustimea de idei a unor activiști cu răspundere pe frontul cinematografiei, au contribuit la uscăciunea unor scenarii literare, la crearea unei atitudini timorate a scriitorilor față de tînăra noastră dramaturgie cinematografică, și explică în bună parte caracterul anost al multora dintre scenariile care au fost prezentate de scriitori cinematografici.

In fața tinerei noastre dramaturgii cinematografice stau sarcini sporite;— dacă avem în vedere portofoliul actual de scenarii al cinematografiei, nu putem să nu observăm că el este dominat de scenarii cu tematică periferică, din care lipsesc scenariile care să dezbată problemele de viață, cheie ale etapei actuale de construire a socialismului. Lipsesc scenariile despre eroica noastră clasă muncitoare, scenarii despre țărănimea noastră muncitoare. Lipsesc scenariile care să consemneze apariția unui tip de țăran — „a țăranului colectivist", călit în focul luptei de consolidare a sectorului socialist la sate. In această privință, scriitorii noștri au cuvîntul hotărîtor.

Dezvoltarea scenariului nostru literar comportă și alte probleme de ordin principial. In ultimii doi-trei ani au fost promovate în producție o serie de filme — în special ne referim la o serie de comedii cinematografice cum ar fi „Inspecție", „Ilie face sport", „Ilie în luna de miere", și într-o oarecare măsură „Directorul nostru" — în care s-au manifestat o serie de trăsături străine realismului socialist, care au mers de la cultivar

Cuvîntul tov. I. DOBRE

Dragi tovarăşi scriitori,

Consiliul Central al Sindicatelor, în numele celor peste două milioane şi jumătate de muncitori, tehnicieni, ingineri şi funcţionari organizaţi în sindicate, care urmăresc cu mult interes lucrările primului Congresc al scriitorilor din ţara noastră, vă transmite un călduros salut.

Sindicatele desfăşoară sub conducerea Partidului o largă muncă de culturalizare şi educare a maselor muncitoare, de mobilizare a lor la construirea socialismului. În această activitate largă de culturalizare, de făurire a unei conştiinţe noi, socialiste, sindicatele preţuiesc colaborarea valoroasă a scriitorilor noştri.

Cluburile sindicatelor, casele de cultură, bibliotecile din uzine, şantiere, schele petrolifere, G.A.S. şi S.M.T., scenele pe care se prezintă zeci de mii de spectacole ale formaţiilor de artişti amatori — toate aceste sînt locuri unde sindicatele simt alături, umărul tovărăşesc al scriitorilor, artiştilor plastici şi compozitorilor.

Cititorii miilor de biblioteci sindicale sînt însufleţiţi pe drumul înfloririi economiei naţionale, de exemplul lui Mitrea Cocor, de chipul lui Adam Jora, de vigoarea lui Anton Filip, de dîrzenia lui Ilie Barbu şi a altor figuri luminoase ale literaturii noastre noi.

Creaţia dumneavoastră literară dă o însemnată contribuţie la dezvoltarea activităţii celor peste şase mii colective artistice de amatori ale sindicatelor, la care participă peste două sute de mii de artişti amatori. În cadrul celui de al IV-lea concurs al formaţiilor artistice de amatori ale sindicatelor, care se desfăşoară în aceste luni, se recită numeroase versuri ale poeţilor noştri, se pun în scenă multe creaţii dramatice scrise în ultimii ani.

Multe cercuri literare şi colective de creaţie ale brigăzilor artistice de agitaţie din întreprinderi primesc ajutorul şi îndrumarea scriitorilor cu experienţă. Membrii cercului literar „Ion Păun-Pincio" de pe lîngă Casa de cultură a sindicatelor din Bucureşti, au primit cu multă bucurie îndrumările tovarăşilor Eusebiu Camilar şi Lucia Demetrius. Membrii colectivelor de creaţie ale brigăzilor artistice de agitaţie din Timişoara simt ajutorul filialei Uniunii Scriitorilor, care discută periodic creaţiile acestor colective.

Consiliul Central al Sindicatelor vă mulţumeşte pentru sprijinul dat în culturalizarea maselor muncitoare din întreprinderi şi instituţii, pentru dezvoltarea activităţii artistice de amatori şi pentru creşterea talentelor din rîndul oamenilor muncii.

Tovarăşi scriitori,

Trebuie să vă spun că sindicatele, mai mult ca oricine, simt direct lipsa unor scrieri despre muncitorii din uzine, fabrici, G.A.S. şi S.M.T.-uri. Sînt încă puţine opere literare care să contureze artistic figura luminoasă a omului nou, care să înfăţişeze comoara nesecată de fapte măreţe a clasei muncitoare, constructoare a vieţii noi, socialiste.

Clasa muncitoare transformă şi înnobilează societatea noastră, dă la iveală din sînul ei chipul moral al unui om nou, care schimbă înfăţişarea ţării, îi sporeşte avuturile, o face mereu mai înfloritoare. Să ne gîndim de pildă, la semnificaţia iniţiativei patriotice luată la începutul anului de furnaliştii de la Hunedoara, de a da şase sute şarje rapide anual de fiecare schimb.

Aici nu e vorba numai de preocuparea ca întreprinderea să-şi îndeplinească sarcina de plan, e vorba de mult mai mult: de dorinţa de a soluţiona una din cele mai importante probleme ale industriei noastre — problema oţelului.

Gîndiţi-vă la tînărul oţelar Lăbuneţ Valeriu care e în fruntea acestei lupte, pentru mai mult oţel. În 4—5 ani s-a desăvîrşit în meseria de oţelar, a devenit unul din cei mai destoinici primtopitori ai Hunedoarei şi de puţină vreme este maistru. La 20 şi ceva de ani stăpîneşte cu măiestrie tainele topirii oţelului; îl întîlneşti la club, la consfătuirile de organizare a producţiei sau în sala de lectură a bibliotecii.

Ce trăsături morale, ce forţe l-au îndemnat să adune în scurtă vreme ştiinţa pentru a putea lucra cu atîta spor şi vrednicie? Nu este pilda lui un semn al înnoirii pe care o aduce clasa muncitoare? Nu este acesta un semn al asaltului pe care-l dă astăzi clasa muncitoare spre culmile ştiinţei şi tehnicii? Lăbuneţ Valeriu este doar unul din masa de mii şi mii de oameni noi ce cuceresc tehnica, perfecţionează maşinile, fac inovaţii şi studiază în facultăţi.

Ce proces adînc, de creştere a conştiinţei oamenilor muncii, de transformare profundă în altitudinea morală, în viaţa personală a oamenilor, se desăvîrşeşte în faţa noastră! În locul imaginii muncitorului înrobit altădată de patron, muncitor ce învăţa meseria pe furate, se ridică imaginea tînărului maistru oţelar Valeriu Lăbuneţ şi a altor mii şi mii ae fruntaşi, inovatori, muncitorii de azi ai patriei noastre, care cu modestia şi eroismul ce poate naşte numai dintr-o mare forţă morală, înfăptuiesc prefacerea revoluţionară a societăţii.

Prin muncă harnică şi avîntată clasa muncitoare a sporit puterea economică a patriei, a creat condiţii nemaicunoscute pînă acum în ţara noastră pentru dezvoltarea culturii, artei şi literaturii. Astăzi, în fabrici şi uzine, muncitorii, inginerii şi tehnicienii concretizează hotărîrea lor de a traduce în viaţă indicaţiile celui de al doilea Congres al partidului în noi şi noi iniţiative, care pun în valoare capacitatea creatoare a muncitorilor noştri şi marele resurse existente în economia ţării.

Nu-i greu de închipuit tovarăşi, cît de valoroasă ar fi contribuţia scriitorilor care ar cunoaşte adînc şi ar reflecta cu măiestrie viaţa bogată şi faptele eroice ale clasei muncitoare, ca prin forţa exemplului lor să însufleţească tot poporul muncitor în lupta pentru construirea socialismului.

Trebuie să arătăm că întrecerea socialistă, acest fenomen specific societăţii noastre care construieşte socialismul, fenomen care exprimă o nouă atitudine faţă de muncă: întrajutorarea tovărăşească şi activitatea creatoare a maselor muncitoare — nu a fost observată cu atenţie de scriitori, nu a fost încă reflectată în literatura noastră pentru a înfăţişa bogăţia de gînduri şi sentimente a omului muncitor.

Oamenii muncii nu aşteaptă de la dvs., scriitorii, cărţi despre maşini şi procese de producţie; ei vor lucrări în care să-i regăsească pe cei mai buni dintre ei, pe cei mai înaintaţi în procesul de înnoire a societăţii noastre, cu întreaga lor gamă de gîndire şi sentimente, cu frămîntările, ezitările şi căutările noului drum, cu bucuria înfrîngerii greutăţilor vremelnice. Muncitorii vor să se regăsească în cele mai bune dintre scrierile dvs., lucrînd, învăţînd, iubind, trăind din plin elanul construirii socialismului, ei vor să veniţi alături de ei prin opere combative cu care să-i ajutaţi să pună la zid buruiana birocratismului.

În întrecerea socialistă ei biruie ceea ce e vechi, conservator, înapoiat şi perfecţionează continuu producţia pentru belşugul întregii societăţi.

Ei vă cer să studiaţi mai stăruitor şi aprofundat viaţa şi să-i ajutaţi să biruie fenomenele care împiedică dezvoltarea noului în viaţa noastră.

Scriitorii noştri au în faţa lor exemplul marilor înaintaşi realişti ai literaturii noastre, care sînt citiţi şi iubiţi de oamenii muncii, pentru că au ştiut să asculte cum bate inima poporului şi să scrie despre aceasta, ca să bată şi mai puternic şi mai fierbinte.

Tovarăşi,

Din rîndul oamenilor muncii se ridică continuu tineri şi virstnici, oameni iubitori de literatură care, după orele de muncă din ateliere, vin în bibliotecile sindicale sau la cluburi şi, în cadrul cercurilor literare, se trudesc să deprindă meşteşugul scrisului.

Cît de nesecat izvor de talent este în masa oamenilor muncii, ne arată şi următorul exemplu: la un concurs literar iniţiat pentru oamenii muncii din Capitală de Casa de cultură a sindicatelor din Bucureşti şi de revista „Clubul", pentru sărbătorirea Congresului Partidului, s-au prezentat peste opt sute de lucrări — poezii, proză, piese de teatru într-un act şi scenarii cinematografice — dintre care treizeci şi două de lucrări au primit premii şi menţiuni.

Ştim bine că nu toţi aceştia vor deveni scriitori.

Dar nu e oare limpede că, ajutaţi cu prîcepere şi mai ales cu tragere de inimă de către scriitorii cu experienţă, unii dintre ei ar putea să mărească detaşamentul iubit de creatori ai literaturii noastre?

Pînă acum însă, membrii cercurilor literare din uzine, creatorii programelor brigăzilor artistice de agitaţie, nenumăraţi oameni ai muncii talentaţi, nu au primit îndeajuns îndrumarea scriitorilor şi a filialelor Uniunii Scriitorilor; publicaţiile Uniunii Scriitorilor le acordă prea puţin sprijin în activitatea lor. Ei vă aşteaptă să-i îndrumaţi cu experienţa, cu talentul dvs.

Formaţiile artistice, echipele de teatru, recitatorii artistici, povestitorii populari nu au încă suficiente lucrări literare, piese într-un act schiţe, reportaje, versuri pe care să le prezinte în cluburi şi case de cultură sutelor de mii de spectatori, tovarăşi ai lor de muncă.

Se pare că mulţi scriitori se apropie încă cu greutate de genul scurt: piese într-un act, schiţe, reportaje.

Sîntem conştienţi că aici, în parte, vina este şi a noastră, pentru că nu am insistat în cererile noastre către Uniunea Scriitorilor şi filialele acesteia. Dacă tov. scriitori ar asista mai mult la spectacolele date de formaţiile de artişti amatori, sîntem încredinţaţi că ar înţelege cît de mare este nevoia de îmbogăţire a repertoriului acestor formaţii.

Socotim necesar să întărim în viitor colaborarea dintre Uniunea Scriitorilor şi sindicate, să mărim sprijinul pe care-l acordă sindicatele scriitorilor, pentru a cunoaşte mai adînc viaţa şi preocupările oamenilor muncii din fabrici şi uzine.

Tovarăşi scriitori,

Consiliul Central al Sindicatelor îşi exprimă convingerea că lucrările Congresului dvs., care continuă tradiţiile cele mai bune ale culturii noastre, îmbinînd tot ceea ce e valoros în moştenirea noastră culturală cu experienţa proprie a scriitorilor noştri contemporani, va reuşi să ia astfel de hotărîri, care să ducă la ridicarea activităţii creatoare a scriitorilor, să-i facă să se simtă mult mai legaţi de oamenii muncii, în lupta pentru pace şi socialism. Vă urăm, dragi tovarăşi scriitori, succes deplin în lucrările Congresului dvs.

Cuvîntul tov. GEORGE VRACA

Slujitorii teatrelor din întregul cuprins al ţării salută cel dintîi Congres al Scriitorilor patriei noastre.

Munca noastră, dragi prieteni şi tovarăşi scriitori, este înfrăţită cu a dumneavoastră, aş putea spune, de totdeauna. De aceea, ne mîndrim cu geniul maeştrilor scrisului nostru, ne bucurăm de izbînzile tinerilor scriitori şi împărtăşim emoţiile, grijile şi victoriile, atunci cînd sînt, cu poetul dramatic.

Noi, cei de pe scenă, prin felul muncii noastre, sîntem mai aproape cu gîndul şi simţirea de poetul dramatic.

Să-mi fie îngăduit deci să spun cîteva cuvinte despre el şi de lupta lui în aceşti ultimi zece ani.

Cunosc zilele grele de începuturi şi căutări ale poetului dramatic, cînd renunţa la succese facile, la succese materiale, la ovaţii şi flori, dar în schimb deschidea calea largă a viitorului.

I-am fost martor şi tovarăş atunci cînd lupta să dezrădăcineze o lume şi să dea aripi alteia.

Este, în toată atitudinea aceasta a condeierilor teatrului nostru, o atitudine de eroism, eroismul aceluia care renunţă la satisfacţii personale, la bucurii imediate, pentru a sluji o cauză.

Eroismul este şi devotamentul febril al poeţilor dramatici, în ritmul pasionat cu care aceştia au scris, în dorinţa arzătoare de a fi în pas cu vremea, de a servi cu orice preţ clipa prezentă, cu aceasta să atragă după ea alta mai luminoasă, mai bună.

Dramaturgii zilelor noastre au renunţat voit la victorii uşoare şi grabnice ,dar au cîştigat în schimb pentru mîine o mare victorie, pe calea promovării noilor idei şi adevăruri.

Teatrul zilelor noastre, izvorînd din viaţă, tălmăcind cele mai variate aspecte ale transformărilor înnoitoare, cu desăvîrşire legat de interesele maselor şi slujindu-le în avîntul lor spre mai bine, teatrul ultimilor zece ani a slujit implicit celul mai înalt ideal de umanitate.

Dragi tovarăşi şi prieteni scriitori,

Lunga şi frămîntata istorie a lumii ne arată că rolul jucat de un popor sau altul în decursul veacurilor a fost determinat în mare parte de idealul său de viaţă, de mentalitatea sa.

Războiul anilor este crestat şi de izbînzile zgomotoase ale unor popoare puternice asupra altora mai slabe, dar şi de victorii dobîndite pe plan spiritual.

Zarva tunurilor şi a bombelor a creat vremelnic faima unora sau altora, dar mai temeinică, mai preţioasă este victoria dobîndită de popoarele iubitoare de lumină şi de frumos.

Trăim vremuri cînd lumea păşeşte de la barbarie la civilizaţie, cînd idealul de a domina prin prestigiul moral şi spiritual triumfă.

Trăim vremuri în care dorinţa oamenilor de fericire şi de mai bine se concretizează îndeosebi în năzuinţele lor spre o viaţă senină, spre pace.

Dar, pentru cîştigarea acestor nobile idealuri, poetul are cea mai grea dar şi cea mai înaltă misiune. Talentul, flacăra vie, forţa aceea puternică ce-l duce pe artist pe culmile artei sale şi care este adevărata creaţie artistică, toate aceste sublime însuşiri trebuie să le pună în apărarea şi ridicarea omului.

În ceasul acesta mă adresez tuturor acelora ce mînuiesc cu dibăcie condeiul, tuturora acelora care dăruiesc viaţă şi suflet personajelor. Dar mai întîi mă adresez ţie, poet dramatic, fie ce pui prima cărămidă la această construcţie colectivă care este teatrul. Fie ca în ceasurile tale de creaţie, să ţîşnească gînduri scrise nu numai cu meşteşug, ci scrise cu inima ta, cu sîngele tău, cu întreaga ta fiinţă. Dăruieşte-te pe tine însuţi, fii poet adevărat, fii purtător de veşti noi, fii făclierul celor mai frumoase şi mai înalte idealuri ale umanităţii. Iar geniul tău, crească din geniul propriului tău popor. Drama sau comedia ta să-şi aibă rădăcinile în durerea şi bucuria celor mulţi. Aceştia îţi vor arăta şi calea. Ca pădurea virgină, adîncă, nepătrunsă încă, fremătînd de mari patimi şi de mari elanuri, este firea poporului. Strălucitoare ca lumina începutului îi sînt nădejdile şi bucuriile. Fii pe măsura lui. Răscoleşte, frămîntă cu mîinile tale înfrigurate, cu slova scrisului tău, vremurile în devenire. Singerează dacă e nevoie, dar scoate din adîncul lucrurilor, din destinul adevărat al păminului, al vieţii şi al oamenilor, cîntecul mare al timpului nostru, cîntecul pe care îl aşteptăm.

Cuvîntul tov. NICOLAE ŢAŢOMIR

Tovarăşi,

Drumul parcurs după 23 August de literatura noastră este marcat de incontestabile succese, cei aproape 12 ani însemnînd o permanentă consolidare a poziţiilor realismului socialist, fireşte nu fără lupte grele şi inerentele dibuiri ale începutului.

Bucuria acestor izbînzi se măreşte pe măsura constatării creşterii afluxului de forţe creatoare noi în literatură.

Arareori, pe ramurile pline de sevă şi luminos înflorite îşi face apariţia, insinuant şi nociv, cîte un pui de vîsc. Grădinarul însă stă de veghe, intervenind prompt şi eficace. Îi mulţumesc pentru lupta intransigentă împotriva ideologiei duşmane.

Documentele Congresului al II-lea al P.M.R., ne-au arătat încăodată grija grădinarului pentru înflorirea literaturii noastre. Ni s-au indicat şi crisalidele din care ies fluturi multicolori dar înşelători şi efemeri, curcubeie ale unor omizi monocrome dar şi florile care dau rod plin de sevă şi de esenţă.

Înalta preţuire dată cenuşăresei literaturii noastre, vitregitei satire, prin importanta cuvîntare a tov. Miron Constantinescu la Congresul al II-lea al P.M.R. mă determină să-i caut din nou condurii viselor ei.

Parafrazînd bine-cunoscutul vers al treizecilea din satira I-a a lui Juvenal „Dificile est satiram non scribere" aş putea preciza: „dificile este de satira non disputare".

Aceasta, în ce mă priveşte pe mine, ca practician al genului care a cunoscut o înaltă dezvoltare, şi este chiar o trăsătură caracteristică a literaturii noastre, o trăsătură şi a firii poporului nostru şi care conduce în regatul umbrelor tot ce şi-a trăit traiul, oglindind în acelaşi timp năvala vieţii (Scedrin).

Cît despre critici, aceştia au ocolit cu rarisime excepţii şi cu... seriozitate acest „ris teribil" (Maiakovsky) de teamă probabil ca „unitatea dintre ris şi mînie" (Borev) să nu le strice diversitatea preocupărilor lor grave.

Unii recenzenţi sînt oameni buni, zic zău lui dumnezeul Să adaug, alături de Mihalkov, că una din lacunele omeneşti ale acestor oameni buni „în care elementul pozitiv e mai puternic decît slăbiciunile omeneşti" este tocmai lipsa simţului umorului, această minunată capacitate de a percepe comicul, fără de care e în general greu să trăieşti şi cu atît mai mult să discuţi despre genul satirei"?

Aş adăuga mirabile dictu, dar cu ce folos? Prin coridorul furcilor caudine ale criticilor e cam greu să treci cu zîmbetul pe buze, sau zîmbind a rîde, chiar dacă rîsul este una din formele criticii cu nuanţă emoţională, o formă estetică specială a criticii, deci chiar dacă satiricul e un fel de rudă cu criticul aducător de rodini.

Scriitorul satiric e un creator cu mari responsabilităţi, ca oricare altul. Dacă din punct de vedere filologic vorba umor înseamnă umoare, dar umoristul — din cauze umorale — se bucură de acea labilitate — trecere rapidă de la o stare la alta — seriozitate, veselie uşoară, hohot de rîs, gravitate, camuflînd gluma sub seriozitate şi gravitatea sub glumă — apoi aceasta se datoreşte contradicţiilor vieţii, umorul încercînd să unifice tragedia cu comedia vieţii.

Umorul implică fireşte comicul. El aparţine satirei cînd valorifică anumite trăsături negative ale unui personaj. Se ştie că „cea din urmă fază a unei forme istorice este comedia ei" (Marx). În această comedie pot exista şi trăsături pozitive ale unor personaje negative şi trăsături negative ale unor personaje pozitive. Daţi-mi voie, cînd rîd, să mă simt mare faţă de ceea ce e mic, indiferent de proporţia acestui mic, în ansamblul faptic sau generalitatea dată. Cînd rîd, am spus. Căci rîdş mereu cine nu înţelege nimic, rîde cine pricepe parţial, nu rîde cine cunoaşte esenţa universului.

Vreau deci să dau apă la moară oamenilor serioşi: aceştia nu rîd întrucît cunosc esenţele. Şi cunoscînd esenţele ce să te mai ocupi de această formă totuşi de superioritate care este rîsul?

Departe de mine zeflemeaua căci nu mă situez pe poziţia unei antipatii faţă de rudele mele, criticii. Ci, transpunîndu-mă în situaţia lor de obiect, forţez uşa deschisă a seriozităţii.

În geografia actuală a literaturii noastre, satira pare un continent încă neexplorat, dar totuşi continent. Fiecare creator, fireşte, este căpitanul propriei sale nave.

Unii navighează...

...Unii navighează pe drumurile noilor Magelani sau Columbi, înmulţind Indiile deja descoperite. Alţii se învîrt prin iazurile din spatele casei părinteşti, alţii — amfibii sau cu prora pe pămînturile altora — plutind pe uscat, iar alţii mai puţini fireşte, despică valurile noilor oceane şi ating ţărmurile noilor continente, adică sînt ei înşişi. Şi aceştia poate au ce spune.

Să explorez continentul satirei. Spre această Antarctică, drumul pare greu. În primul rînd satira respinge fenomenele ridiculizate şi le opune un ideal. Ai un ideal? Te apropii. Nu? Bastat

Apoi eroul liric al satirei (autorul) trebuie să fie un observator judicios al contrastelor comice din realitate, trebuie să pună în serviciul satirei sociale metoda analizei psihologice, să ştie a selecţiona trăsăturile caracteristice, care exprimă esenţialul. Să iubească „cu pasiune viaţa nouă" în numele afirmării şi dezvoltării căreia el urmează să demaşte tot ce e duşmănos şi rutinier şi oare se împotriveşte acestei vieţi noi cum spunea Fadeev.

Pentru a nu muri de inanifie, eroul liric mai trebuie să aibă — printre merinde şi hiperbola şi grotescul, mijloace de expresie socundare, atît timp cît perceperea este firească şi veridică. Căci numai în caricatură exagerarea există independent, dincolo de fruntariile veridicităţii.

Debarc însfîrşit pe pămîntul satirei. Îl cercetez metru cu metru, îi sondez adîncurile. Nici un locuitor. Ba nu. Iată-l. Poartă frica în sîn. Îi fac semnele genului şi ne înţelegem.

— D-ta, îi şoptesc, eşti un băştinaş al satirei?

— Da de unde, îmi răspunde. M-am rătăcit pe-aici, ca şi D-ta.

— Văd totuşi că ţi-ai durat... casă (era să zic „volum").

— Ai, pe semne halucinaţii vizuale, se îndărătniceşte omul.

— Pe mine nu mă duci cu mîia, ţi tai eu zeflemeaua. Îţi cunosc opera. În creaţia D-tale n-ai oglindit unitatea inseparabilă dintre ridicol şi odios.

— Asta-i cam aşa, începe el să dea înapoi.

— Te-ai mulţumit numai să dezvălui contrastul dintre aparenţa pretenţioasă şi esenţa inferioară.

— Dehl mormăe el.

— Eşti culpabil de săvîrşirea „comicului exclusiv indulgent", procreînd numai personaje cu slăbiciuni remediabile.

— Iertarel strigă băştinaşul.

— Ai uitat să loveşti direct în esenţă.

— Recunoscl

— Apoi dacă recunoşti, lasă-te de satiră şi apucă-te de lirică, îţi strig eu.

— „Lirism adînc ascunde-n ea satira", ai spus-o chiar dumneata, se mai apără el.

— Nici o vorbăl Meriţi recluziune zece ani regimul tăcerii. Dixit

— Te înşeli! Ştiu să rid, urlu furios.

Într-adevăr, parcă aş fi fost un critic. Ia-mă de unde nu-s!

Pe întregul continent al satirei, n-am mai întîlnit — cale de ani întregi — decît cîte trei sferturi sau jumătăţi de băştinaşi. Unii dintre aceştia obişnuiau să atîrne numai în ultima strofă a poemului cîte o poantă, ca o cutie de conserve satirice legate de coada creaţiei. Alţii purtau în desagă satira argheziană sau umorul topîrceanian, din care se înfruptau la munca grea a cîmpului satiric. Nu mai vorbesc de docurile aflătoare în portul maritim, pline de variate provizii: hohotul gras rabelaisian, sarcasmul lui Swift, causticitatea voltaire-iană, rîsul înalt gogolian, biciuirea ţcedriniană, umorul dulce-trist cehovian, rîsul flagelativ caragialesc, umorul sfătos anton pann-esc etc., etc. din care fracţiunile de satirici se alimentau din abundenţă.

Îmi zic: nu-i rău! Marii satirici pot servi ca model oriunde şi oricui.

Dar de ce unii aleargă, cu maestrul în spate, numai pentru a obţine rîsul mecanic, care îneacă contrastul cronic? De ce alţii se joacă de-a rima, jonglînd cu dactilele săltăreţe, rupînd în două, în trei, în patru versul chemat de rimă, ci nu rotunjind rima chemată de vers? Dacă comicul este nulitatea şi goliciunea interioară ascunsă sub un exterior care pretinde a avea un conţinut şi o valoare reală (Cernîşevski), apoi aceşti satirici sînt ei înşişi comici. Şi să nu uităm — deplasînd planurile — că comicul este o faţetă a tragicului, şi frate bun cu ridicolul.

Aici vreau să fiu oarecum ironic, nu pentru că-s dogmatic, ci fiindcă admit existenţa contrastelor şi afirm sentenţios, subtilizînd — cum se spune — zeflemeaua.

Pentru ce apoi, în satira demascării directe, se utilizează practica brutală, ca o piatră-n baltă? Cred autorii că stropii de noroi, chiar irizaţi suav, sînt mai subtili decît mîlul din fundul bălţii? Contradicţia dintre formă şi fond, discordanţa dintre mijloc şi scop, neconcordanţa între acţiune şi rezultatele ei, contrastul dintre vechi şi nou, etc. atîtea surse deci, ale formelor manifestării comice, au ele nevoie de „huideo" pentru a crea satiră? Trebuie, oare, speculat rîsul cu orice preţ sau utilizat un limbaj naturalist pentru a genera revolta, pentru a contura odiosul? Wicidecum. Pagini întregi de aşa zisă, „satiră şi umor" (vezi „Urzica"), scene întregi de aşa zisă „satiră şi umor" (vezi unele Radio-magazine), strofe întregi, schiţe întregi, vor să intre pe portiţa din dos a satirei adevărate. Să le barăm calea. „Cu pasiune şi ură dreaptă trebuie biciuit vechiul, duşmanul de clasă, rămăşiţele mentalităţii vechi în conştiinţa oamenilor, carierismul, birocratismul, linguşirea, calomnia, nepăsarea faţă de bunurile obşteşti, necinstea" (M. Constantinescu). Da. Munca satirilor este profund patriotică şi necesară poporului (S. Mihalkov). În societatea socialistă, elementele negative acţionează într-un mediu ce le este străin şi duşmănos. Prin rîsul nostru să negăm şi să afirmăm totodată. Să demascăm ridiculizînd cu mînie, tot ceea ce nu este corespunzător idealurilor noastre.

Dar subtilitatea, surpriza, dexteritatea, instantaneul, uneori miniaturizarea, are un rol deosebit în comic şi totodată de a satisface exigenţele.

În continentul satirei, piatra-n baltă şi rîsul-marionetă n-au ce căuta. Cu pap se lipesc zmeele copiilor, nu poantele epigramatice sau contrastele comice.

Iată un fenomen îmbătrînit, mergînd în cîrji sub raportul istoric, politic şi etic. Dacă-i dai cu măciuca-n cap, spectatorul sau cititorul îi va acorda compasiunea sa. Şi nu e necesară mila. Ridiculizează-i stupiditatea senilă, fă-l să urle că-i Hercule sau Adonis, fă să se audă scîrţîitul bălămălilor lui, şi se va topi ca o ceară pe plita încinsă, în hohotele tuturor. Apoi pentru lipsurile noastre, multe, puţine cîte sînt, cu barda nu faci nimic: ucizi omul. Trebuie bisturiu fin, asepsie, competenţă (adică talent, care va să zică).

La întrebarea dacă sînt sau nu suficiente fenomene negative, care trebuie necruţător satirizate, răspund prin cuvintele lui Mihalkov:

„Deseori ni se întîmplă să auzim şi asemenea reflexii: „Unde aţi văzut asemenea prostănaci în realitatea noastră? Asemenea funcţionari nu sînt tipici pentru aparatul nostru de stat. Cu toate acestea, noi ştim doar că asemenea prostănaci există şi ei ne strică destul viaţa, şi dacă cetăţeanul rîde de ei, asta înseamnă că scopul a fost atins. Căci nu degeaba zice proverbul popular: „De vacă păzeşte-te din faţă, de cal din spate, iar de prost din toate părţile".

E limpede că umanismul socialist nu se poate împăca nicidecum cu îndulgenţa faţă de defectele şi viciile omului.

Nu compătimire sentimentală, ci intransigenţă şi luptă susţinută prin toate mijloacele — inclusiv satira înaltă — împotriva tuturor balasturilor care împiedică zborul omului către adevărata libertate. Satira are caracter umanist prin însăşi esenţa şi finalitatea ei.

E superfluu să adaug că marele umor presupune înţelegerea pereană a vieţii.

În ceea ce mă priveşte:

Nu urc monument pe loc go.
Merg pios sub mari portale.
A fost Scedrin, a fost Gogol,
A fost Pann, Caragiale...

Şi mai departe mărturisesc, deşi ştiu bine că satira, chiar în „ars satirica" nu se poate dezvolta în aplauze generale, pentru că ea nu este o rezoluţie care se adoptă la o adunare generală cum spunea Mihalkov.

Rîd cu hohot, rîd homeric,
Rîd cu soarele-n pleoapă,
Cînd văd chipul cadaveric
Al duşmanului cum crapă.

Dar mi-i ţeapa ne-ntreruptă.
Deşi inima mă doare,
Cînd tovarăşul de luptă,
Fuge, cît de cît, de soare.

Mă mîhnesc adînc tămîierile reciproce, spiritul de grup, egoismele şi egotismele, hipertrofiile eului, cîtadele literare nesfărîmate încă, nepotismele, favoritismele, păunismele, teribilismele, negativismele, etc., etc. — ca să mă circumscriu numai în moravurile noastre literare, aşa cum mă mîhneau pe vremuri — mutatis mutandis — alte isme, ca futurismul, dadaismul, suprarealismul, etc.

Lipsa de probitate profesională a cutărui recenzent, care, fie că denaturează textul citat, fie că decupează din text fragmente cu scopul de a experimenta pe viu o teză sau alta, de asemenea mă mîhneşte profund. Fireşte că în clipa în care mîhnirea se transformă în revoltă, satira se ridică copăcel şi plesneşte.

Iată cum, încetul cu încetul, începă să se profileze lanţurile de munţi şi zig-zagurile reliefului continentului satiric, aproape dezpopulat, dar plin de probleme nerezolvate încă. Se înţelege lesne pentru ce, datorită fie nepriceperii unora şi timorării altora, fie din pricina confuzionismului, unele volume au zăcut cu anii pe la edituri, desconsiderîndu-se talentul şi spulberîndu-se elanul. Nasc şi în satiră oameni, e-adevărat, numai că pragurile redacţionale li-s uneori cam departe, iar faetoanele de gală le cam trec pe sub nas. Ba unii nepriceteni, spirituali, văd Rosinante în cai noştri de olac. Vadă şi să le fie de bine! Într-adevăr, avem şi noi impresia că ne luptăm cu morile de vînt. Ele, şi nu noi, se înşeală că nu-s mori de vînt.

Uşor de zis! Numai că înfrîngerile altora mă fac să sufăr poate mai mult decît propriile înfrîngeri, iar izbînzile confraţilor mei în general, ale satiricilor în special, mă bucură asemeni victoriilor mele. De aceea nu pot tăcea şi nici nu mă gîndesc să tac. Ceea ce am şi făcut şi fac. Şi fiindcă am datoria profesională şi conştiinţă să nu tac atunci cînd constat anumite aspecte negative, voi prezenta un caz dintre multe altele.

Să intrăm deci în laboratorul experimentării practice, a trecerii teoriei prin focul practicii. Mihalkov a susţinut, după cum am amintit înainte, că satira nu se poate dezvolta în ipoteză, pentru că ea nu-i o rezoluţie care se adoptă la o adunare generală.

Experimentare: Am supus verificării această afirmaţie, trimiţînd un poem satiric al meu, de lungă respiraţie, la trei unităţi:

a) La o editură;
b) La o revistă;
c) La altă revistă.

Rezultatele analizelor. *Din cele 12 capitole ale poemului:*

a) Editura a găsit bune capitolele 3, 4, 5, 8, 9;

b) Prima revistă a găsit bune, capitolele 4, 5, 7, 11, 12;

c) A doua revistă a găsit bune şi prologul şi epilogul, iar din cele 12 capitole, pe următoarele: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10 (parţial) şi 11, pe care le-a şi publicat.

Concluzii: *Focul practicii a demonstrat rezistenţa ipotezei. Numai o fracţiune din capitolul 10 s-a topit în acest foc.*

Şi unii, şi alţii, merită... nota 5 la purtare.

Concluzia concluziilor: *Curată încurajare!*

Îmi dau perfect seama că opera literară capătă profunzime şi puterea expresiei în măsura în care oglindeşte realitatea complexă de pe poziţia clasei muncitoare, în măsura în care scriitorul participă activ la lupta constructivă a clasei muncitoare călăuzite de partid.

Leninismul porneşte de la principiul că literatura nu poate fi apolitică, ci ore mănirea să joace un rol important progresist în viaţa obştească, devenind o parte a cauzei comune proletare.

În munca de scriitor satiric, greşesc şi eu uneori, iar satirele mele „Sînt bune, sînt unele mediocre, cele mai multe sînt rele (sunt bona, sunt quaedam mediocria, sunt mala plura)", cum mărturiseşte autocritic Martial.

Ajutat de partid şi avînd deplină încredere în critica constructivă, sînt convins că voi reuşi să transform pe acei „Sunt mala plura" în „Sunt bona plura".

Acestea sînt problemele pe care am găsit necesar să le ridic aici, în incinta Congresului nostru, atît de aşteptat, şi atît de necesar atît pentru aruncarea unui fasciol puternic de lumină asupra realizărilor de pînă acum, cît şi pentru rezolvarea problemelor creaţiei în viitor, în mersul impetuos al literaturii noastre pe drumul realismului socialist.

Cuvîntul tov. PETRE NICOLAE

Dragi tovarăşi scriitori,

Vă aduc în numele muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor şi funcţionarilor de la Atelierele Griviţa Roşie, un călduros salut şi urez Congresului succes deplin în lucrările sale şi spor la lucru.

Colectivul Atelierelor Griviţa Roşie, alături de poporul muncitor din ţara noastră, este mîndru de succesele obţinute de scriitorii noştri în anii regimului democrat-popular.

După cum se ştie, la noi în Griviţa, sînt tot felul de ateliere: cazangerie, turnătorie, fierărie, strungărie şi multe altele, care ne sînt dragi. Avem însă un atelier tot atît de drag ca şi celelalte: acesta este biblioteca clubului nostru muncitoresc.

În atelierele în care mancim, se desfăşoară o viaţă nouă, iar în biblioteca noastră sînt multe cărţi care oglindesc această viaţă.

Fişe întregi a scris bibliotecara noastră cu nume de strungari, de fierari şi tîmplari, de muncitori şi ingineri, care rînd pe rînd au desluşit slovele minunate despre Mitrea Cocor, ţăran din Bărăgan, au urmărit cu stringere de inimă întîmplările lui Darie, amintindu-ne de propria noastră copilărie, tristă şi amară.

Citind romanul tovarăşului Camil Petrescu, am reuşit să-l cunoaştem mai bine pe revoluţionarul romîn Nicolae Bălcescu. Am cunoscut mai bine lupta grea a clasei muncitoare şi a ţărănimii muncitoare din ţara noastră din scrierile tovarăşilor Petru Dumitriu, V. Em. Galan, Marin Preda, A. G. Vaida şi alţii.

Vreau să arăt că în biblioteca noastră sînt şi cărţi care nu sînt cerute de muncitorii noştri ceferişti, care stau ani de-a rîndul fără a fi citite, pentru că ele sînt departe de viaţa noastră, de năzuinţele, realizările, de bucuriile şi frămîntările noastre.

Oare nu au autorii acestor cărţi despre ce să scrie? Îi invităm la noi, — tovarăşi — la Griviţa Roşie.

N-ar fi interesant să se scrie, fie măcar o schiţă sau un reportaj, despre şeful de partidă Gheorghe Pintilie, care a ajutat o grupă întreagă de muncitori aflaţi sub normă să-şi realizeze şi să-şi depăşească planul de producţie, sau despre realizarea excepţională a celui mai tînăr inginer din complex, Croicu Dumitru, care a realizat pentru prima oară în ţară confecţionarea unui cazan de locomotivă complet prin sudură? Ar fi foarte interesant ca tovarăşii să vină prin atelierele noastre din care acum 23 de ani s-a ridicat cu hotărîre muncitorimea ceferistă la chemarea partidului comunist romîn şi să afle ce l-a îndemnat pe Gheorghe Pintilie să-şi ajute cu atîta grijă tovarăşii de muncă sau din ce noiam de frămîntări s-a născut ideea tînărului inginer inovator.

*Noi nu vrem ca scriitorii care vin în uzină să scrie numai despre măiestria cu care muncitorii minuiesc ciocanul pneumatic, cu care făuresc tot felul de piese, de la cele mai mici pînă la locomotivele „Pacific", ci să scrie şi despre viaţa noastră, să arate nu num

Cuvîntul tov. DEMOSTENE BOTEZ

Iubiți prieteni,

Iau cuvîntul într-o chestiune majoră cu toate că unii din aceia care o pun, n-au ajuns încă la majorat. Este clar deci că mi-am propus să vorbesc despre tinerii scriitori. Dar și despre altceva încă.

Creșterea schimbului de mîine al literaturii este o sarcină de răspundere a noastră, a tuturor. Ea nu trebuie să fie numai o preocupare a Uniunii, ci și a fiecăruia dintre noi în parte. Despre tinerii scriitori a vorbit înțelept și dojenitor, în cuvîntul său, maestrul Sadoveanu. Nici raportul general, al tovarășului Beniuc, n-a uitat acest capitol din ansamblul vieții noastre scriitoricești.

Să nu mă întrebați deci, decе tocmai un vîrstnic se gîndește la această problemă. Poate fiindcă memoria oamenilor din leatul meu, printr-o ironie biologică, este păstrată mai alos pentru ceeace s-a întîmplat de mult, cu toate că uită ceeace a fost ieri. In acest joc paradoxal al ființei omenești eu am vii în minte condițiile în care s-au desfășurat începuturile tinerilor din generația mea. Eu știu că Aurel Cornea scriitor veritabil din anii 1920, a murit tuberculos fără să ajungă a-și tipări un volum din scrisul său; am încă în ochi spectacolul degradant al cerșetoriei poetului Enășescu, mă gîndesc și la alții din aceeași generație, la sfîrșitul prea de timpuriu al poetului de subtilă sensibilitate, D. Iacobescu, pe urmele căruia a rămas — ca o notă de pian auzită prin geamul deschis al unei case — un mic carnet de poeme.

Poate că mă ocup de tinerii scriitori dintr-un sentiment asemenea cu acel pe care-l au bunicii pentru nepoți. Poate că e în asta amăgirea unei supraviețuiri în stihurile care vor veni, sau e poate, pur și simplu, atașamentul meu cald, părintesc, față de ei, de cînd timp de aproape patru ani, îmi duc munca cu ei și în mijlocul lor.

Situația lor psihică în configurația literaturii noastre este deosebită de a noastră, a tuturor generațiilor dinainte. Să nu uităm că în ziua de 23 august, cea mai mare parte dintre ei erau încă niște copii. Cei mai mulți păzeau încă vreo cîteva oițe la țară. Tancurile sovietice erau pentru ei doar prilejul unei curiozități pentru niște mașini uriașe, cum n-au mai văzut. Acești tineri sînt copiii revoluției, sînt flori care au crescut și și-au desfăcut corolele în noua orînduire — dar ale căror amintiri din copilărie poartă ca un tatuaj în sufletul lor pecetea vieții de lipsuri și nedreptăți, la care au asistat cu nedumerire, în casele părintești cu lut pe jos și paie înnegrite pe acoperiș.

Pe aceștia i-a crescut Partidul. Fără ajutorul lui, cîntul sufletului lor poate n-ar fi pierit cu totul, dar ar fi străbătut tîrziu, anonim, cîntat în cine știe ce balade sau cîntece populare, pornite din gură în gură din satele lor.

Revoluția n-a găsit loc viran în literatura noastră; a găsit o poezie populară revoluționară, a găsit acea a doua literatură despre care vorbește Lenin, reprezentată prin clasicii noștri, poeți și prozatori de seamă, și a mai găsit un grup de scriitori progresiști care se ridicaseră în contra vechii orînduiri nedrepte și care luase poziție alături de țărănime și muncitorime, reprezentanți de valoare ai realismului nostru critic.

Dar era firesc ca revoluția să nu se mulțumească doar cu această moștenire. Ea nu este, prin temperament și concepție, un moștenitor vesel! Revoluția a primit să ducă mai departe ceea ce a fost bun în literatură și să-și construiască o literatură care să reprezinte integral sufletul și aspirațiile ei. De altfel — și fără o intenție concertată — curajos și repede, a ieșit din însuși sînul poporului o adevărată bogăție de talente, variată și viguroasă. Aceste talente purtau însă, într-o anumită privință tarele necrutătoare ale trecutului, nu în sensul de a fi moștenit o ideologie, cum e cazul celor din generația mea, ci neajunsurile unei culturi pe care n-au avut posibilitatea să și-o facă, precum și tarele fizice ale unei subalimentații din fragedă copilărie.

Uniunea Scriitorilor trebuie să-și înscrie pe tabloul sarcinilor ei urgente, datoria de a da cea mai bună îngrijire acestor tineri scriitori. Aproape fără excepție, acești tineri sînt talente de mare valoare, în al căror cînt sună însuși cîntul poporului nostru.

Partidul și Guvernul n-au precupețit nimic pentru a spulbera în acești oameni valurile întunericului la marginile cărora, prin generații nenumărate, acești tineri au ajuns după două mii de ani.

Școala de literatură și critică „Mihail Eminescu", apoi Institutul de Literatură au îndeplinit temporar și tranzitoriu o mare funcție. Ele au cuprins în sinul lor tot ce era talent deosebit în popor. Rezultatele obținute, și care intră și ele cu cinste în bilanțul ultimilor 12 ani, sînt un succes care nu a dezamăgit așteptările Partidului și care trebuiește trecut în bilanțul acestui Congres.

Prezumativii aezi a ceea ce ar fi fost poezia populară de mîine, sînt astăzi tineri scriitori de literatură cultă, delegați la acest Congres, tovarăși de-ai noștri ai tuturor, confrați cu Guillen, cu Lamar, cu Popa cu toți poeții străini invitați în care ei văd înaintași iluștri.

Dar această deficiență de creștere care este insuficienta cultură, subsistă încă într-o măsură oarecare, de multe ori fără voia lor.

Partidul și Guvernul i-au ajutat să tasă din beznă, să capete conștiința lor de oameni, mai mult chiar — de scriitori. De-aici înainte, propria lor conștiință trebuie să-i ducă mai departe. Pentru un scriitor, învățătura nu se încheie odată cu părăsirea băncii școalei. Aș putea spune că de abia de-atunci începe. Literatura e un proces de cunoaștere. Scriitorul trebuie să aibă ceva de comunicat. Și nu un fapt izolat ci unul semnificativ, ales cu măiestrie și încadrat într-un tablou complex de viață. Ce va avea de transmis un tînăr scriitor cînd el însuși este sărac în cunoștințe? Cititorul vrea să afle. Ce să afle de la acel care, el însuși, știe prea puțin? Iar cînd are totuși de transmis, el trebuie să pună la loc, să umple rezervorul de impresii, de senzații, de conștiință — pe care le are.

Arta lui, nu se poate dezvolta și desăvîrși independent, fără o cunoaștere a experienței altora, fără o cunoaștere a meșteșugului altora. Arta națională își are specificul ei, dar ea nu înseamnă prea mult dacă nu are un curs universal. Cunoașterea literaturii universale, aprofundarea ei, este indispensabilă dezvoltării unui tînăr scriitor.

Din nefericire, aceasta nu o poate face încă în limba noastră, în care abia de curînd s-a întreprins pe plan vast traducerea marilor clasici universali, pe care la 23 August i-am găsit absenți în limba noastră, sau oribil mutilați, după necesitățile și calculele comerciale, ale foștilor negustori de literatură.

Tînărul scriitor pentru a se dezvolta pe măsura darului său natural, trebuie să învețe o limbă, prin a cărei mijlocire să ia cunoștință cu literatura unei țări, prin citirea operelor în original, și a literaturii universale în traduceri artistice.

Altfel, privind propria sa artă printr-un ochi de geam, fără orizont, va repeta mereu, pînă la monotonie, ceea ce vede în fiecare zi, invariabil și, atunci cînd va încerca dibuind o formulă nouă de artă, nu va ști că ea a fost, de-un secol poate, încercată — și poate părăsită.

Rog pe tinerii scriitori să nu vadă în cuvintele acestea o dojană, ci un îndemn. Că n-au putut învăța în trecut, nu e vina lor, ci a fostului regim. A nu se cultiva acum, este a nesocoti unul din cele mai mari daruri pe care le oferă vremea de astăzi.

Știu că nu e ușor. Dar e atît de frumos — și apoi, cum poate cere un tînăr scriitor ca un cititor să vrea să învețe ceva de la el, cînd el însuși nu are pasiunea de a învăța de la alții, mult mai învățați decît dînsul?

Dînd acest îndemn, nu înțeleg a sfătui pentru o literatură livrească, sau una de pastișă ori imitație. Cer numai ca, în arta pe care o fac, să preia tot ce s-a făcut bun în ea, pentru a le înlesni mersul înainte. Altfel, cu multă trudă și talent ar putea să... descopere, ca să zic așa, roata de-abia acum, și să fie convinși că au făcut o descoperire epocală.

Arta omenirii este un tot universal. Și pentru a putea să aducă ceva nou în patrimoniul ei, ceva specific poporului său, tînărul scriitor trebuie să o cunoască.

Această cunoaștere nu poate și nu trebuie să substituie lipsa de cunoaștere a vieții. Ea poate însă, într-un înalt grad, să-i perfecționeze arta de a oglindi viața.

In această privință nici un mare scriitor, universal cu adevărat, nu trebuie să-i fie necunoscut, nici poetului, nici prozatorului. Opreliștile arbitrare care s-au practicat de unul sau de altul au fost o greșeală și au sporit ademenirea. Doar am trăit vremuri cînd elevii Școlii de Literatură au fost pedepsiți de directorul lor fiindcă-l citeau pe Arghezi, pe acel pe care poetul jugoslav Vasko Popa, oaspetele nostru la Congres, îl consideră ca fiind cel mai mare poet actual din lume. Să nu avem stirmta modestie de a crede aceasta drept o vorbă de curtoazie, ci mai degrabă mîndria ce se cuvine și sîntem de drept a o avea.

Dar tinerii scriitori nici nu-și creează singuri condițiile de cunoaștere a vieții. Ajutor în această privință au, dar nu-l folosesc, din comoditate sau din înfumurare — acest fum care se ridică de pe puținul săraciei culturale. Experiența vieții nu-i ca geniul, care nu așteaptă numărul anilor. Amintirile din copilăria proprie reprezintă o avuție frumoasă care se cheltuiește repede. O carte autobiografică, în poezie sau în proză, poate scrie și un amator. Scriitorul se dovedește de aci încolo.

Izolarea, discuțiile, atmosfera de redacție, cea de cafenea de altădată, erau suficiente demult pentru literatura în concepția „artei pentru artă" — și totuși, fără artă. Azi, scriitorul trebuie să cunoască viața și oamenii, profund și multiplu. Asta n-a putut-o realiza nimeni cu ușurință și comoditate. Experiența bogată de viață te poate dispensa în scrierea unei cărți bune, chiar de o cultură vastă, dar trebuie să ai această experiență bogată.

Drept de cetățenie în literatură nu mai are astăzi numai viața burgheză, pe care scriitorul de altădată, făcînd parte din ea cu trup și suflet, o cunoștea. Erou principal — e omul muncitor și munca. Asta trebuie să cunoască un scriitor. Din odaia de la mansardă — oricît atmosferă de boemă ar avea — acestea nu se pot cunoaște.

Tînărul scriitor să intre, să se contopească total cu această viață, sau măcar să facă ucenicie ani de-a rîndul la un ziar, acolo unde se scrie, zi cu zi, cronica vremii, a actualității, cu tot ce are ea mai specific și mai demn de semnalat.

Scriitorul tînăr ajunge uneori ca o minge de box, pentru antrenament. Cel puțin, dacă după acest antrenament, criticii ar intra în competițiune profesională, în care să aibă și lipsuri și succese!... Dar, după ce criticul a terminat antrenamentul cu tînărul scriitor — recte cu mingea de box — își ia cădelnița și pornește spre bisericuța respectivă.

Criticii noștri se complac în a scrie istorie literară adică, zice-se, despre oameni din aceeași „societate" cu ei sau fac interminabile și obscure articole de teorie literară care n-au servit nimănui dintre aceia care au scris opere de valoare, dar nu se coboară să scrie despre Cernescu, Nistor, Lăncrănjan... Ii îndrumează, ca să zic așa, „postum" pe marii clasici, sau le pun nota „foarte bine" lui Maiakovski sau Șolohov, decalcînd cu migală după scrisul lor săpat în piatră.

Cunosc din redacția „Tînărul Scriitor" un caz concret. E în redacție un tînăr, pe numele său George Nistor, pentru mulți un anonim, deși un prozator de talent și stăpînind o limbă foarte frumoasă. Omul acesta a lucrat foarte mult la o nuvelă, care s-a publicat în această revistă. Am trăit cu toții, cei din redacție, odată cu el, înfrigurarea creației și a desăvîrșirii în toate problemele grele pe care i le punea tema. Nuvela s-a publicat și autorul era în drept să aștepte o părere autorizată — bună sau rea — documentată ca să învețe pe viitor ce e bine și ce e rău.

Și parcă nuvela lui ar fi apărut într-o revistă de la Delhy. Nimeni, niciun cuvînt. Sînt de atunci doi ani; omul acesta n-a mai avut curaj să scrie.

Atitudinea aceasta nu trebuie să mai continue

Critica trebuie să preia ca o sarcină a ei datoria de a îndruma pe tinerii scriitori, de semnalare a scrisului lor. Atitudinea ei de ignorare seamănă a dispreț și oricare tînăr scriitor, care de bine de rău, creează se întreabă: oare, pe cînd...?

Poate că dacă criticii literari ar scrie totuși, atunci scriitorul tînăr mai isteț ar putea să descifreze în scrisul lor savant ceva care s-ar putea traduce în românește...

Eu am avut ocazia să vorbesc la o revistă cu unii din criticii ermetici care mi-au explicat că stilul d-lor este impus de marile subtilități pe care trebuie să le arate. Și m-am gîndit atunci, și mă gîndesc și astăzi, că poezia noastră populară, toate subtilitățile le-a pus în limba strămoșilor noștri, că Mihail Sadoveanu a pus toate subtilitățile în proza lui, că Eminescu a pus toate subtilitățile în poezia lui. că Ibrăileanu, a analizat cum altul nimeni pe Eminescu — toți acești mari scriitori au găsit în limba românească și în expresiile simple, uneltele necesare pentru a exprima larg toate subtilitățile. Astfel de îndrumători firești, care ar trebui să fie criticii literari, sînt astăzi lipsă pentru tinerii scriitori.

Dar din nenorocire nu se isprăvește totul aici: criticii au înlocuitori constînd în acele persoane, de multe ori anonime, din redacțiile caselor de editură, care vor să, fasoneze după chipul și asemănarea lor. Verdictul lor este irevocabil ca o sentință divină.

Aici, în sertarele acestea, stau calapoade ale schematismului și ale dogmatismului, rețete tainice ale operei fără greș, saci de hîrtie cu cenușiu în praf gri, ca cimentul.

Toate redacțiile — vorbesc în general — din editurile noastre sînt pline de oameni care n-au nimic comun cu literatura, care n-au scris un rînd literar niciodată, care n-au o carte de literatură, pentru ca din textul ei să-și poată face o cît de slabă idee despre capacitatea aceluia care este pus să îndrumeze. Și să îndrumeze, tovarăși anonimi pe tineri, să ne îndrumeze și pe noi, să-l îndrumeze în limba literară pe Mihail Sadoveanu!! Fenomenul acesta s-a manifestat în conferința lui Mihail Sadoveanu despre Creangă ținută la Ateneu, — pentruca, publicată la ESPLA, cineva de la ESPLA să-i corecteze stilul! Exemple ca acestea sînt suficiente pentru a arăta că trebuie măturată odată redacția de asemenea persoane.

Eu tovarăși, am fost obișnuit din tinerețe să fiu îndrumat și să ascult; dar m-a îndrumat Ibrăileanu. Dacă m-ar îndruma fie și o literă din alfabet — încă aș spune că aceasta este o valoare, fiindcă ar fi putut să îndrumeze și opera lui Shakespeare.

Tovarăși, editurile ar trebui să aibă delicatețe să nu puie un scriitor care scrie de 45 de ani, cum este cazul meu, în situația de a discuta cartea pe care el a predat-o editurii cu un tovarăș de 20 ani! Eu spuneam că geniul nu așteaptă numărul anilor. Dar acolo la Editura tineretului, n-am văzut nici numărul anilor nici genii!

Cred că acești redactori care se acoperă de răspundere proprie, sînt susținuți de anume referate pe care ei le cer unor critici și scriitori din afara editurii — colaboratori externi. Nu știu cît de competente sînt referatele acestea dar ceea ce știu cu siguranță este că ele sînt teribil de secrete. Pentru ce acest „secretism? Pentru ce oare referatele care se fac în legătură cu o carte prezentată la o editură nu sînt prezentate autorului — care nu va fi niciodată atît de imbecil (iertați-mi expresia) pentru ca să se supere de critica pe care i-o face referatul?

Lipsa anonimatului va avea consecințe nebănuite, favorabile, ce va duce la o răspundere sporită din partea redactorului, la suprimarea acelor cronici „anonime" pe care, după formula lui Caragiale: dacă sînt anonime apoi le semnez și eu!

Dar mai este ceva, mai este o rațiță: scriitorul scrie o carte și se prezintă cu ea la editură. Dumneata ai scris-o un an, dar lectura acestei cărți la editură se face în doi ani. După doi ani, bineînțeles, te cheamă la discuții. Tovarășa în vîrstă de 20 de ani, care nici nu-ți dă referatul scris, nu-ți arată nimic scris, îți face o mulțime de observații.

După ce ai luat notă de observațiile făcute, te duci la Sinaia și stai alte cîteva luni și după aceea vii iarăși la redacție unde de data asta nu mai găsești pe juna aceea care sta pe scaun, acum este un june, care îți găsește că ai alte cusururi. Dar eu îți spun că am discutat cu editura! Tovarășa cu care am discutat, nu reprezenta oare editura? Nu! răspunde junele. Ea avea părerile ei personale!

Vă rog să mă iertați că vă dau un exemplu de al meu personal. Am scris o nuvelă și m-am prezentat cu ea la „Viața Românească", mai de mult. In nuvelă era un tip de socialist vechi, cu lavalieră neagră, cu tot dichisul, — dar eu îl pusesem acolo în introducere, el n-avea ce căuta în nuvelă. M-am prezentat cu nuvela și tovarășul de la redacție mi-a spus că problema este foarte importantă, că titlul este interesant și că trebuie s-o desvolt. I-am explicat că nu se poate — dar pînă la urmă m-a convins.

M-am dus cu nuvela acasă și am desvoltat acest tip de socialist, așa cum mi s-a cerut.

Intre timp s-a schimbat respectivul de la redacție și au venit alții, care erau mai îndeaproape cu literatura. Prima obiecție pe care mi-au făcut-o a fost: ce caută ăsta cu lavaliera?

In asemenea relații cu editura, cu redacțiile, nu e de mirare că sînt foarte mulți — printre care mă număr și eu — care au jurat să nu mai scrie în viața lor un roman! O spun cu toată conștiința că atîta vreme cît nu se vor lua măsuri în această privință, nu pot să mă las să mă tundă la stil orice începător. Dacă m-ar tunde numai, n-ar fi nimic, — dar vrea să mă și bărbierească și aceasta e mai periculos!

In legătură cu această problemă este și aceea însăși a amestecului redactional în manuscris. Oricît de priceput o fi redactorul — eu socot că nu are dreptul să meargă pînă acolo încît să se amestece în însuși procesul meu de creație.

Eu înțeleg că el este pus acolo ca să măsoare în ce măsură lucrarea mea servește sau nu regimul, dacă am greșeli politice sau greșeli în viziunea de ansamblu sau alte chestiuni legate cu ideologia. Dar să nu se amestece și să-mi spuie că trebuie să fac cutare și să mai fac cutare lucru.

De aceea edituriile — socot eu — vor trebui să facă colective de scriitori, ale căror referate să fie publice, să le cunoască și scriitorul, să le poată discuta cu ei pentru că de la acela cu care discută are ce învăța. Este sigur că la lucrările bune care au apărut, redacțiile n-au putut să strice prea mult, fie din timiditate față de autor, fie din alte cauze.

Dar dacă vreun critic literar ar avea curiozitatea, după spusele acestea ale mele, să ia o operă așa cum a fost depusă la editură și apoi așa cum a fost tipărită, va găsi acolo altoiul tuturor schematismelor și al tuturor dogmatismelor în opera redacțiilor.

Am constatat cu bucurie din raportul general că o problemă centrală a acestui Congres este importanța care se acordă măiestriei artistice.

Nu știu de ce, poate tot din cauza dogmatismului — și să vă spun drept, eu mă încurc în noțiunea aceasta — sînt oameni care aproape că s-au sfiit să scrie frumos. Ei spuneau că dacă arta întrece în valoare tema, atunci sînt socotit formalist.

O carte, ca să-și îndeplinească misiunea, trebuie să fie citită — nu numai scrisă, adică nu numai tipărită. A tipări este o chestiune mecanică, ușoară, dar ea trebuie să fie citită, fiindcă dacă nu este citită, tot mesajul ei este fără efect. Omul deschide cartea, se uită nițeluș într-însa, vede despre ce este vorba, iar dacă se întîlnește — spiritual vorbind — numai sau aproape numai cu redactorul de la redacția respectivă a editurii, și nu cu arta scriitorului, atunci închide cartea și s-a terminat chestiunea.

Prin urmare să nu mergem la confuzia de a spune că într-o operă literară partea măiestriei este secundară.

Nu, partea de măiestrie este absolut de aceeași valoare cu partea tematică și toți scriitorii din trecut, Coșbuc în „Noi vrem pămînt", Eminescu în „Scrisorile" lui și alți mari poeți ai noștri ne-au arătat că tematica revoluționară poate să-și afle cu prisosință o formă artistică de prim ordin.

Tovarăși, revin iarăși în încheiere, la tinerii scriitori.

Eu am trăit între ei — și este interesant de trăit între ei. Este interesant pentrucă oamenii aceștia se caută — își caută personalitatea, și e necesară o foarte mare grijă din partea Uniunii și a noastră a tuturor. Ei sînt foarte ușor influențați.

Dacă un tînăr poet a citit într-o broșurică cincisprezece poeme de Whitman, a doua zi mă trezesc la „Tînărul scriitor" cu poezii care le seamănă aidoma. Dacă citesc o poezie de Mallarmé mă trezesc cu o poezie care seamănă cu Mallarmé.

Oamenii se caută, își caută făgașul lor. In această căutare trebuiesc feriți de influențele ideologiei burgheze, dar în cadrul realismului socialist ei trebuie ajutați să se dezvolte după cum le este chemarea talentului lor.

Să nu intervenim neapărat, să nu facem din funcția pe care o avem în redacție o funcție obligatorie, adică, dacă mi se prezintă o bucată, musai trebuie să-i găsesc un cusur, chiar dacă nu-l are, sau trebuie neapărat să i se adauge ceva care nu mai corespunde cu tonalitatea sufletească a autorului.

Două cuvinte despre limbă.

Odată, îmi aduc aminte, la sala Dalles a venit un cunoscut regizor de cinema sovietic, care arăta influențele rele cum se propagă și vorbea că un mare actor de cinematograf, într-un film, în loc să scrie cu tocul așa cum îl ține toată lumea, l-a virît printre degete. Și a doua zi la toate școlile de acolo, toți copiii scriau cu creionul, ținîndu-l printre degete, ca eroul din film.

Eu știu că există o tendință, — care face parte din această căutare — tendința de a renova în mod artificial limba. Și Gorki a suferit de această boală. Iată ce scrie el:

„In tinerețe am năzuit și eu să inventez cuvinte noi; motivul acestei năzuințe a fost oratoria juriștilor — a avocaților și a procurorilor. Mi se părea ciudat că „binele" și „răul" se îmbracă în cuvinte la fel de frumoase, că atît apărătorii cît și acuzatorii oamenilor folosesc cu egală abilitate unul și același vocabular. Și mă sileam în chip caraghios să inventez „cuvintele mele" umplînd cu ele caiete întregi. Acest fapt era și el o „boală a copilăriei". Mulțumesc realității, — e medic bun, m-a vindecat repede".

Este absolut necesar — socot eu — să dăm o mai mare atenție limbii fiindcă este adesea atacată foarte grav.

Este evident că limba nu este statică, că noi scriitorii avem obligația și trebuie s-o îmbogățim, dar să o îmbogățim cu cuvinte frumoase, cu sinonime, să descifrăm din cuvintele care se par a fi sinonime, anumite nuanțe cum este: nea, zăpadă. etc.

Așa dar, pentru tinerii scriitori — nu liberalism, dar o mai mare atenție pentru libera manifestare a personalității lor.

Și fiindcă și raportul general a atins această chestiune, am s-o ating și eu, este vorba de condițiile de muncă materiale ale tinerilor scriitori

Majoritatea tinerilor scriitori sînt încadrați în diverse redacții, unde duc o muncă absolut obligatorie și rigidă de opt ore.

Cînd să scrie acești oameni?

Eu cunosc unele răspunsuri: „Ei, dar Eminescu care era redactor la „Timpul" și a scris ce a scris?"

„Păi — răspund eu acelui zvon — nu trebuie să ne întoarcem și desigur nimeni nu are intenția să se întoarcă la condițiile de muncă ale lui Eminescu pentru tinerii scriitori".

Sub o formă sau alta, socot eu, trebuie găsit mijlocul pentru ca acești tineri scriitori să se poată dezvolta. In prezent sînt zeci și sute care, din această cauză, au rămas pe loc și vor ajunge — vorba lui Șolohov — să fie tineri scriitori de 50 de ani, al căror semn de tînăr scriitor să fie numai pantalonii scurți.

Cu aceasta eu închei — dar cu o mare rugăminte, cu o fierbinte rugăminte, ca ceea ce vorbim noi aici să fie cîntărit, să fie apreciat în ce este drept sau nedrept. — și acolo unde se constată că vorbele noastre au fost drepte să se ia o măsură, pentru ca, atunci cîndva, cînd vom avea alt Congres, să nu o începem de la capăt.

Cuvîntul tov. AL. I. ȘTEFĂNESCU

Tovarăși,

Aș vrea să vă cer scuze de la început că vă voi coborî din cerul poeziei unde v-a înălțat tovarășul Dan Deșliu pe pămîntul pozitiv, chiar pozitivist al Fondului Literar despre care aș vrea să spun cîteva cuvinte, dat fiind că am activat de la înființarea lui în Comitet.

Cred că este destul de clar pentru fiecare dintre noi că Fondul Literar este una dintre cele mai vii expresii ale grijii statului democrat popular pentru sprijinirea creației literare. Nu revin asupra cifrelor date în raportul general de tov. Mihai Beniuc. Cred că gospodăria Fondului Literar, mai ales în a doua parte a activității sale, s-a făcut cu măsură și cu chibzuială, ba chiar cu o oarecare lipsă de inițiativă și tocmai aici aș vrea să mă opresc puțin și să fac și unele propuneri pe care dacă Congresul le va găsi bune să le recomande viitorului nostru comitet.

Cred că Fondul nostru Literar trebuie să facă așa cum se prevede în statutul care îi reglementează funcționarea: să instituie anexe productive după modelul celorlalte fonduri similare, Fondul Plastic, Fondul Muzical, etc.

Cred că Fondul Literar trebuie să asigure o existență mai multilaterală scriitorilor, să se preocupe mai mult de problema locuințelor acestor scriitori, să-i ajute să-și construiască locuințe, să se ocupe de ușurarea documentării scriitorilor cu materiale (reviste, cărți aduse din străinătate) cred că trebuie să se ocupe mai mult de problemele documentării, de organizarea de excursii în țară și mai ales în străinătate, cred că trebuie să se ocupe serios de îmbunătățirea situației pensiilor scriitorilor noștri.

Pe de altă parte, aș vrea să mai fac în acest domeniu și unele propuneri: Comitetul Uniunii Scriitorilor să se ocupe de înființarea unei Edituri a Uniunii Scriitorilor așa cum există atît în Uniunea Sovietică cît și în celelalte țări de democrație populară, o editură a cărei principală preocupare să fie literatura originală inedită. De asemenea cred că în baza avalanșei de manuscrise de toate genurile literare, ar trebui mărit numărul revistelor spre exemplu cu o revistă de istoria literaturii, cu o revistă de poezie și cu un magazin lunar literar.

Trec la observațiile în legătură cu coraportul tovarășului Petru Dumitriu.

De sigur că toată lumea a admirat înălțimea de idei a coraportului. Cu toate acestea mulți din noi n-am fost mulțumiți de faptul că am citit o bună parte din raport în presa noastră mai înainte. Cred de asemenea că preocuparea de probleme generale n-a dat suficientă posibilitate autorului coraportului să se ocupe mai îndeaproape și de unii scriitori despre care nu s-a vorbit pînă acum (Petru Vintilă, Victor Vintu, Deleanu, Lucia Demetrius).

In felul în care a pus tov. Petru Dumitriu problema naturalismului ni s-a părut că n-a insitat asupra problemei documentării în general, a necesității ca scriitorul să aibe cît mai multe cunoștințe. Răspunderea scriitorului de astăzi și a prozatorului este imensă. Este imensă pentru că el s-a angajat în fața poporului, a partidului său să spună adevărul să propage adevărul, și odată cu aceasta să facă pe înțelesul maselor de milioane de oameni căile care duc la adevăr și prin aceasta la cunoașterea și aplicarea metodelor marxiste pentru îmbunătățirea vieții omenirii, pentru ca fiecare om, în scurta lui viață, să apuce o fărîmă cît mai consistentă din ceea ce omenirea în lungul ei drum biologico-istoric a numit-o cu cuvîntul „fericire". Ca să facă față acestei grele, înalte, mari răspunderi, scriitorul trebuie să posede trei lucruri: talent, spirit revoluționar — și prin aceasta înțeleg cinste, curaj și mai ales dragoste și spirit de jertfă pentru popor, și deci pentru acela care-i reprezintă cu fidelitate interesele și năzuințele, pentru partidul clasei muncitoare, — și în sfîrșit multe, foarte multe și cît mai variate cunoștințe.

Imi permit dintre aceste trei condiții să mă ocup numai de una, de ultima.

Considerînd astăzi meritele atîtor variate și ascuțite metode și posibilități de a ajunge la adevăr, s-ar părea că această acumulare a cunoștințelor este, în zilele noastre, mult mai ușoară decît în vremea vestitului muzeu din Alexandria, creat de Ptolomeu, cel mai înțelept dintre urmașii lui Alexandru cel Mare. Savanții alexandrini n-aveau nici dicționare, nici microscop electronic iar pentru a citi una din cărțile timpului, trebuia să te deplasezi la Alexandria, călătorind în condițiile vremii, săptămîni și luni de zile.

Paradoxal ar părea faptul, că totuși, cu cît avem mai multe instrumente de cunoaștere, cu atît operația în sine cît și acumularea de cunoștințe devine mai complicată și mai dificilă. Domeniul de explorat e mult mai întins, mult mai adînc.

Dar nu numai asta. Să ne amintim cuvintele înțelepte ale lui Marx asupra extraordinarei dibăcii cu care burghezia, odată devenită conservatoare, a știut să ascundă plusvaloarea și izvoarele ei și drumul de o viață întreagă de lupte și studii care i-au fost necesare lui Marx, pînă a izbutit să demaște caracterul josnic, exploatator al acestei burghezii care se mascase atît de seducător în dosul lozincilor: libertate, egalitate, fraternitate.

Deci, în drumul nostru spre cunoaștere trebuie să ne ferim de cursele pe care ideologii dușmani le întind cu neostenită dibăcie.

Pe de altă parte, complicația vieții moderne înlesnește și îngreunează în același timp acumularea de cunoștințe — și aici nu trebuie să vedem un paradox, ci o contradicție dialectică — dar un lucru devine din ce în ce mai presant: dacă vrei să vorbești poporului, omenirii, apăi trebuie să-i cunoști foarte bine viața: istoria, interesele prezentului și năzuințele de viitor.

Scriitorul de astăzi, angajat în slujba adevărului pe care vrea să-l propage, are nu numai datoria dar și foarte greaua sarcină, de a cunoaște bine acest adevăr. Istoria literaturii mondiale dovedește cu prisosință că marii scriitori, cei care au înfruntat secolele, au înțeles instinctiv această obligație a profesiunii lor. Erudiția lui Dante sau a lui Tolstoi este însoțită de caietele de studii asupra filosofiei contemporane și la Eminescu de culegeri proprii din poezia populară. Marii noștri scriitori actuali Sadoveanu sau Arghezi sînt niște enciclopedii în ale culturii și sensibilității poporului nostru. Academicianul Camil Petrescu a dat în romanul său „Un om între oameni" un strălucit exemplu de efort de reconstituire artistică a trecutului poporului nostru bazat pe o foarte amplă și anevoioasă informare.

Referitor la Camil Petrescu, dați-mi voie să povestesc un fapt: toată lumea știe că pentru fiecare operă, minuțiosul nostru prozator, dramaturg și poet, eseist, posedă acasă în locuința sa, un dulap, un dulap cu fișe. Un dulap pentru Danton, unul pentru Bălcescu, ș.a.m.d. Dorind a scrie o piesă despre Caragiale, eminentul nostru dramaturg printre alte forme de sprijin, a solicitat și pe aceea de a avea un nou dulap, dulapul Caragiale. Imi amintesc indignarea unor „culturali" de pe atunci: Auzi! Nemaipomenit! Ii trebuie un dulap ca să scrie despre Caragiale! Asta-i de neînchipuit!

Solicitarea acestui dulap, însemna pentru scriitor angajamentul de a adînci cum se cuvine viața, opera, epoca marelui dramaturg: era o garanție a onestității celui care scria.

Iar neînțelegerea problemei dulapului era în esență ei o manifestare a concepțiilor proletcultiste de rupere a culturii socialiste de moștenirea culturală a trecutului, de istorie.

Acumularea de cunoștințe ferește pe scriitor de a cădea în greșeli proletcultiste, după cum îl ferește desigur și de alunecările idealiste sau negativiste sau schematice. Și între scriitorii tineri sînt unii care au înțeles însemnătatea acumulării cunoștințelor sub toate formele ei.

Pot da un exemplu din practica mea redactorială. In prima formă publicată în „Viața Romînească", nuvela „Davida" de Petru Dumitriu, așa cum semnalase și critica literară, era lipsită de o puternică rezonanță socială.

In urma discuțiilor cu redacția, scriitorul recunoscînd această lipsă a prezentat după cîtva timp Editurii o nouă versiune a nuvelei, versiune care se îmbogățise între altele cu o scenă de masă, înfruntarea la bariera orașului între țăranii înfierbîntați și armata vremii.

Mărturisesc că bucuria mea la a doua lectură a fost dublă: pe de o parte o creație superioară, pe de altă parte paginile adăugate mărturiseau o serioasă muncă de documentare a tînărului autor.

Exemplele citate pînă acum sînt însă exemple de vîrf din generații extreme. Mai sînt desigur mulți scriitori care dovedesc prin creațiile lor că înțeleg această necesitate a acumulării unei mase mari de cunoștințe.

Sînt însă mai mulți încă din păcate aceia, în special printre scriitorii mai tineri, care cred că primele două condiții (talentul și spiritul revoluționar de partid) sînt suficiente sau chiar una singură dintre ele, sau în sfîrșit, nu acordă suficientă importanță celei de a treia.

Un exemplu de lipsă de cunoștințe oferă cele două cărți ale lui A. G. Vaida: „Scîntei în beznă" și „Clocote".

Aceste cărți atît de emoționante prin spiritul revoluționar, de jertfă, care le străbate ar fi cîștigat imens dacă autorul ar fi știut să redea pulsația societății românești din vremea aceea în toată amploarea ei istorică.

Este adevărat că autorul și-a tăiat întrucîtva creaca de sub picioare concentrîndu-se aproape exclusiv asupra vieții din închisoare, ca și cum ceea ce ții ținea în viață pe comuniștii zidiți de vii în beciurile Doftanei nu era tocmai uriașa și calda răsuflare a lumii din afară, a poporului umilit, dar încrincenat care-i susținea și care tresăltă dureros și minios la fiecare lovitură pe care o primeau în beznă temniței cei mai buni fii ai săi.

Dar chiar și în episoadele de exterior, ca să spun astfel, culoarea locală este palidă, lipsită de viață.

Cărțile suferă din această cauză de schematism.

Nu vreau să spun unii tovarăși acumularea de cunoștințe nu se capătă numai din cărți și nu se poate referi numai la trecut.

Foarte adevărat.

De aceea voi încerca să dau cîteva exemple de modul în care se pot realiza cît mai repede, mai adînc și mai larg mase uriașe de cunoștințe de care are nevoie scriitorul zilelor noastre. Și nu numai scriitorul ar ori care cetățean onest al lumii noastre în drum spre socialism.

E de ajuns să ne gîndim ce salt calitativ, aș zice, reprezintă în nivelul cultural al unui țăran colectivist noțiuni ca de pildă: tractor, autocritică, radio, leninism, forța atomică, noțiuni care pătrund actualmente în viața lui și-i revoluționează conștiința.

Scriitorii trebuie să crească și ei pe măsura cititorilor, dar chiar ceva mai mult, deoarece misiunea lor este tocmai aceea de a ajuta pe oameni în progresul lor moral și material.

Care sînt deci formele documentării? Ele sînt multiple și nu rareori modelate pe temperamentul artistului. De aceea ni se par otioase discuțiile: cum e mai bine, din experiența directă și personală sau din cărți, să stăm mult timp acolo sau puțin? Fiecare trebuie să-și caute forma care-l satisface. Judecătorul acestei documentări este opera.

Prima mare documentare este desigur propria noastră viață. Prin însăși funcția sa socială scriitorul nu-și aparține lui decît în mică măsură. El aparține celor care-l citesc. Viața lui este în bună parte comandată de aceștia. De aceea trebuie să fim mereu și pretutindeni în mijlocul lor, să-i cunoaștem, să ne însoțim cu ei, să-i înțelegem, să ne identificăm cu ei, să-i iubim.

*Și dacă viața noastră personală ne împiedică de la acest lucru, s-o schimbăm, să ne documentăm cu orice preț, alt